

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Filip Chlubna

**Práva výkonných umělců a jejich ochrana ve
sféře internetu a sociálních sítí**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Veronika Křest'ánová Dr.

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29.06.2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 298 396 znaků včetně mezer.

Filip Chlubna

Ve Žďáru nad Sázavou dne 29. června 2022

Děkuji paní JUDr. Veronice Křest'ánové Dr. za vedení této práce, především za její vstřícný přístup, shovívavost, cenné rady a připomínky. Dále děkuji své rodině za veškerou možnou podporu, kterou mi po celou dobu studia věnovala.

Obsah

Úvod	1
1. Internet	3
1.1. Historie internetu	4
1.2. Sociální sítě	6
1.2.1. Historie sociálních sítí	7
1.3. Technická stránka internetu	8
1.3.1. Data a Informace	8
1.3.2. Přenosové technologie	9
1.4. Právní stránka internetu	10
1.4.1. Úroveň mezinárodního práva	10
1.4.2. Úroveň evropského práva	10
1.4.3. Úroveň českého práva	12
1.4.4. Rozhodné právo	13
1.5. Právní kvalifikace sociálních sítí	15
1.6. Právní subjekty v prostředí internetu a sociálních sítí	17
1.6.1. Internetový uživatel	17
1.6.2. Elektronický agent	20
1.6.3. Poskytovatel služby informační společnosti	21
2. Výkonný umělec (nejen v době kybernetické)	24
2.1. Právní postavení výkonného umělce	24
2.2. Výkonný umělec jako právní pojem	26
2.3. Umělecký výkon	31
2.4. Práva výkonného umělce	34
2.4.1. Osobnostní práva	34
2.4.2. Majetková práva	41
3. Způsoby užití uměleckého výkonu na internetu	50
3.1. Browsing (prohlížení internetu)	50
3.2. Umístění uměleckého výkonu do internetové sítě (Upload)	51
3.2.1. Sdělování uměleckého výkonu veřejnosti	52
3.2.2. Pojem veřejnost	55
3.2.3. Nová veřejnost	58
3.3. Stahování (download)	59
3.3.1. Volný výkon	59
3.3.2. Volné užití	59
3.4. Zvláštní způsoby nakládání s výkonem na internetu	62
3.4.1. Hyperlinking včetně embeded links	62
3.4.2. Sdílení v sítích peer-to-peer	67
3.4.3. Streaming (video on demand a webcasting)	72
3.4.4. Sociální sítě a elektronická komunikace	76
3.4.5. Cyberlockers	77
3.4.6. NFT (non-fungible token)	77
4. Licence k uměleckému výkonu, internetové pirátství	85
4.1. Licence spojená s užíváním služby informační společnosti	85
4.2. Licence Creative Commons	87
4.2.1. Zákonné licence	93
4.3. Internetové pirátství	93
5. Odpovědnost poskytovatele služby informační společnosti	98

5.1. Safe harbour	99
5.1.1. Odpovědnost ISP za prostý přenos informací	101
5.1.2. Odpovědnost ISP za ukládání informací do vyrovnávací paměti („caching“) ..	102
5.1.3. Odpovědnost ISP za shromažďování informací	102
5.2. Poskytovatel služeb pro sdílení obsahu online	105
5.2.1. Odpovědnost poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online	106
5.2.2. Aplikace definice PSSOO	106
5.3. Odpovědnost ISP za uživatelské komentáře	110
Závěr	115
Seznam použitých zdrojů	i
Abstrakt a klíčová slova	x
Abstract and key words	xi

Úvod

Žijeme v době velkých změn. Svět kolem nás se mění takovou rychlostí, že jen stěží lze nalézt historickou paralelu. Významnou roli v transformačním procesu sehrává internet. Vynález tohoto informačního systému slouží jako katalyzátor, který transformaci stále zrychluje. Téměř každý člověk nyní může v reálném čase sledovat události vzdálené tisíce kilometrů od místa, kde se nachází a nejen to, má přístup k informacím, které lidstvo nashromáždilo za dobu své existence. S nadsázkou lze říct, že jakákoliv činnost ve světě reálném má svůj ekvivalent ve světě kybernetickém. Počet uživatelů internetu vzrostl mezi lety 2000 a 2020 o 1 271 %¹. Rychlost, jakou se samotný internet mění a vyvíjí představuje velkou výzvu pro právo. Regulace vztahů, která je dnes aktuální se zítra stává zastaralou.

Kulturní činnost je stará jako lidstvo samo, internet umožňuje v zásadě komukoliv přístup k celosvětovému kulturnímu dědictví v době nebo místě, jaké si zvolí. Tato skutečnost zásadně mění „pravidla hry“ pro výkonné umělce a jiné nositele práv. Díky internetu se z celé zeměkoule stává jedna monumentální divadelní hala, koncertní síň či pódium, odkud může výkonný umělec prezentovat své výkony celosvětové veřejnosti. Význam internetu byl umocněn pandemií Covid 19, která otrásla celým světem a zasáhla každého z nás. Výkonní umělci jsou jednou z nejohroženějších skupin. Pandemická opatření mnohým z nich zabránila v živém vystupování, a tím omezila jejich právo na svobodný výkon povolání a ohrozila jejich samotnou existenci. Internetový svět představuje vynikající alternativu. Avšak, pokud se ji výkonný umělec rozhodne využít, vystavuje se mnohým úskalím. Jelikož je internet globálním fenoménem, je tyto problémy třeba řešit na úrovních mezinárodního, evropského i českého práva.

Autorské právo a práva s ním související je jedním z prominentních právních odvětví, které je živě diskutováno ve vztahu k proměnlivé povaze internetu. Problémy jsou spojeny jak s legálními, tak s i ilegálními způsoby užití chráněných předmětů. Zcela klíčovou otázkou proto představuje právní kvalifikace technologií, kterými mohou být užity chráněné předměty (umělecké výkony) v kybernetickém prostředí. Důležité je též zodpovězení otázek spojených s tvorbou elektronických rozmnoženin. Zatímco v reálném světě je subjekt tvořící kopie chráněného předmětu omezen počtem hmotných nosičů či jejich úložnou kapacitou, v prostředí internetu lze ke každému chráněnému předmětu vytvořit teoreticky nekonečné množství naprosto identických kopií. Vedle forem distribuce chráněných předmětů, je důležitou otázkou též jejich licencování. Nejrůznější služby informační společnosti (sociální sítě, datová

¹ World Internet Users Statistics and 2021 World Population Stats. In Internet World Stats - Usage and Population Statistics [online] [cit. 01.03.2021]. Dostupné z: <https://www.internetworldstats.com/stats.ht>

úložiště...) nemohou řádně fungovat bez získání licence k užití chráněného obsahu ve stanoveném rozsahu. Navíc, v kybernetickém prostředí existují alternativní způsoby, jakými může výkonný umělec své výkony licencovat. Velké a stále aktuální téma představuje porušování autorských a souvisejících práv, zejména v podobě internetového pirátství.

V internetovém prostředí jsou kromě hospodářských zájmů výkonného umělce ohrožovány a porušovány také zájmy chráněné výlučnými osobnostními právy a právy na všeobecnou ochranu osobnosti. Relativně anonymní prostředí internetu vybízí internetové uživatele k vyjadřování nejrůznějších negativních postojů. To se může projevat v celém spektru, kdy na jedné straně stojí vulgární a nevybíravá satyra a na druhé straně lze nalézt projevy dehonestace výkonného umělce i jeho výkonu a dále projevy nenávisti nebo hate speech. Uplatňování prostředků ochrany proti původcům takovýchto projevů však bývá často velmi komplikované, proto je důležité zabývat se problematikou odpovědné osoby.

Pro pochopení právní ochrany výkonného umělce v kybernetickém prostředí je klíčové zkoumání jeho vztahu k poskytovatelům služby informační společnosti, kteří zpravidla plní roli pasivního zprostředkovatele. Platná právní úprava reflektuje tuto skutečnost stanovením rozsahu jejich odpovědnosti za uživatelský obsah. Nicméně, poskytovatelé služby informační společnosti profitují z aktivity uživatelů služby, ať se jedná o aktivitu legální, nebo ilegální. Navíc jde o subjekty disponující nástroji, jimiž lze efektivně zjednat nápravu porušování či ohrožování výlučných práv výkonného umělce i všeobecných práv na ochranu jeho osobnosti.

Výše zmíněné otázky budou zkoumány v kontextu právních rádu Evropské unie a České republiky.

Tato práce neobsahuje části specifiky věnované problematice kolektivní správy práv a problematice právní ochrany výkonného umělce prostředky práva veřejného a soukromého. Autor si je vědom značné délky této práce a nechtěl ji více rozmělnovat částmi, které by byly převážně popisné povahy. Na místo toho, se pokusil prolnout tyto důležité otázky celým textem práce.

1. Internet

Internet je nejvýznamnějším fenoménem, se kterým se v kyberprostoru můžeme setkat. Kyberprostor je souborem všech sítí, ze kterých je tvořena virtuální realita a který existuje nezávisle na fyzickém světě. Internet plní funkci páteřní sítě, na kterou jsou další sítě připojeny. Neustále se vyvíjí, a to je jeden z důvodů, proč neexistuje jeho všeobecně přijímaná univerzální definice. Navzdory proměnlivé povaze, lze internet charakterizovat jako síť:

- 1) globální;
- 2) veřejně přístupnou;
- 3) nezávislou a decentralizovanou;
- 4) spravovanou neziskovými organizacemi, které vzájemně spolupracují za účelem naplňování potřeb internetových uživatelů.

Nejnámější definicí je ta od Federal Networking Council, která vymezuje internet jako globální informační systém, který:

- 1) je logicky propojen prostřednictvím jedinečného globálního adresného prostoru, který je založen na Internetovém protokolu (protokolu IP) a jeho následných rozšířeních
- 2) je schopen podporovat komunikaci prostřednictvím protokolů TCP nebo IP nebo jejich rozšíření, případně prostřednictvím jiných protokolů kompatibilních s protokolem IP
- 3) poskytuje, užívá nebo zpřístupňuje, veřejně nebo soukromě, vysokoúrovňové služby založené na komunikační a přidružené infrastruktuře popsané výše²

Od internetu, je třeba odlišit službu *World wide web (www)*. Internet je globální síť, která je tvořena vzájemně propojenými počítačovými sítěmi fungujícími na základě protokolů IP a TCP. World wide web je globální informační prostor tvořený dokumenty a jinými zdroji, které jsou propojeny hyperlinky a textovými řetězci URI.³ Zjednodušeně se jedná o soubor webových stránek, které se nacházejí uvnitř komunikační sítě, jakou je internet. Obsah *world wide webu* je dostupný prostřednictvím webových prohlížečů jako je Mozilla Firefox, Google Chrome, Opera nebo TOR browser.

² Volný překlad definice - Internet: Definitions. In Department of Computer Science, Columbia University [online]. [cit.: 21. 06. 2021] Dostupné z: <https://www.cs.columbia.edu/~hgs/internet/definition.html>

³ "What is the difference between the Web and the Internet?". In World Wide Web Consortium. [online] [cit.: 30.06.2021]. Dostupné z: <https://www.w3.org/Help/#webinternet>

1.1. Historie internetu

Předtím než se internet vyvinul do podoby, v jaké ho známe dnes, existoval jako vojenský projekt armády Spojených států amerických. Za jeho vznikem stojí agentura DARPA⁴, s jejíž pomocí v 60. letech 20. století financovalo Ministerstvo obrany USA vytvoření decentralizované komunikační sítě, která by byla schopná fungovat i po vyřazení některých jejích uzlů nepřátelským útokem. Síť samotná začala vznikat na podzim roku 1969 propojením superpočítačů na Kalifornské univerzitě v Los Angeles (UCLA), na Kalifornské univerzitě v Berkeley (UCSB), na univerzitě ve Stanfordu⁵ a na univerzitě v Utahu.

Už od okamžiku svého vzniku ARPANET⁶ vykazoval znaky velmi životaschopného projektu, do sítě se začalo zapojovat stále více uzlů na území USA. Roku 1973 se připojily první uzly v Norsku a ve Spojeném království. V této době vedle ARPANETU existovaly další informační sítě, vedené jinými ministerstvy ve Spojených státech, které se do něj postupně napojovaly. Roku 1983 Ministerstvo obrany USA oddělilo od sítě ARPANET ty části, které souvisely s národní obranou a nechalo pro tyto účely vytvořit samostatnou síť MILNET. Z ARPANETu se tak stala síť určená k civilnímu užití. V osmdesátých letech docházelo k dalšímu rozrůstání, kdy se na páteřní ARPANET připojovaly další sítě. Nejvýznamnější z nich je síť NSFNET, vytvořená americkou výzkumnou institucí NSF⁷, která v roce 1990 nahradila ARPANET v roli páteřní sítě, a to především díky rychlejší přenosové rychlosti dat.

Období devadesátých let dvacátého století se začal mohutně rozšiřovat počet lidí, kteří aktivně užívali internet. Komunikační síť přestala být doménou specifického okruhu profesionálů a nadšenců do informačních technologií. Díky stále dostupnějším počítačům a vzrůstajícímu vzdělání v oblasti výpočetních technologií, se do sítě začalo připojovat stále více běžných domácností. Mezi roky 1990 a 1997 se ve Spojených státech počet domácností vlastnících počítač zvýšil z 15% na 35%⁸.

Česká republika se do psaní internetové historie připojila až na přelomu osmdesátých a devadesátých let. První komunikační síť na území Čech byl v roce 1989 FidoNET. Byla to síť amatérská tj. bez účasti komerčních subjektů a tehdejší vlády. Svou povahou se lišila od

⁴ Tato organizace se původně jmenovala ARPA (Advanced Research Projects Agency) roku 1971 se přejmenovala na DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency, roku 1993 změnila své jméno podruhé a vrátila se k označení ARPA, roku 1996 změnila své jméno naposled, opět na DARPA.

⁵ Konkrétně se jednalo o SRI – Stanford Research Institute, neziskový výzkumný institut, který byl až do roku 1970 součástí Univerzity ve Stanfordu.

⁶ Advanced Research Projects Agency Network. Byla to počítačová síť, spuštěná 29. října 1969. Je považována prvotní síť, ze které se vyvinul internet v dnešní podobě.

⁷ National Science Foundation

⁸ Issues in labor Statistics 1999. U.S. Department of Labor. In Bls.gov [online]. [cit.: 12. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.bls.gov/opub/btn/archive/computer-ownership-up-sharply-in-the-1990s.pdf>

Internetu.⁹ První institucí, která se oficiálně na území Československa k internetu připojila, byla Fakulta elektrotechnická na ČVUT v Praze, stalo se tak 13. února 1992.¹⁰

Ve druhé polovině devadesátých let došlo k jevu, který se označuje jako „Internetová horečka“. Do kyberprostoru se začalo připojovat stále více obchodních firem (mnohé měly pochybnou finanční minulost). I přes značné riziko investoři neváhali do těchto firem investovat. Investiční bublina praskla v průběhu února a března roku 2001, kdy rapidně klesla cena akcií internetových firem a převážná většina z nich zkrachovala.¹¹

Další milník ve vývoji internetu představuje rok 2000 a tzv. WEB 2.0. Tak je označován fenomén, kdy běžní uživatelé přestávají být pouhými konzumenty a stále více se podílejí na internetové kultuře svojí vlastní tvorbou. Roku 2003 zavedl profesor Tim Wu pojem *Internetová neutralita*. Jedná se o princip, který požaduje, aby poskytovatelé internetového připojení (ISP) umožňovali všem uživatelům rovný přístup k veškerému internetovému obsahu a aby nezvýhodňovali vybrané skupiny subjektů. Internetová neutralita tak ISP ukládá vytvářet z internetu prostor s rovným přístupem a zacházením pro všechny.

O kladech a záporech Internetové neutrality se stále vedou živé diskuse. Na podzim roku 2014 vyzval prezident Barack Obama amerického regulátora Federal Communications Commission (FCC) k zakotvení neutrality. FCC tak učinil v únoru roku 2015 ale již o dva roky později své rozhodnutí zrušil. Roku 2019 skupiny internetových uživatelů, District of Columbia a 22 ministrů spravedlnosti zažalovaly FCC v souvislosti se zrušením pravidel internetové neutrality a uspěly.¹² Otázka neutrality zůstává stále otevřená na federální úrovni a úroveň její právní regulace se liší stát od státu.

Diametrálně opačný přístup je zastáván na půdě Evropské unie. Za účelem vytvoření jednotného digitálního trhu, který vyhovuje principům svobodného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob, byla internetová neutralita pevně ukotvena v právu Evropské unie ve formě nařízení č. 2015/2120 ze dne 25. listopadu 2015. Forma nařízení a jeho přímá aplikovatelnost zaručuje, že v každém členské státu bude uplatňována a zachována stejným způsobem.

⁹ Jednalo se o globální počítačovou síť, která fungovala na systému přepojování zpráv mezi systémy elektronických nástěnek BBS.

¹⁰ ZANDL, Patrik, Historie českého Internetu II. In Lupa.cz. [online]. [cit.: 23.06.2021]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/historie-ceskeho-internetu-ii/>

¹¹ Jedna z firem, jež toto období přežila je AMAZON. Dle hodnocení magazínu Forbes je 4. nejhodnotnější společností roku 2020.

¹² Net Neutrality: A Free and Open Internet. In Whitehouse.gov [online]. [cit.: 14.08.2021] Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/net-neutrality>

Net Neutrality 2020 Legislation. In Ncsl.org [online]. [cit.: 14.08.2021] Dostupné z: <https://www.ncsl.org/research/telecommunications-and-information-technology/net-neutrality-2020-legislation.aspx>

Jak bude internet vypadat v budoucnu lze pouze odhadovat. Jistý trend lze vyčíst ze statistik, v prvním čtvrtletí roku 2021 do kyberprostoru vstoupilo na 5,168,780,607 uživatelů, v tomto období tak bylo připojeno 65.6 % světové populace¹³, díky stále dostupnějším informačním technologiím se odhaduje, že toto číslo dále poroste a roku 2030 bude k „síti“ připojeno 90 % všech lidí ve věku od šesti let¹⁴.

1.2. Sociální sítě

Stále významnější roli v kybernetickém prostředí sehrávají sociální sítě. Mezi odbornou veřejností se vedou diskuse o obsahové podobnosti pojmů sociální síť a sociální médium. V sociologii je sociální síť chápána jako struktura tvořená množinou sociálních subjektů, které jsou spolu vzájemně propojeny směnnými vztahy.¹⁵ Sociologické pojetí jinými slovy zahrnuje všechny společenské struktury definované vztahy směny, moci a závislosti, tedy i ty existující ve virtuálním světě. Sociální médium, na druhé straně, je komunikační nástroj, pomocí kterého uživatelé v online prostředí vytvářejí a udržují sociální sítě. V kontextu právní vědy lze oba termíny používat jako synonyma.¹⁶

Stejně jako v případě internetu neexistuje jediná univerzální definice sociální sítě. Nejrozšířenější je ta od Jonathana Obara a Stevena Wildmana.¹⁷ Sociální síť charakterizuje následujícím způsobem:

- 1) Služby sociálních sítí jsou internetové aplikace fungující na bázi WEBu 2.0.
- 2) Obsah aplikace je tvořen příspěvky, jež vytvářejí samotní uživatelé.
- 3) Jednotlivci a skupiny si na internetové stránce nebo v aplikaci, navržené a spravované organizací zajišťující služby sociální sítě, vytvářejí unikátní profily.
- 4) Služby sociálních sítí zajišťují rozvoj sociálních sítí online vzájemným propojováním profilů jednotlivců anebo skupin.

¹³ World Internet Users Statistics and 2021 World Population Stats. In Internet World Stats – Usage and Population Statistics. [online]. [cit.: 23.06.2021]. Dostupné z: <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>

¹⁴ MORGAN, Steve. Humans On The Internet Will Triple From 2015 To 2022 And Hit 6 Billion. In Cybersecurityventures.com [online] [cit.: 01.03.2021]. Dostupné z: <https://cybersecurityventures.com/how-many-internet-users-will-the-world-have-in-2022-and-in-2030/>

¹⁵ LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, Praha 1996, 1627 s., ISBN 80-7184-311-3

¹⁶ Tato práce bude užívat ustálené označení „sociální síť“.

¹⁷ OBAR, Jonathan, Steven WILDMAN. Social Media Definition and the Governance Challenge: An Introduction to the Special Issue. SSRN Electronic Journal 2015. In Researchgate.org. [online]. [cit.: 28.06.2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/315455917_Social_Media_Definition_and_the_Governance_Challenge_An_Introduction_to_the_Special_Issue

1.2.1. Historie sociálních sítí

S trochou nadsázky lze říct, že sociální sítě jsou stejně staré jako internet sám. Výzkumníci zapojení do sítě ARPANET spolu čile komunikovali prostřednictvím e-mailu a jiných diskusních programů již na počátku sedmdesátých let dvacátého století. První stálé komunity, které užívaly sociální sítě, se začaly tvořit na konci sedmdesátých a počátku osmdesátých let s rozvojem sítě USENET¹⁸ v prostředí amerických univerzit. V těchto komunitách byli zapojeni jak akademici, tak i pracovníci vládních agentur. Prvními sociálními sítěmi užívanými laickou veřejností byly Classmates.com (založeno roku 1995) a SixDegrees.com (založeno 1997). Svou podobou odpovídaly současným sociálním sítím (uživatel si na nich mohl založit účet a komunikovat s přáteli formou soukromých zpráv). Byly hojně využívány, ale nedokázaly svou popularitu komerčně využít. S ochladnutím internetové horečky zkrachovaly a zanikly. Na přelomu tisíciletí byly velmi populární sítě Friendstr a MySpace, na svou dobu měly pokrokové funkce (sdílení fotek a videí). Jejich raketový vzestup způsobil, že na nich začalo operovat velké množství internetových predátorů. Nedostatečný přístup správců k řešení tohoto problému spolu s kontroverzními zásahy do uživatelského rozhraní, způsobil jejich pád. Roku 2004 zahájila svou činnost síť Facebook. Její zakladatelé Mark Zuckerberg, Dustin Moskovitz, a Chris Hughes se poučili z nezdarů svých předchůdců a vytvořili síť, která dodnes dominuje v kyberprostoru.

Na území České republiky byly prvními sociálními médii Lidé.cz (založeno 1997) a Spolužáci.cz (založeno 1999). V dobách své největší slávy na začátku tisíciletí byly hojně užívány, ale s příchodem české verze Facebooku v roce 2008 ztratily většinu svých uživatelů.¹⁹

V současné době jsou kromě Facebooku populárními sítěmi například: Instagram, TikTok, Twitter, Redit nebo Youtube.

¹⁸ USENET je systém vzájemně propojených diskusních skupin, které spolu komunikují prostřednictvím internetu

¹⁹ VOJÁČEK, Jirí. Lidé.cz: Kruhová obrana českých komunit. In Lupa.cz [online]. [cit.: 14.08.2021]. Dostupné z: <https://blog.lupa.cz/produktak/lide-cz-1-kruhova-obrana-ceskych-komunit/>

1.3. Technická stránka internetu

1.3.1. Data a Informace

Internet je globální decentralizovaná informační síť, každou sekundu v něm dochází k navazování vztahů mezi jednotlivými komunikačními uzly. Jako krev v cévním systému mezi těmito uzly proudí data a informace.

Přestože je laická veřejnost často užívá jako synonyma, v oblasti informatiky (a jiných exaktních věd) mezi pojmy „data“ a „informace“ existují jisté rozdíly. Americký matematik Norbert Wiener oba pojmy definoval v rámci teorie informace. Informací rozumí strukturovaný soubor dat, nesoucí určité poznatky. Data chápe jako záznamy hodnot zachycené nejrůznějšími znaky, symboly, číslly, grafy atp.; data v surové podobě představují neorganizovaný shluk faktů, jenž sám o sobě nemá žádnou výpovědní hodnotu. V okamžiku, kdy je takovýto shluk podroben analýze a výkladu, získává strukturu a stává se z něj informace.²⁰ V kybernetickém prostředí se data vyskytují ve formě binárních číslic (1 a 0), které jsou označovány jako „bity,“ sekvence 8 bitů je označována jako 1 „bajt.“²¹

Softwarové soubory jako videa, fotografie, zvukové záznamy atp. nejsou ničím jiným než strukturovanými sekvencemi bajtů. Musí být zapsány v určitém kódu a dodržovat stanovený formát, aby elektronická zařízení (počítače, chytré telefony, tablety...) byla schopna je správně zpracovat. Formát je specifický standart, na jehož základě jsou informace uloženy v softwarovém souboru. Některé typy formátů lze použít pro ukládání pouze jednoho typu dat, například formát .mp4 nebo .wmw slouží k uchování videí (se zvukem i beze zvuku). Jiné mají více univerzální využití, formát GIF může posloužit jak k uložení krátkého videa (bez zvuku), tak sekvence obrázků. Formát souboru hraje roli kdykoliv, kdy dochází k přenosu nebo ukládání dat. Převážná většina formátů je standardizovaná, proto zpravidla nečiní problém, aby soubory uložené na jednom elektronickém zařízení byly přečteny a zpracovány elektronickým zařízením jiného druhu nebo výrobce.

Objem dat proudící v kybernetickém prostředí je obrovský. Odhaduje se, že objem digitálních dat za rok 2020 činil 64,2 zettabytů²² ($64,2 \cdot 10^{12}$ Gigabytů). Internetová síť se proto neobejde bez metadat. Jsou to informace, jež slouží k specifikaci a interpretaci prostých dat.

²⁰ WIENER, Norbert. *Kybernetika a společnost*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 216 s. ISBN 21-030-63. str. 39.

²¹ V oblast informačních technologií se za tímto účelem užívají například programovací skripty nebo softwarové aplikace.

²² Total data volume worldwide 2010-2025. In Statista.com. [online]. [cit.: 19.10.2021]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/871513/worldwide-data-created/>

S jejich pomocí je elektronické zařízení schopné určitá data nalézt, analyzovat a na jejich základě zvolit správný program, který je zpracuje a zobrazí. Ve světě informačních technologií jsou metadaty mimo jiné nejrůznější souborové přípony jako .doc, .txt, .mp4 nebo .wmw, s jejich pomocí lze určit, o jaký typ datového formátu se bude jednat. V případě formátu HTML, sloužícího k tvorbě internetových stránek, mohou mít metadata formu prostých textů, klíčových slov (sloužících k vyhledávání) nebo geotaggů (informace o geografické poloze).

1.3.2. Přenosové technologie

Internet je tvořen vzájemně propojenými sítěmi, jedná se například o intranet nebo síť ve školských zařízeních a jiné propojené sítě. Kromě počítačů mohou být tyto sítě propojeny prostřednictvím chytrých telefonů a dalších technologických prostředků umožňujících komunikaci. Základem každé sítě je technologie (počítač, telefon, tablet...) a způsob jakým jsou propojeny (optické kabely, mikrovlny, infračervené vlny...), prostřednictvím takto propojené sítě dochází k přenosu informací a dat. Základními přenosovými způsoby jsou přepojování okruhů a přepojování paketů.

Přepojování okruhů je starší z obou technologií. Funguje na stejném principu, jako veřejná telefonní síť. Mezi komunikujícími stranami je vytvořen přenosový kanál s přesně stanovenou přenosovou kapacitou, data mezi stranami putují tak, jak jsou odesílána. V porovnání s přepojováním paketů, je tento způsob pomalejší.²³

Přepojování paketů je způsob, jakým je řešena asymetrie přenosu dat. Data mezi stranami nejsou přenášena nepřetržitě ale jen někdy. Otevřením stálého přenosového kanálu za takových okolností nevyhnutelně dochází k plýtvání zdroji. Z důvodu dosažení nejvyšší možné efektivity, technologie přenosu dat založená na bázi přepojování paketů rozděljuje informace do více malých částí, které jsou odesílány nezávisle na sobě. Cesta, po které budou data putovat, není předem určena. Nesleduje se, zda tyto části do cíle dorazily ani nelze určit, v jakém okamžiku dorazí. Zásadní rozdíl oproti přepojování okruhů je ten, že existuje pouze jeden přenosový kanál, přes který je s maximální možnou rychlostí přenášena veškerá komunikace všech uživatelů.

Komunikační sítě mohou být založeny pouze na technologii přepojování paketů, nebo přepojování okruhů, je možné, aby datová síť na venek fungovala jedním způsobem a uvnitř způsobem úplně jiným.²⁴

²³ PETERKA, Jiří, Síť s přepojováním okruhů vs. síť s přepojováním paketů. In Jiří Peterka: Archiv článků a přednášek Jiřího Peterky [online]. [cit.: 30.06.2021]. Dostupné z: <https://www.earchiv.cz/a96/a618k150.php3>

²⁴ Tamtéž.

1.4. Právní stránka internetu

1.4.1. Úroveň mezinárodního práva

Na mezinárodní úrovni jsou především řešeny otázky volného přístupu k otevřenému internetu. Právo „*vyhledávat, přijímat a rozmnožovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby*“ je obsaženo jak v článku 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, tak i ve článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv. Proto lze přístup k informacím obsaženým na internetu, šíření těchto informací, využívání služeb a aplikací omezit jen ve výjimečných případech. Rezoluce Rady pro lidská práva OSN z 5. července 2018²⁵ přirovnává právo přístupu široké veřejnosti k otevřenému internetu k základnímu lidskému právu a nabádá soukromoprávní subjekty, aby se při tvorbě svých internetových politik řídily principy lidských práv.

1.4.2. Úroveň evropského práva

Evropská unie si za svůj cíl klade vytvoření vysoce digitalizované Evropy, jedním ze základních kamenů této vize je jednotný digitální trh. Unijní zákonodárci se v době rychlého vývoje technologií snaží vytvořit takový právní rámec, který by technologický pokrok nikterak neomezoval. Aby byla zajištěna digitální konkurenceschopnost Unie, byla v jejím právním rámci zakotvena práva na svobodný přístup, vyhledávání a šíření informací. Unijní úprava pamatuje jak na úpravu technických a logistických aspektů kybernetického prostředí, tak i na ochranu práva autorského a práv souvisejících. Důležitým předpisem v oblasti otevřeného internetu je nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012, které umožnilo sjednotit přístup k roamingu v oblasti telekomunikačních sítí členských států. Na tento akt navázalo nařízení č. 2015/2120 ze dne 25. listopadu 2015 vytvořením jednotného mechanismu tvorby roamingových cen. Toto nařízení je klíčovým předpisem, protože, mimo jiné, oficiálně zakotvuje internetovou neutralitu jako jednu z hodnot, která je ve společenství šetřena a uplatňována.²⁶ Směrnice 96/9/ES²⁷ upravuje právní ochranu databází včetně vytěžování a zužitkování jejich obsahu a právní postavení pořizovatelů databází.

²⁵ Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet, A/HRC/RES/38/7. In Undocs.org [online] [cit.: 02.11. 2021]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/38/7>

²⁶ Na evropské úrovni dohlíží, na správnou implementaci evropské digitální strategie Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC)

²⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

Směrnice 2000/31/ES²⁸ upravuje důležité otázky elektronického obchodu, především se jedná regulaci právního postavení poskytovatelů služeb informační společnosti, klíčovou je úprava vyloučení odpovědnosti těchto subjektů, tzv. „safe harbour.“

Směrnice 2001/29/ES²⁹ upravuje problematiku užití předmětů chráněných autorským právem a právy s nimi souvisejícími v prostředí informační společnosti. Oprávněné osoby mohou chráněné předměty formou povolení a zákazů bránit proti rozmnožování, sdělování veřejnosti nebo proti jejich rozšiřování.

Směrnice 2006/115/ES³⁰ se věnuje problematice pronájmu a půjčování předmětů chráněných autorským právem. Tato úprava se vztahuje jak na vysílání, tak i jakékoliv jiné sdělování chráněných předmětů veřejnosti.

Směrnice 2014/26/EU³¹ upravuje důležité aspekty kolektivní správy autorských práv a práv souvisejících v online prostředí a jejich licencování. Hlava III. směrnice se specificky věnuje úpravě organizací, jež spravují autorská práva k užití hudebních děl online pro více území.

Otázka otevřeného internetu bez cenzury byla znovu diskutována v souvislosti s přijetím Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu. Tato směrnice rozšířila a doplnila stávající úpravu autorského práva v kybernetickém prostředí. Ve své stávající podobě obsahuje speciální úpravu poskytovatele služeb informační společnosti dle směrnice 2000/31/ES. Zavádí nový termín - „poskytovatel služeb pro sdílení obsahu online.“ Je jím každý ISP, pokud poskytuje veřejnosti přístup k chráněným předmětům autorským právem a jiným chráněným předmětům nahraným uživateli. Tato směrnice je činí odpovědné za obsah umístěný na jejich platformě a zároveň jim ukládá povinnost vynaložit veškeré úsilí k získání svolení tento chráněný obsah sdělit nebo zpřístupnit. Tato úprava primárně dopadá na velké technologické společnosti typu Google, Facebook, Amazon. Vliv technologických gigantů na podobu internetu je nepopiratelný. Otázka, zda tato právní úprava pomůže zlepšit internetové prostředí, zůstává stále otevřená.

²⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu")

²⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

³⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem

³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právu k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

V současné době jsou nejdiskutovanějšími tématy evropské digitální strategie elektronické zdravotnictví, konektivita, regulace digitálních platform a umělá inteligence.

1.4.3. Úroveň českého práva

V českém právním řádu není internet upraven koncentrovaně v jednom právním předpisu. Úprava internetu je fragmentarizovaná v soukromoprávních a veřejnoprávních předpisech, které ve svém souhrnu vytvářejí internetové právo. Nejedná se o samostatné právní odvětví, ale jde o součást práva informačních technologií.

České právo nezná legální definici internetu. Nicméně zákon o kybernetické bezpečnosti³² obsahuje definici kyberprostoru, ten je definován jako: „*digitální prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, a službami a sítěmi elektronických komunikací.*“³³ Internet se v prostoru a čase neustále vyvíjí a je velmi těžké vytvořit jednotnou a koncepční právní úpravu, která by na tuto organickou stránku internetu dokázala adekvátně reagovat. Český zákonodárce proto volí obecný přístup, kdy se pod již existující právní pojmy snaží subsumovat stávající internetové instituty.

Právními předpisy, které se problematice internetu specificky věnují je zákon č. 480/2004 Sb. o některých službách informační společnosti³⁴, který je transpozicí směrnice 2000/31/ES. Oproti směrnici upravuje odlišně některé aspekty právního postavení a odpovědnosti poskytovatele služeb informační společnosti (tzv. ISP) za informace, které poskytuje nebo ukládá. Tento zákon se dále zabývá úpravou šíření reklamních sdělení prostřednictvím internetové sítě. V oblasti audiovizize je klíčový zákon č. 132/2010 Sb. o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání³⁵, který reguluje problematiku tzv. *video on demand*.³⁶ Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích upravuje „*podmínky podnikání a výkon státní správy, včetně regulace trhu, v oblasti elektronických komunikací.*“³⁷ Nejvýznamnější soukromoprávní předpis, který se problematice internetu věnuje, je občanský zákoník.³⁸ Tento právní předpis obsahuje úpravu spotřebitelských vztahů, především úpravu uzavírání smluv

³² Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o kybernetické bezpečnosti)

³³ Z. č. 181/2014 Sb. §2 pís. a

³⁴ Zákon. č. 480/2004 Sb. o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o některých službách informační společnosti)

³⁵ Zákon č. 132/2010 Sb. o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání)

³⁶ Jedná se o službu, která umožňuje internetovým uživatelům sledovat audiovizuální dílo, v místě a době dle své libosti. Např. Netflix, Hulu, HBO GO...

³⁷ Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o elektronických komunikacích), ustanovení § 1 odst. 1

³⁸ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“)

prostředky elektronické komunikace³⁹. Dále obsahuje úpravu licencí k nehmotným statkům chráněným autorským zákonem⁴⁰, úpravu soukromoprávních deliktů nebo úpravu nekalé soutěže.⁴¹ Problematice právního postavení nositelů práv autorských a práv souvisejících, kolektivní správě a licencování, nejen v prostředí internetu, se věnuje zákon č. 121/2000 Sb. autorský zákon.⁴²

Velký problém představuje internetová kriminalita, stále častější útoky hackerů se stávají součástí každodenní reality a internetové pirátství je i nadále široce rozšířené. Otázkám kyberzločinu se v českém právu věnuje trestní zákoník.⁴³ V ustanovení § 230 upravuje trestný čin *neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací*, v § 231 reguluje trestný čin *opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému*, v § 232 obsahuje trestný čin *poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti*. Celý díl 4. hlavy IV. je věnován trestných činů proti průmyslovým právům a proti autorskému právu.⁴⁴ Na úrovni práva správního, upravuje přestupky v oblasti autorskoprávní ve hlavě VI. autorský zákon.⁴⁵

1.4.4. Rozhodné právo

Internet propojuje miliardy uživatelů z celého světa. Zcela běžně se stranami právních vztahů stávají subjekty spadající pod právní řády různých států. Práva k uměleckému výkonu, stejně jako jiná práva duševního vlastnictví ovládá zásada teritoriality. Nabývají se a jejich ochrana je poskytována pouze pro oblast daného státu. Otázka určení rozhodného práva hraje zcela klíčovou roli. Na úrovni mezinárodního práva upravují problematiku přeshraničních právních vztahů:

- 1) Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Známá jako Římská úmluva);
- 2) nařízení č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy⁴⁶ (Řím I);
- 3) nařízení č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy⁴⁷ (Řím II).

³⁹ tj. smlouvy uzavírané distančním způsobem viz Část IV, hlava I, díl IV, oddíl II, z.č. 89/2012 Sb.

⁴⁰ Viz. Část IV, hlava II, díl II, oddíl V, z. č. 89/2012 Sb.

⁴¹ Část IV, hlava III díl I a II, z. č. 89/2012 Sb.

⁴² Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (autorský zákon)

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ Hlava IV, Díl 4, z. č. 40/2009 Sb.

⁴⁵ Dále bude uváděn jako „AZ“

⁴⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy

Na úrovni tuzemského práva upravuje právní vztahy s cizím prvkem zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (ZMPS). Zákon obsahuje kolizní normy, jež slouží k určení rozhodného práva pro daný případ.

Dle § 80 ZMPS se *práva duševního vlastnictví se řídí právním řádem státu, který tato práva přiznává a poskytuje jim ochranu*. Přestože to ze zákonného ustanovení není přímo patrné, dle důvodové zprávy k ZMPS „*právo k duševnímu vlastnictví přísluší oprávněnému jen na území státu, jehož právní řád toto právo poskytuje a chrání.*“⁴⁸ Klíčovým pro určení rozhodného práva je princip *lex loci protectionis*. Ochrany se dostane výkonnému umělci nebo jinému nositeli práv podle právního řádu toho státu, ve kterém se o ni přihlásí. Ustanovení § 80 ZMPS však chrání pouze osobnostní a majetková práva absolutní povahy k uměleckému výkonu.

Úprava práv relativní povahy je obsažena v § 87 ZMPS. Strany smluvně závazkových vztahů si dle ustanovení § 87 odst. 1 ZMPS mohou zvolit právní řád, jakým se smlouva bude řídit. Kontraktační proces se řídí zásadou smluvní volnosti. Avšak volba práva musí být výslovně uvedena ve smlouvě nebo musí bez pochybností vyplývat z obsahu smlouvy či okolností případu. Smluvní strany jsou při volbě práva omezeny pouze nutně použitelnými normami a výhradou veřejného pořádku. Dle ustanovení § 3 ZMPS se nutně použitelné normy českého práva aplikují v mezích jejich předmětu vždy, nehledě na to, jakým právem se má řídit právní poměr.⁴⁹ Výhrada veřejného pořádku dle § 4 ZMPS zakazuje zvolit rozhodné právo takovým způsobem, jaký by se přičil veřejnému pořádku. V případě, že smluvní strany rozhodné právo neurčily, smlouva se řídí právním řádem státu, se kterým nejužěji souvisí viz § 87 odst. 1 ZMPS.

Úpravu právních vztahů s cizím prvkem lze nalézt též v Autorském zákoně. Ustanovení § 107 AZ upravuje osobní a věcnou působnost českých autorských a souvisejících práv. Dle ustanovení § 107 odst. 1 AZ se ustanovení českého autorského zákona vztahují na umělecké výkony umělců, kteří jsou občany české republiky. Místo vytvoření ani zveřejnění výkonu nehraje roli. Přestože to není výslovně uvedeno, zákonné ustanovení se vztahuje také na občany Evropské unie. Je to třeba dovozovat eurokonformním výkladem v souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie (SFEU)⁵⁰ a judikaturou SDEU.⁵¹ Článek 18 SFEU zakotvuje zákaz

⁴⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém.

⁴⁹ BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2. str. 20

⁵⁰ Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01)

⁵¹ Například: (C-92/92, C-326/92) *Phil Collins v. Imtrat Handelsgesellschaft mbH and Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH and Leif Emanuel Kraul v. EMI Electrola GmbH*; (C-28/04) *Tod's SpA and Tod's France SARL v. Heyraud SA*

diskriminace unijních občanů na základě státní příslušnosti. Zákaz se vztahuje i na oblast práv autorských a souvisejících. Výkonní umělci z členských států EU se tak mohou v České republice domáhat ochrany svých práv garantované českou právní úpravou.

Dle ustanovení § 107 odst. 2 AZ se na umělecké výkony cizích státních příslušníků a osob bez státní příslušnosti aplikuje úprava českého práva, pokud je buď zaručena formální vzájemnost na základě mezinárodních smluv (např. Římská úmluva, BTAP, WPPT), nebo materiální vzájemnost. Princip materiální vzájemnosti upravuje kromě § 107 odst. 2 AZ také § 26 odst. 2 ZMPS. Česká republika má povinnost zacházet s cizími státními příslušníky v oblasti osobnostních a majetkových práv stejně jako s českými státními příslušníky, pokud zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak.

Pokud není vzájemnost zaručena, je dle § 107 odst. 3 AZ umělecký výkon českým právem chráněn také, pokud ho cizí výkonný umělec poprvé zveřejnil na území České republiky (a v souladu se zákazem diskriminace dle čl. 18 SFEU na území celé Evropské unie) nebo pokud má umělec trvalé bydliště na území ČR, či některého ze států Evropské unie.⁵²

1.5. Právní kvalifikace sociálních sítí

Sociální sítě fungují jako on-line fóra, na kterých uživatelé komunikují, sdílí nejrůznější druhy obsahu a často jejich prostřednictvím spolupracují na dosažení společných cílů. Platné právo je kvalifikuje jako služby informační společnosti. Na evropské úrovni je úprava obsažena ve směrnici 2000/31/ES, na úrovni českého práva ji provádí z. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Sociální sítě jsou nadány širokým výčtem funkcí a kvůli jejich komplexní povaze⁵³ je často nelze subsumovat pouze pod jedinou kategorii služby informační společnosti viz § 2 písmeno a) z. č. 480/2004 Sb.

Obsah sociální sítě je tvořen příspěvky uživatelů a v některých případech i poskytovatele služby. Příspěvky mohou mít formu textových prohlášení, fotografií, videí atd. Pro určení právní povahy dané sociální sítě je klíčové její individuální posouzení (především je třeba zkoumat povahu umístěvaných příspěvků a vztah, který k nim poskytovatel služby zaujímá). V obecné rovině budou služby sociální sítě spadat pod právní pojem služby spočívající v ukládání informací poskytnutých uživatelem dle § 5 z. č. 480/2004 Sb. Pokud služba sociální sítě umožňuje, aby do jejího prostředí byla umístěována videa, může naplnit pojmové znaky služby audiovizuální mediální služby na vyžádání dle § 2 odst. 1 z. č. 132/2010 Sb.; Není též

⁵² TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 1320 s. ISBN: 978-80-7400-748-4. str. 1210

⁵³ Např. náleží Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13

vyloučeno, aby se oba typy služeb vyskytovaly paralelně v prostředí jedné sociální sítě, protože úprava zákona č. 132/2010 Sb. je ve vztahu speciality k z. č. 480/2004 Sb.

Zákon č. 132/2010 Sb. audiovizuální mediální službu na vyžádání charakterizuje pozitivně v § 2 odst. 1 písm. a) jako „*službu informační společnosti, za kterou má redakční odpovědnost poskytovatel audiovizuální mediální služby na vyžádání a jejímž hlavním cílem je poskytování pořadů veřejnosti za účelem informování, zábavy nebo vzdělávání, a která umožňuje sledování pořadů v okamžiku zvoleném uživatelem a na jeho individuální žádost na základě katalogu pořadů sestaveného poskytovatelem audiovizuální mediální služby na vyžádání.*“ Zákon užívá označení „pořad,“ rozumí jím jakoukoliv obrazovou sekvenci se zvukem i bez zvuku, která svou povahou představuje alternativu k televiznímu vysílání. Tento pojem v sobě zahrnuje jak předměty chráněné autorským právem a právy souvisejícími, tak i předměty, jimž autorské právo ochranu neposkytuje jako například záznamy sportovních událostí. Proto bude vždy třeba zkoumat, jestli dané video jako obrazová sekvence je, či není alternativou k televiznímu vysílání. Při rozlišování, zda služba sociální sítě bude spadat pod obecnou úpravu služby spočívající v ukládání informací poskytnutých uživatelem, nebo zvláštní úpravu služby audiovizuální mediální služby na vyžádání je rozhodující aktivní úloha poskytovatele služby. Pokud bude ISP svůj katalog pořadů rozšiřovat o příspěvky uživatelů obsahující videa, užije se na něj úprava speciální.⁵⁴ Mimo to musí daná služba umožňovat veřejnosti sledovat videa v místě a době, kterou si zvolí. Poskytovatel služby sociální sítě musí vykonávat rozhodující vliv v otázkách jejich kategorizace a uspořádání (tzv. redakční odpovědnost), zároveň k nim musí sestavovat katalog pořadů.⁵⁵ Služba musí mít povahu hospodářské činnosti, kterou poskytuje pouze podnikající fyzická nebo právnická osoba na území České republiky nebo členských států EU.

Evropské právo zavádí novou instituci služby pro sdílení obsahu online ve směrnici 2019/790.⁵⁶ Směrnice ve článku 17 odst. 3 vylučuje aplikaci právní úpravy čl. 14 odst. 1 směrnice 2000/31/ES, respektive § 5 z. č. 480/2004 Sb., v případě, kdy služba informační společnosti bude spadat pod režim směrnice 2019/790. Tato úprava se užije na sociální sítě, v jejichž prostředí dochází ke sdělování nebo šíření předmětů chráněných autorským právem a právy souvisejícími mezi soukromými uživateli v rámci nejrůznějších zájmových sdružení.

⁵⁴ Takový ISP navíc nebude moci užít režimu safe harbour, protože kvůli své redakční činnosti bude mít aktivní znalost o ukládaném obsahu.

⁵⁵ V případě, kdy by redakci a sestavování katalogu nečinil nebo by ji za něj dělal elektronický agent, jednalo by se o „storage“ informací poskytnutých uživateli. O audiovizuální mediální službu na vyžádání nepůjde také v případě pouhé databáze.

⁵⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

Právní úprava poskytovatele služby pro sdílení obsahu online teprve čeká na implementaci do českého autorského zákona.

1.6. Právní subjekty v prostředí internetu a sociálních sítí

1.6.1. Internetový uživatel

V současné době jsou dominantními subjekty v kyberprostoru internetoví uživatelé a poskytovatelé služeb informační společnosti. Evropské právo definuje pojem uživatele v čl. 2 odst. d) směrnice 2000/31/ES o elektronickém obchodu. Směrnice pro jeho označení užívá termín příjemce služby, na rozdíl od tuzemské právní úpravy. Příjemcem služby rozumí každou fyzickou nebo právnickou osobu, která k profesním či jiným účelům využívá služeb informační společnosti, zejména pro vyhledávání či zpřístupňování informací. Do českého práva byla směrnice 2000/31/ES transponována zákonem č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Zákon upravuje termín uživatel v § 2 písm. e) rozumí se jím každá fyzická nebo právnická osoba, která využívá službu informační společnosti, zpravidla, ale ne vždy za účelem vyhledávání či zpřístupňování informací. Pojem uživatel je upraven též v § 2 písm. b) z. č. 127/2005 Sb. a je jím každý, kdo využívá nebo žádá veřejně dostupnou službu elektronických komunikací.

V prostředí internetu jsou to převážně uživatelé, kdo se dopouští porušování autorských a souvisejících práv. Mohou tak činit vědomě, z nedbalosti i nevědomě. Výkonný umělec (případně zastoupený osobou kolektivního správce) se může obrátit přímo na osobu poskytovatele služeb informační společnosti, jehož služba je využívána k protiprávní činnosti. Evropská i česká právní úprava umožňují osobě poskytovatel služeb zbavit se odpovědnosti za protiprávní obsah v rámci tzv. režimu safe harbour. Umělci proto často nezbývá než vést k odpovědnosti samotného uživatele, jenž chráněný obsah protiprávně zpřístupňuje nebo sděluje.

Identifikace internetového uživatele

Na internetu je mnoho forem jednání prováděno anonymně, identifikace konkrétní fyzické osoby je proto obtížná. Každý uživatel za sebou na internetu zanechává stopu ve formě adresy IP, tj. čísla, které identifikuje konkrétní elektronické zařízení v počítačové síti. V současnosti jsou využívány dva typy IP adres, IPv4⁵⁷ a IPv6.⁵⁸ Dle forem jde adresy IP dělit na

⁵⁷ IP adresa tvořená 32bitovým číslem, v roce 2011 došlo k jejich vyčerpání, proto jsou postupně nahrazovány pokročilejšími adresami IPv6.

⁵⁸ IP adresa tvořená 128bitovým číslem, oproti IPv4 poskytují rozšířený adresní prostor a lepší schopnost vysokorychlostního přenosu dat.

statické, dynamické a sdílené. Pomocí statických IP adres lze určit jak konkrétní zařízení, tak i zemi ve které se uživatel připojil, tento typ adresy nemůže uživatel svévolně měnit. *Dynamická IP adresa je uživateli přidělována na základě komunikace jeho zařízení s poskytovatelem připojení na tzv. dobu zapůjčení. Následně je takto přidělená dynamická IP adresa sdělena provozovateli dané internetové stránky, který komunikuje zprostředkovaně přes poskytovatele připojení se zařízením uživatele.*⁵⁹ Dynamickou adresu IP může uživatel svévolně měnit. Sdílené IP adresy jsou využívány více zařízeními naráz, příkladem jsou zařízení využívající sdílenou IP adresu v rámci jedné domácnosti, firmy nebo školy. Pomocí každé IP adresy lze určit zemi, ze které se elektronické zřízení do sítě připojilo, to hraje roli nejenom pro určení jurisdikce, ale také služeb, jaké jsou uživateli dostupné.

Nejrůznější softwarové programy typu VPN, či softwarový systém TOR umožňují efektivně skrýt adresu IP. Avšak adresa IP identifikuje pouze elektronické zařízení, ze kterého se fyzická osoba do kyberprostoru připojila, k jednoznačnému určení fyzické osoby nestačí. V případě soudního řízení je proto třeba provést další dokazování. Klíčovou roli v otázkách identifikace fyzických osob hrají poskytovatelé služeb informační společnosti, jak bude dále demonstrováno. V okamžiku, kdy je fyzická osoba identifikována, uplatnění odpovědnosti je v zásadě velmi jednoduché.

Přestože samotná adresa IP identifikuje pouze zařízení, ze kterého byla aktivita na internetu prováděna, SD EU ji pokládá za osobní údaj. V rozhodnutí ve věci C-70/10 Scarlet Extended SD EU judikoval, že IP adresa je osobní údaj ve smyslu článku 2 písm. a) směrnice 95/46/ES,⁶⁰ pokud lze jejím prostřednictvím identifikovat konkrétního uživatele. Rozhodnutí SD EU ve věci C-582/14 Patrick Breyer v. Bundesrepublik Deutschland výčet typů IP adres, které lze považovat za osobní údaj, doplnilo o dynamické IP adresy. Jak bylo řečeno, podle samotné dynamické adresy IP nelze jednoznačně identifikovat elektronické zařízení ani osobu uživatele. Pokud bude údaj z dynamické adresy spojen s dalšími údaji shromážděnými poskytovatelem služeb informační společnosti (poskytovatele připojení), identifikace možná bude. Prakticky to znamená, že výkonný umělec (nebo kolektivní správce) může uplatnit následky protiprávního zásahu do svých práv i proti uživateli skrytému za dynamickou adresou IP, pokud bude mít dostatečné právní prostředky na to, aby získal dodatečné informace od poskytovatele připojení. Většina subjektů v prostředí internetu nemá povinnost adresy IP shromažďovat. Zákon č.

⁵⁹ NEŠPŮREK, Robert, Richard OTEVŘEL, Monika MATYSOVÁ, Rozhodnutí Breyer a dynamická IP adresa jako osobní údaj. In Právní prostor. [online]. [cit.: 24.09.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhodnuti-breyer-a-dynamicka-ip-adresa-jako-osobni-udaj>

⁶⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

127/2005 Sb. ukládá osobám, jež provozují veřejně dostupnou službu elektronických komunikací povinnost uchovávat adresy IP po dobu 6 měsíců.⁶¹

Geoblocking

V současné době je stále možné setkat se s tzv. zeměpisným blokováním (geoblocking). Internetový uživatel je omezen v přístupu k určitému zboží nebo službám, na základě zeměpisné lokace, ze které se jeho elektronické zařízení do sítě připojilo. Přestože je internet globálním fenoménem, práva k určitému zboží nebo službám mají pouze omezenou územní působnost. Pokud chce nějaký subjekt poskytovat své zboží nebo služby na území více států, musí tak činit v souladu s právním řádem každého z těchto států. Aby se tyto subjekty vyhnuly administrativním, finančním, a jiným právním problémům ve státech, kde postrádají příslušné oprávnění, uchylují se k zeměpisné blokaci.

Evropské právo zeměpisné blokování zcela explicitně označuje za diskriminační praxi a bojuje proti jakékoliv formě diskriminace založené na státní příslušnosti, místě bydliště nebo místě usazení. Ve snaze přiblížit se k ideálu jednotného digitálního trhu, zákonodárci Evropské unie přijali nařízení (EU) 2018/302 o zákazu geoblockingu.⁶² Pokud zboží nebo službu nezakazuje právní řád členského státu v němž je poskytovatel hodlá nabízet, spotřebitelé k nim mají mít volný přístup. Je třeba dodat, že nařízení také obsahuje řadu výjimek. Mezi předměty, na které se nařízení nevztahuje patří obsah chráněný autorským právem a audiovizuální služby na vyžádání.⁶³ V listopadu roku 2020 Evropská Komise vydala zprávu o přezkumu nařízení o neoprávněném zeměpisném blokování,⁶⁴ ve které se mimo jiné zabývala rozšíření působnosti nařízení i na tyto oblasti. Došla v něm k závěru, že všichni občané EU mají v zásadě shodný přístup k hudebnímu obsahu. Jediným rozdílem jsou ceny v jednotlivých členských státech, za které jsou tyto chráněné předměty přístupné. Rozšiřování působnosti nařízení by se tak negativně odrazilo na příjmech poskytovatelů služeb a zboží. Působnost nařízení proto na tyto oblasti nerozšířila. Není to pouze Evropská unie, kdo proti zeměpisnému blokování vystupuje. Samotní uživatelé mají mnohé nástroje, jakým geoblocking účinně obcházejí. Jako první příklad lze uvést servery VPN.⁶⁵ Uživatel se připojí (zpravidla za úplaty) ke vzdálenému serveru VNP do

⁶¹ §97 odst. 3) z. č. 127/2005 Sb.

⁶² Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES ("nařízení o zákazu geoblockingu")

⁶³ Viz. článek 1 odst. 5 Nařízení (EU) 2018/302

⁶⁴ Zpráva Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu Výboru a Výboru Regionů o prvním krátkodobém přezkumu nařízení o zeměpisném blokování. COM/2020/766 final

⁶⁵ Virtual Private Network – virtuální privátní síť.

soukromé zabezpečené sítě, poskytovatelé služeb informační společnosti i koncoví uživatelé vidí pouze IP adresu vzdáleného serveru a mají za to, že patří uživateli. Dalším příkladem je využití softwarového systému TOR, uživatelé posílají svůj datový tok přes serverové části TORu tvořeného tisíci dobrovolníků roztroušených po celém světě, což umožňuje efektivně skrýt uživatelskou IP adresu a další informace.⁶⁶ Zeměpisné blokování představuje poměrně účinný způsob, jakým se internetoví poskytovatelé zboží a služeb mohou chránit před právním postihem. Vzhledem k snadné dostupnosti nástrojů umožňujících ho obcházet se nejedná o velmi efektivní technologii omezující přístup internetových uživatelů k předmětnému obsahu.

1.6.2. Elektronický agent

Vedle fyzických osob v prostředí internetu funguje velké množství softwarových robotů.⁶⁷ Jejich účelem je zefektivnit pomocí automatizace internetové procesy. Důvody jsou především administrativní a logistické.

V období posledních deseti let dochází k mohutnému rozvoji tzv. úzké umělé inteligence,⁶⁸ kterou právní teorie označuje spolu s dalšími automatickými prostředky za tzv. elektronické agenty.⁶⁹ Otázka posouzení odpovědnosti elektronického agenta je značně komplikovaná, protože se jedná o počítačový program nebo jiný automatický prostředek, který je naprogramovaný provádět sofistikované příkazy fyzických osob bez jakékoliv jejich kontroly nebo zásahu. Platné právo elektronické agenty nepovažuje za osoby, protože postrádají právní subjektivitu a nemohou projevit vlastní vůli. Právní doktrína jejich „právní jednání“ přičítá subjektu, za který agent jedná (a není-li znám, pak tomu, kdo ho zprovoznil).⁷⁰ Rozvoj informačních technologií představuje velkou výzvu pro budoucí zákonodárce. Úzká umělá inteligence je pouhým prvním vývojovým stupněm technologické revoluce. Právo se dříve, či později bude muset vypořádat s otázkami spojenými se strojovou inteligencí (umělá inteligence, která se svými funkcemi vyrovná funkcím lidského mozku) a umělou super inteligencí (umělá

⁶⁶ DREDGE, Stuart. What is Tor? A beginner's guide to the privacy tool. In The Guardian. [online]. [cit.: 24.09.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2013/nov/05/tor-beginners-guide-nsa-browser>

⁶⁷ Umělé entity fungující nezávisle na fyzické osobě.

⁶⁸ Jinak též označovaná jako „slabá umělá inteligence“ nebo artificial narrow intelligence. Jedná se o softwarový program nadaný schopností učit se, který provádí úzce vymezenou sérii úkolů. Příkladem jsou programy, které pomáhají s nákupem zboží, doporučují zajímavý obsah na internetových platformách nebo uzavírají kupní smlouvy.

⁶⁹ BELLIA, Anthony J., Contracting with Electronic Agents, 50 Emory L. J. 1047 (2001). In Scholarship.law.nd.edu [online]. [cit.: 22. 09. 2021]. Dostupné z: https://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/101

⁷⁰ České právo ani právo EU, se otázky elektronického agenta specificky nevěnují, nicméně směrnice 2000/31/ES ukládá členským státům povinnost umožnit uzavírání smluv elektronickou cestou, v tuzemském právu směrnici provádí zákon č.480/2004 Sb.; Na jednání elektronického agenta se aplikují ustanovení OZ o uzavírání smluv distančním způsobem, elektronický agent je potom považován za komunikační prostředek viz. §1820 OZ.

inteligence, dalece převyšující funkce lidského mozku). V budoucnosti právní teorii nejspíš čeká vytvoření nového typu právního subjektu – elektronické osoby.

1.6.3. Poskytovatel služby informační společnosti

Pojem poskytovatele služeb informační společnosti (ISP – internet service provider)⁷¹ zahrnuje takové subjekty, kteří v prostředí informačních sítí umožňují svou činností uživatelům přístup do kyberprostoru a jejich prostřednictvím jsou tvořeny, zpracovávány nebo měněny informace. Z pohledu platné právní úpravy jsou ISP fyzickými nebo právnickými osobami, které podléhají účinkům celého právního řádu, nikoliv pouze specifického odvětví práva informačních technologií. Na komunitární úrovni je pojem poskytovatele upraven ve směrnici 2000/31/ES. Ustanovení článku 2 písmena b) jej definuje jako fyzickou nebo právnickou osobu, která poskytuje určitou službu informační společnosti. Do českého právního řádu byla tato definice transponována doslovně ve formě § 2 písm. d) zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.

Obsah termínu „*služba informační společnosti*“ je vymezen ve směrnici 2000/31/ES odkazovací normou v podobě článku 2 písm. a). Ten odkazuje na čl. 1 odst. 2 směrnice 98/34/ES ve znění směrnice 98/48/ES, která byla nahrazena směrnicí (EU) 2015/1535,⁷² a která obsahuje podobnou definici ve článku 1 písm. b). Službou informační společnosti se rozumí, „*každá služba poskytovaná zpravidla za úplatu, na dálku, elektronicky a na individuální žádost příjemce služeb.*“ Česká právní úprava reflektuje tuto definici v § 2 písm. a) z. č. 480/2004 Sb. V českém pojetí je službou informační společnosti „*služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu.*“ Český zákonodárce navíc doplňuje, že elektronický prostředek musí splňovat náležitosti elektronického zařízení pro ukládání dat, které umožňuje elektronickou komunikaci. Lze shrnout, že službou informační společnosti jsou všechny služby:

- 1) odeslané prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuté uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat;
- 2) poskytované na dálku, prostřednictvím individuální žádosti uživatele podanou elektronickými prostředky;
- 3) poskytované zpravidla za úplatu.

⁷¹ Dále jen jako ISP

⁷² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti

Směrnice (EU) 2015/1535 v příloze I. obsahuje výčet služeb, které pro účely vymezení služby informační společnosti nejsou elektronicky poskytovány. Jsou to služby materiální povahy, přestože jsou poskytovány elektronickými přístroji, služby poskytované off-line a služby, které nejsou poskytovány elektronickými systémy pro zpracování či ukládání dat. Jak je vidno, samotná existence elektronické zařízení nezaručuje, že bude služba elektronicky poskytována. Český zákonodárce navíc dodává, že toto zařízení musí být schopné odesílat, přijímat, zpracovávat, komprimovat a uchovávat data. Požadavek služby poskytované na dálku znamená, že služba je poskytována distančním způsobem bez současné přítomnosti obou stran. ISP a uživatel mohou být vzájemně přítomni při uzavření smlouvy o jejím poskytování, služba samotná však musí být poskytována bez jejich současné přítomnosti.⁷³ Individuální žádostí uživatele se rozumí zadání adresy URL do vyhledávače, kliknutí na hypertextový odkaz nebo otevření příslušné aplikace. Úplatnost služby nutně neznamená, že ji hradí uživatel poskytnutím peněžního plnění ISP. Služba může být pro uživatele bezplatná, ale ISP za její provozování získává určité protiplnění, které má zpravidla úplatnou povahu. Toho dosahuje například vyhrazením reklamní plochy na své platformě, sběrem, analýzou a prodejem dat uživatelů nebo pouze tím, že uživatelé tráví na jeho platformě svůj čas.

V tuzemské právní úpravě není obsažen katalog činností, které se kvalifikují jako služba informační společnosti. Světlo do tohoto problému vnáší bod 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a rady 2000/31 o elektronickém obchodu,⁷⁴ kterou zákon č. 480/2004 Sb. provádí. Ta říká, že pojem služby informační společnosti nezahrnují pouze širokou škálu hospodářských činností umožňujících uzavírat smlouvy on-line, „ale vztahují se rovněž, pokud jde o hospodářskou činnost, na služby, které nehradí ti, kdo je přijímají, jako např. služby poskytující informace on-line nebo obchodní sdělení nebo ty služby, které poskytují nástroje umožňující vyhledávání dat, přístup k datům a získávání dat. Služby informační společnosti zahrnují rovněž služby, které spočívají v předávání informací prostřednictvím komunikační sítě, v poskytování přístupu ke komunikační síti nebo v shromažďování informací poskytovaných příjemcem služby.

Radim Polčák⁷⁵ dělí služby informační společnosti na:

- 1) služby síťové komunikační infrastruktury (fyzické, logické);

⁷³ POLČÁK, Radim a kol. *Právo informačních technologií*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 656 s. ISBN 978-80-7598-045-8. str. 74

⁷⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu)

⁷⁵ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. 392 s. edice Téma. ISBN 978-80-87284-22-3. str. 388

- 2) služby síťové asistenční infrastruktury;
- 3) hostingové služby, služby pro bloggery apod.;
- 4) e-mailové služby;
- 5) vyhledávače, portály;
- 6) diskuzní servery, diskuzní služby;
- 7) zpravodajské servery;
- 8) doménové autority.

2. Výkonný umělec (nejen v době kybernetické)

2.1. Právní postavení výkonného umělce

Práva výkonného umělce k uměleckému výkonu jsou účelově vyčleněným souborem oprávnění, jež spadají do skupiny práv k duševnímu vlastnictví. V generálním systému práv duševního vlastnictví tvoří součást podskupiny práv souvisejících s autorským právem. Starší právní úprava⁷⁶ pro ně užívala označení „práva příbuzná s právem autorským.“ Tento pojem je právní teorií i nadále uznáván a vztahuje se výlučně na práva výkonného umělce k uměleckému výkonu. Pomyslný příbuzenský vztah je dán osobnostní povahou uměleckého výkonu, který zpravidla nemůže existovat, aniž by prováděl autorské dílo.⁷⁷

Duševní vlastnictví je souhrnné označení pro právní panství nad majetkovými hodnotami, jež postrádají hmotnou podstatu (tzv. nehmotnými statky). Důležitým znakem nehmotných statků je jejich potenciální ubikvita. Neomezený počet subjektů je může vnímat a užívat kdykoliv a kdekoliv na světě, současně i následně aniž by tím docházelo k jejich spotřebování.⁷⁸ Duševní vlastnictví je vlastnictvím ve smyslu ústavního práva viz čl. 34 LZPS. Jeho potenciální ubikvita je však důvodem, proč se na něj právní úprava vlastnictví ve smyslu práva občanského vztahuje jen v omezeném rozsahu.⁷⁹ Znaky práv duševního vlastnictví jsou:

- 1) dočasnost (jsou časově omezena, předmět ochrany práv duševního vlastnictví může zásadně každý volně a bezúplatně užit po uplynutí doby jejich trvání),⁸⁰
- 2) teritoriální charakter (jsou chráněny pouze na území konkrétního státu)
- 3) hospodářská využitelnost.⁸¹

Práva výkonného umělce spadají do soukromoprávní sféry práv, jsou součástí práva občanského. Mají absolutní povahu, tj. působí erga omnes.

⁷⁶ Z. č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon)

⁷⁷ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 25.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Úmluva o Světové organizaci duševního vlastnictví v čl. 2 bodu VIII) pod pojmem duševní vlastnictví řadí veškerá práva k nehmotným statkům bez jakýchkoli kritérií včetně práv na ochranu proti nekalé soutěži, která česká nauka nikdy mezi tato práva neřadila. Viz: Tamtéž.

⁸¹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 416 s. ISBN 978-80-7502-240-0.

Právní úpravu postavení výkonného umělce lze, s trochou nadsázky, označit jako poměrně nedávnou. Potřeba chránit práva interpretů začala být zřejmá v období mezi první a druhou světovou válkou. Technologický pokrok v oblasti technických záznamových prostředků, který umožnil zachytit do té doby prchavé umělecké výkony, vystavil výkonné umělce nebezpečí nekontrolovaného zaznamenání, rozmnožování a rozšiřování jejich výkonů. Problém, jenž do té doby postihoval pouze duševní výtvořky autorů a vynálezců.

Na území Československé republiky bylo právní postavení výkonného umělce poprvé upraveno v zákoně č. 218/1926 Sb. ze dne 24. 11. 1926 o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Původské právo chránilo výkonné umělce spolu s dalšími subjekty, kteří tvůrčím způsobem zpracovali literární nebo umělecké dílo. Ochrana nebyla zákonem poskytována vždy, *zpracování se muselo osvědčit jako výsledek tvůrčí činnosti zpracovatelovy*.⁸²

Samostatné úpravy se výkonní umělci dočkali až v zákoně č. 115/1953 Sb. o právu autorském, který nahradil zákon o původském právu. Zákon o právu autorském v části šesté⁸³ upravoval tzv. práva příbuzná k právu autorskému. Ochrana však byla poskytována pouze sólistům.⁸⁴ Jako většina právních předpisů z dob ideologických i tento autorský zákon poskytoval vysoký standard ochrany pouze formálně.

Zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), zahrnul pod pojem umělecký výkon i výkony kolektivní.⁸⁵ Zákon ve výčtu osob, které považoval za výkonné umělce, výslovně neuváděl dirigenty, sbormistry ani režiséry. Jejich zařazení bylo třeba dovozovat výkladem. Po událostech roku 1989 byl zákon šestkrát novelizován. Důvodem byla především snaha o sjednocení české autorskoprávní úpravy s evropským právem v rámci přístupového procesu do Evropské unie. Dalším důvodem byly technologické změny způsobené rozšířením internetu do běžných domácností. Pro výkonné umělce byla zásadní novela v podobě zákona č. 89/1990 sb., jež prodloužila dobu trvání majetkových práv k uměleckým výkonům z 25 na 50 let. Novelizacemi byl vytyčený cíl úspěšně dosažen, avšak autorský zákon se v jejich důsledku stal nepřehledným.

Nepřehlednost právní úpravy a nové autorskoprávní problémy způsobené rychlým technologickým vývojem vedly k přijetí v současnosti účinného zákona č. 121/2000 Sb. o právu

⁸² §7 z. č. 218/1926 Sb.

⁸³ Z. č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon), část šestá, oddíl první (§ 83 - § 91)

⁸⁴ §83 z. č. 115/1953 Sb. explicitně hovoří, že ochrana je poskytována pouze výkonu umělce, který účinkuje jako sólista.

⁸⁵ Viz. §36 z. č. 35/1965 Sb.

autorském.⁸⁶ Zákon vychází z ústavního základu, který je dán ve článku 34 odst. 1 LZPS. Obecná ustanovení o postavení výkonného umělce lze nalézt ve článku 10 odst. 1 LZPS (ochrana důstojnosti, jména, cti a dobré pověsti), ve článku 11 LZPS (ochrana vlastnického práva) a ve článku 15 LZPS (svoboda umělecké tvorby).

V rovině mezinárodního práva Česká republika přistoupila k následujícím smlouvám, které upravují postavení výkonného umělce:

- 1) Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních organizací, tzv. Římská úmluva (z roku 1961),
- 2) Úmluva TRIPS (Trade-Related Aspects on Intellectual Property Rights – Úmluva o aspektech práv duševního vlastnictví, které se dotýkají obchodu z roku 1995),
- 3) Smlouva WPPT (WIPO Performances and Phonograms Treaty – Smlouva WIPO o výkonech a zvukových záznamech z roku 2002).

Dále se právům výkonných umělců věnuje smlouva BTAP (Beijing Treaty on Audiovisual Performances – Pekingská smlouva o ochraně uměleckých výkonů v audiovizii z roku 2012), kterou Česká republika pouze podepsala⁸⁷.

Autorský zákon poskytuje ochranu jak výkonným umělcům, tak i osobám (výrobcům), které jejich výkon zaznamenají, nehledě na to, zda se jedná o záznam zvukový či zvukově obrazový. V prostředí internetu dochází k porušování práv všech výše zmíněných skupin, tato práce se primárně soustředí na ochranu práv výkonného umělce.

2.2. Výkonný umělec jako právní pojem

Pojem výkonného umělce je definován v §67 odst. 2 Autorského zákona, který říká, že: *výkonný umělec je fyzická osoba, která umělecký výkon vytvořila*. Zákon vylučuje, aby byla výkonným umělcem osoba právnická. Pouze fyzická osoba je tak originárním nositelem práv k uměleckému výkonu, nehledě na svou svéprávnost nebo přičetnost. Z tohoto důvodu může umělecký výkon vytvořit také dítě, osoba s omezenou svéprávností nebo osoba stížená duševní poruchou. Vzhledem k akcesorické povaze práv souvisejících s autorským právem, výkonný umělec v zásadě nikdy nebude⁸⁸ výlučným pánem svého výkonu. Jeho práva existují vedle práv

⁸⁶Z. č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon); Dále jen jako Autorský zákon nebo AZ.

⁸⁷ Smlouva do dnešního dne, 13. 7. 2021 nebyla ratifikována PČR

⁸⁸ Výkonný umělec je výlučným pánem pouze, pokud živě provádí dílo tradiční lidové slovesnosti (a případně je sám zaznamenaná).

autora, jehož dílu vdechuje život, nebo i vedle práv výrobce zvukového nebo audiovizuálního záznamu výkonu.

Demonstrativní výčet osob považovaných za výkonné umělce lze nalézt v §67 odst. 1 autorského zákona. Jsou jimi především:

- 1) herci, tj. divadelní herci, filmoví herci, loutkoherci;⁸⁹
- 2) zpěváci, kteří provádějí hudební díla s textem i bez textu;
- 3) hudebníci;
- 4) tanečníci;
- 5) dirigenti, kteří nastudováním provádějí hudebního díla s textem i bez textu;
- 6) sbormistři;
- 7) režiséři, tj. režiséři děl dramatických, režiséři rozhlasových her a dabingoví režiséři;
- 8) recitátoři, a jiné osoby, které provádí nebo jinak předvádí umělecké dílo a výtvořily tradiční lidové kultury;
- 9) artisti, i když svým výkonem neprovádí umělecké dílo.

Není vyloučeno, aby umělecká vize, se kterou dirigent umělecké dílo nastudoval, byla natolik osobitá a novátorská, aby i on byl autorem zpracování hudebního díla ve smyslu § 2 odst. 4 AZ. V takovém případě náleží dirigentovi jak práva autora k novému hudebnímu dílu vzniklému zpracováním, tak i práva výkonného umělce – dirigenta, který toto nové dílo provedl. Totéž platí pro osobu sbormistra.

Zajímavou pozici v autorskoprávní oblasti zaujímá osoba režiséra. Režiséry děl audiovizuálních považuje zákonodárce za autory, nikoliv za výkonné umělce, resp. výsledek jejich tvůrčí činnosti, pokud vyhovuje definičním znakům podle § 2 odst. 1 AZ, považuje za autorské dílo. Režiséři sportovních utkání nejsou považováni za autory ani za výkonné umělce, jelikož svou činností žádné autorské dílo nevytváří a ani je neinterpretují. Divadelní režiséři, ač jsou výslovně uvedeni v § 68 AZ jako výkonní umělci,⁹⁰ mohou v rámci své kreativní činnosti vytvořit autorské dílo.

Unikátní postavení divadelního režiséra je dáno povahou jeho uměleckého výkonu, který primárně spočívá v nastudování dramatického díla. V rámci uměleckého procesu tento režisér koordinuje jednotlivé aspekty divadelního představení tak, aby vytvořil funkční a nedílný celek. Jeho přítomnost je nutná toliko při divadelních zkouškách. Nemusí být účasten premiéry,

⁸⁹ Chráněny jsou též výkony herců převedené do digitálního prostředí pomocí tzv. motion capture animace. Tento postup je běžný v počítačových hrách a stále více se začíná uplatňovat i ve filmech.

⁹⁰ Dle názoru Nejvyššího soudu není divadelní režie autorským dílem, ale uměleckým výkonem. Viz 3 Co 22/2001

derniéry ani jednotlivých repríz divadelního představení,⁹¹ paradoxně nemusí být v této době naživu, aby otisk jeho kreativního ducha na divadelním představení naplnil znaky uměleckého výkonu. Zcela logicky se nabízí otázka, zda divadelní režisér podává umělecký výkon při každém opakování divadelního představení, tedy i v těch případech, kdy se divadelního představení osobně neúčastní. Jedním ze základních znaků uměleckého výkonu je jeho efemérnost, tentýž výkon nelze zopakovat, vždy se jedná o výkon nový. Přestože úloha divadelního režiséra zásadně končí nastudováním dramatického díla, tento znak novosti je naplněn i v jeho případě. Platné právo totiž pracuje s fikcí, herci se v rukou tohoto režiséra stávají pomyslnými živými nástroji, kterými realizuje svou uměleckou vizi, tj. zprostředkovaně podává umělecký výkon divadelní režie, kdykoliv je živě předváděno divadelní představení.⁹² Právní fikce přítomnosti divadelního režiséra na každém opakování divadelního představení přináší zcela klíčovou otázku. K jakému okamžiku končí doba trvání výlučných majetkových práv divadelního režiséra k jeho výkonu? Logicky se nabízí jediné řešení. AZ v § 73 stanoví, že výlučná majetková práva výkonného umělce trvají 50 let od okamžiku, kdy byl výkon vytvořen. Každé opakování divadelního představení je novým uměleckým výkonem. Ochranná doba tím pádem končí uplynutím doby 50 let od posledního provedení daného režijního nastudování. Tento koncept však může být důvodem vzniku dosti bizarních situací, kdy je režijnímu nastudování poskytována delší doba právní ochrany než autorskému dílu. Stane se tak například tehdy, když divadelní společnost bude mít ve svém repertoáru zařazeno režijní nastudování dramatického díla od režiséra, který je 25 let po smrti. Majetková práva zesnulého režiséra k režijnímu nastudování budou celkově trvat po dobu 75 let od okamžiku jeho smrti,⁹³ což rozhodně nebylo záměrem zákonodárce.

V rámci české autorskoprávní koncepce není vyloučeno, aby divadelní režisér v rámci své činnosti vytvořil autorské dílo. Bude se tak dít tehdy, když audiovizuálně zpracuje a uspořádá dílo, které naplní znaky autorského díla.⁹⁴ Přičemž výčet takto zpracovaných děl se neomezuje pouze na díla dramatická, dále může jít o díla choreografická, scénografická, výtvarná atp.

Přístup českého zákonodárce, který výslovně řadí divadelního režiséra mezi výkonné umělce, je v porovnání s právními řády členských států EU spíše ojedinělý. Podobný výčet

⁹¹ Na rozdíl od herců, zpěváků, tanečníků atp.; v případě umělecké alternace je umělecký výkon podáván pouze střídajícím umělcem, vystřídaný umělec žádný výkon nepodává.

⁹² HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 25.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

⁹³ Majetková práva k autorskému dílu trvají po dobu 70 let od smrti autora.

⁹⁴ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 25.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

s výslovnou zmínkou divadelního režiséra lze nalézt ve španělském autorském zákonu.⁹⁵ Autorské zákony Německa⁹⁶ a Rakouska⁹⁷ neobsahují demonstrativní výčty výkonných umělců, namísto toho je definují pomocí výčtu činností, tj. jako osobu, která provádí, zpívá nebo hraje umělecké dílo nebo výtvar tradiční lidové kultury. Právní řády obou zemí shodně řadí divadelního režiséra mezi výkonné umělce. Nicméně, pokud jeho režijní nastudování dosáhne náležitých kvalit (především pokud je nevšedně umělecky hodnotné a novátorské), může i on získat status autora.⁹⁸ V kontextu výše zmíněných právních řádů se tak děje spíše výjimečně. Na opačné straně spektra existují právní řády, které divadelního režiséra výslovně kvalifikují jako autora. Slovenská autorskoprávní úprava mezi autorská díla řadí divadelní dílo, které je „*najmä inscenované dramatické dielo s hudbou alebo bez hudby, pantomíma a inscenovaná tanečná choreografia alebo iná choreografia; jeho autorom je najmä jeho režisér, ktorý toto dielo vytvoril tvorivou duševnou činnosťou.*“⁹⁹ Podobný přístup lze nalézt v Portugalském autorském zákoně, který za autorská díla výslovně považuje díla dramatická, hudebně dramatická a jejich inscenace.¹⁰⁰ Existují též právní řády, ve kterých je právní status divadelního režiséra vyvozován z ustálené soudní praxe. Jako příklady lze uvést právní řády Francie¹⁰¹ a Itálie,¹⁰² které na problematiku reagují velmi pružně a při splnění náležitých podmínek může být i tento režisér považován za autora.

Jednotlivé aspekty činnosti divadelního režiséra jsou důvodem, proč jej nelze zcela jednoznačně kvalifikovat jako autora nebo výkonného umělce. Divadelní režisér při své činnosti provádí autorské dílo (dramatické, choreografické...). Problematická je ovšem skutečnost, že zákonný znak živého provádění uměleckého výkonu je v případě divadelního režiséra dovozován

⁹⁵ Čl. 105 Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia.

⁹⁶ Viz § 73 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) Inhaltsübersicht

⁹⁷ Viz § 66 Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz). StF: BGBl. Nr. 111/1936

⁹⁸ V německé judikatuře se jedná o závěry plynoucí z rozhodnutí OLG Frankfurt, 04.12.1975 - 6 U 156/75 „Götterdämmerung.“

⁹⁹ § 3 odst. 3 Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon

¹⁰⁰ Čl. 2 odst. 1 písm. c) CÓDIGO DE DIREITO DE AUTOR E DOS DIREITOS CONEXOS (CONFORME ALTERADO DE ACORDO COM LEI N.º 45/85 DE 17 DE SETEMBRO 1985

¹⁰¹ Přestože divadelní režisér není výslovně uveden ve francouzském autorském zákoně (le Code de la propriété intellectuelle) může nabýt status autora, pokud jeho duševní výtvar naplní dvě podmínky. První podmínkou je smysly vnímatelné vyjádření divadelní režie ve vnějším světě. Druhou je originalita. „Kreativní výtvar divadelního režiséra požívá ochrany autorského práva (v úzkém smyslu) pokud jsou originální: instrukce, které dává režisér interpretům, kompozice jednotlivých scén, ... výběr lokace a rekvizit, stejně tak jako vstupy a výstupy interpretů nebo tón a rytmus v jakém pronášejí slova divadelního textu.“ (Arrêt Darnel Arrêt de la Cour de Paris du 8 juillet 1971 (dit "arrêt Darnel")) Režijní nastudování naopak není originální, pokud režisér zůstane „spoután“ uměleckou vizí autora divadelního spektaklu. (Arrêt de la Cour d'appel de Paris, 5 février 1958)

¹⁰² Viz Corte Cassazione, Sez. 1 -, Ordinanza n. 17565 del 18/06/2021 (Rv. 661593 - 01). Rozhodnutí dovolacího soudu v Římě potvrzuje rozhodnutí odvolacího soudu v Miláně. Divadelní režisér může získat status autora, kdykoliv jeho nastudování uměleckého díla dosáhne náležité umělecké hodnoty. Není též vyloučeno, aby se stal spoluautorem uměleckého díla, které zinscenuje.

na základě fikce. Problematickou je proto také doba trvání výlučných majetkových práv k jejich režijnímu nastudování, která může být v některých případech delší než doba, po kterou je chráněno autorské dílo, jež divadelní režisér svým výkonem provádí. Navíc, divadelní režie je kopírovatelná. To je patrné na skutečnosti, že divadelní společnosti mezi sebou obchodují s inscenacemi uměleckých děl, které jsou divácky populární. Diskuze o statusu divadelního režiséra jako autora divadelního nastudování je stejně třaskavá jako toho času diskuze o postavení filmového režiséra. Autor je toho názoru, že oba režiséři si z hlediska umělecké tvorby v ničem nezadají. Přístup českého zákonodárce je minimálně v kontextu právních řádů sousedních států ojedinělý. Proto je namístě uvažovat, zda není vhodné přiznat divadelní inscenaci (při splnění určitých kvalit) status autorského díla.

Poněkud jednodušší je situace v případě dabingových režisérů. Český zákonodárce je zcela logicky řadí mezi výkonné umělce, protože jejich úlohou je odborně vést dabingové herce tak, aby co nejvěrněji vystihli výraznost (pregnanci) a expresivitu dabovaného audiovizuálního díla. Nicméně, není vyloučeno, aby se dabingový režisér stal autorem díla slovesného v podobě překladu dabovaného audiovizuálního díla nebo jeho úpravy, pokud tato úprava naplní znaky autorského díla viz § 2 odst. 1 AZ.¹⁰³

Česká republika využila možnost, kterou dává článek 9 Římské úmluvy a rozšířila zákonnou ochranu i na artistry. Ti zpravidla žádná umělecká díla neprovádějí, ale dávají na obdiv fyzickou a technickou dokonalost svých pohybů. Osoba artistry není v zákoně nijak definována. Přestože činnost artistry postrádá jeden z pojmových znaků uměleckého výkonu, nelze jí upřít výrazný umělecký nádech. Zákonodárce proto zvolil postup zákonné fikce. Tento přístup je velice praktický, zvláště je-li vzat v potaz rozvoj uměleckých žánrů jako je nové divadlo nebo nový cirkus. Jedná se o žánry, které praktikují experimentální přístupy, užívají nevšední vypravěčské postupy a spojují nejrůznější druhy umění jako tanec, akrobacii, ekvilibristiku nebo klaunerii. Přestože i nadále výrazná část uměleckých výkonů z těchto žánrů provádí nějaké umělecké dílo (dílo slovesné, choreografické...), AZ poskytuje ochranu i všem těm výkonům z oblasti umění, které žádné dílo neprovádí a nejsou výlučně dovednostní nebo sportovní povahy.¹⁰⁴ Je však třeba dodat, že často bude obtížné určit, zda se na takovýto projev osobní povahy bude vztahovat ochrana AZ.

Za výkonné umělce naopak nejsou považováni sportovní tanečníci, gymnasté, krasobruslaři ani jiní sportovci. Jejich činnost je primárně hodnocena na základě kritérií fyzické

¹⁰³ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 25.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

¹⁰⁴ Tamtéž.

zdatnosti, výdrže a sportovní techniky, umělecký nádech hraje roli podpůrnou. Hlavním účelem jejich činnosti totiž není posouvání uměleckých a estetických hranic, ale poměření schopností v rámci sportovního klání.

Výkonnými umělci nejsou též komparzisté, zvukoví a jiní technici, kteří se na vzniku uměleckého díla podílejí řemeslně. Nicméně, není vyloučeno, aby byl zvukový technik při splnění zákonných podmínek považován za autora nebo výkonného umělce. V prvním případě se tak stane, pokud zpracuje hudební dílo takovým způsobem, že výsledek jeho tvůrčí činnosti naplní znaky autorského díla dle § 2 odst. 1 AZ. V druhém případě se tak bude dít, pokud osobitě provede hudební dílo prostřednictvím elektronických technických nástrojů viz § 67 odst. 1 AZ.¹⁰⁵

2.3. Umělecký výkon

Předmětem práv výkonného umělce je umělecký výkon. Z právní stránky se jedná o činnost, která není právním jednáním, ale specifickým druhem projevu osobní povahy viz §81 odst. 2 OZ.¹⁰⁶ Zákonodárce jej explicitně nedefinuje, avšak v §67 odst. 1 AZ poskytuje demonstrativní výčet činností, jež za umělecký výkon považuje. Za umělecký výkon lze označit takovou činnost, která je *„umělecká, živě, osobně a bezprostředně prováděná, která interpretuje umělecké dílo a nevybočuje z rámce vytyčeného tímto dílem.“*¹⁰⁷

Podstatou uměleckého výkonu je živé provádění literárního a jiného uměleckého díla viz. §2 odst. 1 AZ nebo díla tradiční lidové tvořivosti viz. §3 písm. b) AZ, ale nelze jím provést dílo vědecké viz. § 2 odst. 1 AZ. Umělecký výkon je produktem jedinečných intelektových, citových a duševních vlastností výkonného umělce. Je to efemerní projev osobní povahy, který je smyslově vnímatelný.¹⁰⁸ Výkonný umělec vytváří toliko vzpomínku v paměti vnímatelů, opětovné provedení téhož výkonu proto není možné, vždy se jedná o výkon nový. Nejruznější záznamové techniky umožňují zachytit prchavý výkon na hmotném nosiči (CD, DVD, paměťový disk...). Přestože fixace na hmotném substrátu není jedním z pojmových znaků, může hrát roli pro určení doby trvání majetkových práv viz § 73 AZ. Každý umělecký výkon musí splňovat standart minimální umělecké hodnoty,¹⁰⁹ jež nezávisí na hodnotě prováděného uměleckého díla.

¹⁰⁵ TELEČ, Ivo, Pavel TŮMA, Autorský zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: Beck, 2019. 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 693

¹⁰⁶ Tamtéž. Str. 741

¹⁰⁷ LEŠKA, Rudolf, Právní ochrana uměleckého výkonu, Disertační práce, Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, str. 83, Školitel autora disertační práce: prof. JUDr. Dr. iur. h. c. Jan Kříž, CSc.

¹⁰⁸ O umělecký výkon se nejedná v případě myšlenky, představy nebo umělecké vize, které se nachází v hlavě výkonného umělce.

¹⁰⁹ Umělecká hodnota je vždy ovlivněna subjektivním a historickým relativismem vkusových soudů. Nejenom vlivem postmodernismu dochází k rozkolu pravidel, jež slouží k určení dokonalého uměleckého výkonu (umělecká

Jako příklad lze uvést filmové herce, kteří dokázali podat hodnotné výkony, navzdory scénářisticky i dramaticky nekvalitní předloze v podobě filmového scénáře. Není vyloučen ani opačný případ, kdy hodnotné umělecké dílo může být expresivně provedeno interpretem s minimem estetického talentu.

Ustanovení § 74 AZ ve spojení s § 2 odst. 3 AZ zaručuje ochranu celému uměleckému výkonu i jeho jednotlivým částem, nehledě na to, zda určitá část může být samostatně užita mimo výkon jako celek, či nikoliv. Pro uplatnění ochrany není podstatná velikost části ani její kvalita ve vztahu k výkonu samotnému. Klíčové naopak je, zda daná část sama naplňuje pojmové znaky uměleckého výkonu, protože jen tak se na ni může vztahovat ochrana autorského zákona. Jedná se především o osobitost¹¹⁰ a nemožnost existence bez autorského díla (výjimku představuje výkon artisty). Provádění autorského díla je pojmovým znakem uměleckého výkonu, proto musí i část takto prováděného díla splňovat znaky autorského díla viz § 2 odst. 1 AZ, aby část uměleckého výkonu, která ji provádí, požívala ochrany AZ. Přitom není důležité, zda se jedná o dílo vyloučené z autorskoprávní ochrany. Výkonný umělec může interpretovat část výtvaru tradiční lidové kultury nebo část díla úředního (státní hymny). Při splnění zákonných podmínek jsou tato díla i jejich jednotlivé části považovány za autorská díla.

V závislosti na počtu osob provádějících umělecké dílo se umělecký výkon dělí na dva druhy. Prvním je výkon sólistický, který je výsledkem činnosti individuálního interpreta. Není vyloučeno, aby byl podán v kolektivu dalších umělců, avšak v takovém případě musí být schopný samostatně obstát (např. operní árie podaná operní divou). Druhým jsou výkony kolektivní, které jsou „*svazem několika různých uměleckých výkonů podaných členy tělesa při jednom provedení díla tak, aby působily dojem nedílného celku.*“¹¹¹ Kolektivní výkony jsou buď od sebe oddělitelné, anebo existují jako nedělitelný celek.¹¹² Právní vztahy mezi jednotlivými umělci podílejícími se na kolektivním výkonu Autorský zákon, až na výjimky, neupravuje. Dle § 74 AZ (a contrario) se na výkonné umělce neuplatní přímo ani analogicky ustanovení o spoluautorství dle § 8 AZ. Každý interpret je proto individuálním nositelem práv

hodnota) a pravidel podle, kterých se výkon líbí vnimateli (estetická hodnota). V současné době lze mezi měřítko umělecké hodnoty řadit objev nových forem ztvárnění, expresivitu, hloubku umělecké vize, výraznost (pregnanci) atd. Viz: HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Překlad Dušan Prokop. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995. 229 s. ISBN 8020504788. Str. 82

¹¹⁰ Na rozdíl od jedinečnosti, která je pojmovým znakem autorského díla.

¹¹¹ LEŠKA, Rudolf, *Právní ochrana uměleckého výkonu, Disertační práce*, Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, 180 s., Školitel autora disertační práce: prof. JUDr. Dr. iur. h. c. Jan Kříž, CSc. Str. 108

¹¹² Na nedělitelné kolektivní výkony se aplikuje ustanovení §1869 OZ o nedělitelných plněních.

k jím podanému uměleckému výkonu, byť takový nemusí být způsobilý samostatného hospodářského užití.¹¹³

Výkonní umělci, kteří společně interpretují umělecké dílo kolektivními výkony, vytvářejí společnost ve smyslu § 2716 OZ. Může jít přitom o společnost ad hoc (sdruženou za účelem jednorázového provedení uměleckého díla) nebo o společnost trvajíc. Podíly jednotlivých společníků (výkonných umělců) na společném majetku jsou stejné, pokud ve smlouvě není určen poměr, v jakém se společníci podílejí na zisku a ztrátě společnosti viz ustanovení § 2728 odst. 1 OZ. Umělecký výkon ani práva s ním spojená nejsou věcí v právním slova smyslu. Spoluvlastnictvím společníků je proto pouze majetkový prospěch, který plyne z užití kolektivních výkonů.¹¹⁴ S takto provedenými výkony mohou společníci nakládat buď každý sám za sebe (avšak takovéto jednání nesmí být pro společnost škodlivé (§ 2726 OZ)) nebo mohou správou společných věcí pověřit společného zástupce (může jím být jak některý ze společníků, tak třetí osoba). Postavení zvoleného společného zástupce se analogicky řídí ustanoveními § 2730 a násl. OZ. Při tomto typu zastoupení se rozhodování o záležitostech spojených s nakládáním s uměleckými výkony neřídí ustanovením § 2729 odst. 1 OZ, protože ustanovení § 68 odst. 1 AZ je k němu v poměru speciality. Na ostatní záležitosti se ustanovení § 2729 OZ užije.

Jednání početných uměleckých těles se třetími osobami může být značně komplikované. Zákonodárce zavádí v § 68 AZ institut tzv. společného zástupce výkonných umělců, jehož hlavním účelem je usnadnit licencování kolektivních výkonů. Dle typu se jedná o právní zastoupení přímé, které se podpůrně řídí ustanovením § 436 a násl. OZ o zastoupení. Zástupčí oprávnění společného zástupce vzniká buď ex lege nebo ex contractu. Ustanovení § 68 odst. 1 AZ obsahuje zákonnou domněnku, podle které členy uměleckých těles (symfonických orchestrů, tanečních souborů...) zastupuje umělecký vedoucí tělesa (sbormistr, režisér, dirigent...). Zákon umožňuje zastupování jinou osobu, pokud s tím souhlasí většina členů. Určenému zástupci musí být vystavena písemná plná moc, opatřená o podpisy většiny členů tělesa.¹¹⁵ Zastoupení jsou poté všichni umělci, i ti kteří podpis nepřipojili. Určený společný zástupce nemusí být členem tělesa. Jelikož autorský zákon v § 68 výslovně nespecifikuje typ osoby, může se též jednat o osobu právnickou. Budoucí změny ve složení uměleckého tělesa nemají na funkci společného zástupce vliv. Dle § 68 odst. 2 AZ ustanovení o společném zástupci neplatí pro sólistu, dirigenta

¹¹³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 744

¹¹⁴ LEŠKA, Rudolf, *Právní ochrana uměleckého výkonu, Disertační práce*, Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, 180 s., Školitel autora disertační práce: prof. JUDr. Dr. iur. h. c. Jan Kříž, CSc. Str. 110

¹¹⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 746

a režiséra, avšak mohou být zastoupeni na základě dohody o plné moci.¹¹⁶ Tímto není omezeno jejich právo být společným zástupcem členů uměleckého tělesa.

2.4. Práva výkonného umělce

Práva výkonného umělce k jeho výkonu jsou dvojího druhu. První skupinu tvoří absolutní práva chránící osobní zájmy výkonného umělce. Druhá se skládá z absolutních práv majetkové povahy, jež poskytují ochranu hospodářským zájmům výkonného umělce.

2.4.1. Osobnostní práva

Osobnostní práva výkonného umělce jsou skupinou výlučných práv osobní povahy. Nemohou zaniknout volním jednáním umělce, ten je ale nemusí vykonávat. Jsou neoddělitelně spjata s osobou umělce, který je za svého života nemůže převést. Jelikož se jedná o práva neoddělitelně spjatá s osobou výkonného umělce, netvoří součást jeho pozůstalosti.¹¹⁷ Avšak v souladu se soukromoprávní zásadou, „co není zakázáno, je dovoleno,“ může výkonný umělec udělit jiné osobě souhlas se zásahem do jeho osobnostních práv a v takovém případě je povinen zásah strpět.

Osobnostní práva jsou upravena v § 70 AZ a lze je rozdělit do tří skupin absolutních práv:

- 1) Právo rozhodovat o zveřejnění uměleckého výkonu
- 2) Právo rozhodovat o označení původcovství
- 3) Právo domáhat se ochrany integrity uměleckého výkonu

Autorský zákon chrání všechny umělecké výkony jak zveřejněné, tak i nezveřejněné. Zveřejněním se rozumí první oprávněné zpřístupnění výkonu široké veřejnosti ve smyslu § 4 AZ. V okamžiku, kdy výkonný umělec svůj výkon poprvé zpřístupní, efektivně zkonsumuje své právo.

Ustanovení § 70 odst. 2 AZ obsahuje taxativní výčet umělců, kteří mohou rozhodovat o uvedení jména při prvním zveřejnění a dalších užitích uměleckého výkonu. Toto právo nepřísluší všem umělcům, ale pouze divadelnímu režisérovi, dirigentovi, sbormistrovi a sólistovi, ostatním umělcům náleží právo ke společnému jménu. Umělec nebo členové uměleckého tělesa mají právo rozhodovat o způsobu, jakým bude výkon označen. Na výběr je označení výkonu pravým jménem, pseudonymem nebo anonymem. V případě anonymního výkonu má umělec navíc právo nárokovat si nevyzrazení své totožnosti jinými osobami. Ustanovení § 74 AZ stanoví, že úprava

¹¹⁶ Tamtéž. str. 747

¹¹⁷ Součástí pozůstalosti se může stát pouze právo na finanční satisfakci plynoucí z porušení osobnostních práv, a to pouze tehdy pokud bylo uplatněno u soudu (orgánu veřejné moci) nebo bylo jako dluh uznáno (§ 1475 odst. 2 OZ).

anonymu a pseudonymu obsažená v § 7 AZ se na výkonné umělce užije obdobně. Znění § 70 odst. 3 AZ říká, že právo na uvedení původcovství nepřísluší umělci vždy a za všech okolností, ale pouze tehdy je-li to odůvodněné způsobem užití výkonu a lze-li to po uživateli spravedlivě požadovat. Ustanovení § 2387 OZ ve spojení s § 2375 OZ dále stanoví, že nabyvatel licence může upravit nebo měnit označení výkonného umělce, jen bylo-li tak ujednáno.

Ve svém původním znění autorský zákon chránil výkon proti všem užitím, která snižovala jeho hodnotu. Ohledně rozsahu této ochrany panovaly výkladové nejasnosti, proto novela autorského zákona z roku 2006 (zák. č. 216/2006 Sb.) v souladu s WPPT provedla zpřesnění a zakotvila ochranu proti všem užitím výkonu škodícím dobré pověsti výkonného umělce. Integrita uměleckého výkonu je chráněna v ustanovení §70 odst. 4 AZ, které zakazuje jakékoliv užití výkonu dehonestujícím způsobem pro výkonného umělce. Umělecký výkon je chráněn proti jakékoliv úpravě, změně nebo zkomolení výkonu, které by umělci způsobilo újmu ve formě porušení nebo ztráty společenského statusu a uznání.

Zajímavou kapitolu představují karikatura a parodie. Z pohledu autorského práva jsou oba pojmy v zásadě shodné a lze je užít jako synonyma. Dle ustanovení § 74 AZ (a contrario) se na výkonného umělce nevztahuje zákonná licence na užití díla za účelem karikatury a parodie viz § 38g AZ. I tak je umělec chráněn proti všem užitím výkonu, která odporují § 70 AZ. *Zákonné ustanovení obsahuje zvláštní úpravu osobnostních práv výkonného umělce a nelze místo ní aplikovat všeobecnou ochranu osobnosti.*¹¹⁸ Jak bylo řečeno, je nemožné opakovaně provést tentýž výkon. Z toho důvodu může mít činnost parodisty dvě formy. Buď se jedná o parodii vytvářenou různými technickými úpravami již existujícího výkonu zachyceného na obrazovém nebo obrazově zvukovém záznamu. V takovém případě je výkonný umělec chráněn proti všem úpravám parodisty, které znetvoří, zkomolí nebo jinam změní umělcův výkon a tím mu způsobí újmu na pověsti.¹¹⁹ Nicméně, pouhý subjektivní pocit výkonného umělce pro uplatnění zákonné ochrany nestačí. Musí dojít k naplnění objektivního hlediska nutného poškození dobré pověsti, které je vnímatelné veřejností.¹²⁰ Druhou formou je výstup parodisty, který odkazuje nebo parafrázuje jiný umělecký výkon. Ze své podstaty je tato parodie novým uměleckým výkonem, jenž je chráněn ustanovením o svobodě projevu dle článku 17 LZPS. V tomto případě není aplikace všeobecné ochrany osobnosti vyloučena. K její aplikaci dojde zpravidla tehdy, když

¹¹⁸ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 07.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

¹¹⁹ Jako příklady lze uvést nejrůznější úpravy softwarovými programy, jež záměrně snižují kvalitu zvukové nebo obrazové stopy zaznamenaného výkonu. Pokud v konkrétním případě dojde užitím uměleckého výkonu k zásahu do lidské důstojnosti výkonného umělce může být aplikována všeobecná ochrana osobnosti.

¹²⁰ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 07.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

parodista užije jména výkonného umělce pro označení parodického výkonu, tj. takového výkonu, který parodovaný umělec nevytvořil. V rovině všeobecných osobnostních práv je umělec chráněn proti všem výstupům parodisty, jejichž hlavním cílem je zhanobení nebo zostuzení jeho osobnosti a přirozených práv viz § 81 a násl. OZ. Je však třeba dodat, že v tomto případě dochází ke střetu dvou rovnocenných základních práv, tj. svobody projevu parodisty a práva na ochranu osobnosti výkonného umělce. Z tohoto důvodu musí nezávislé soudy zkoumat každý případ individuálně a s přihlédnutím ke všem okolnostem rozhodovat tak, aby jedno právo nebylo nedůvodně upřednostňováno před právem druhým.¹²¹ I tak v rovině všeobecné ochrany osobnosti je výkonný umělec povinen snášet vyšší míru společenské kritiky, protože jako veřejně činná osoba má více nástrojů, jakými se proti takovým zásahům může bránit.¹²²

V prostředí internetu a sociálních sítí jsou nejrůznější změny děl a výkonů spojeny s rozvojem *memetické kultury*.¹²³ Pro ni je příznačná ohromná rychlost, s jakou jsou replikovány nejrůznější trendy a myšlenky. Zcela běžně dochází k pozměňování a úpravám existujících výkonů pomocí softwarových programů a jejich následnému šíření mezi různě velkými skupinami osob. Je obvyklé, aby takto replikovaný výkon pozbyl původní význam a nabyl význam úplně nový. Jako příklad lze uvést sérii memů, jež lze nalézt pod heslem *Bully Maguire*.^{124 125} Výkonný umělec má v prostředí internetu jen velmi omezené možnosti, jak se může bránit proti dehonestujícímu memu. Ochrana prostřednictvím majetkových práv zde naráží na několik zásadních problémů. Značné množství memů existuje ve formě fotografie (případně printscreenu obrazovky) nebo obrázku opatřeného o satirický text. Fotografie ze své podstaty není médiem, na které by bylo možné zafixovat umělecký výkon. Uplatnění ochrany prostřednictvím majetkových práv tak není možné, namísto toho se aplikuje všeobecná ochrana osobnosti. Jiná situace nastává v případě memů, které tvoří obrazový nebo zvukově obrazový záznam celého uměleckého výkonu nebo jeho části. Zde se ochrana prostřednictvím majetkových práv užije. Problém však představuje identifikace odpovědné osoby. Za dehonestující mem odpovídá primárně jeho autor nebo osoba, která jej dala vytvořit a umístila ho na svůj server. Ne vždy je však možné jednoznačně určit identitu takového narušitele. Je tomu

¹²¹ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97

¹²² Viz Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03

¹²³ Mem je kulturní fenomén, který poprvé popsal ve své knize Sobecký gen Clinton Richard Dawkins. V ní zastává názor, že informace se stejně jako geny řídí Darwinovými principy. Analogicky zavádí ke genu pojem mem, což je jakýkoliv trend či myšlenka schopná interpersonálního přenosu. S rozvojem internetové kultury Dawkins upravil svůj původní názor a tvrdí, že mem je třeba chápat v jeho nejšířším možném pojetí, tedy jako cokoliv, co je přenášeno z individua na individuum věrným napodobováním.

¹²⁴ Viz <https://knowyourmeme.com/memes/bully-maguire>

¹²⁵ Scény z filmu Sama Raimiho, Spiderman 3, ve kterých Tobey Maguire ztvárňuje postavu zlého Petera Parkera jsou pomocí editačního programu zasazeny do jiných slavných filmových scén tak, aby bylo pomocí Maguireovy agresivně dominantní postavy dosaženo komického efektu.

tak například proto, že autor memu (fyzická osoba) použil službu VPN, proxy server nebo jiný technický prostředek, který umožňuje zastřít jeho skutečnou IP adresu. Je-li narušitelem ISP, takovýto problém nehrozí, nicméně jedná-li se o právnickou osobu se sídlem v zahraničí (např. na Seychelských ostrovech), lokální autority zpravidla nemají účinné prostředky, jak proti ní zakročit. Další komplikace se skrývá ve službě informační společnosti, do které narušitel dehonestující mem uploaduje. Není vyloučeno, že kvůli technickým parametrům dané služby, narušitel po úspěšném uploadu nemůže předmětný mem dále upravovat natož ho odstranit. Jediným, kdo zpravidla může v takové situaci zjednat nápravu je příslušný ISP. Ustanovení § 74 ve spojení s § 40 a násl. AZ nabízí poměrně účinné nástroje, jakými toho lze docílit. Nic však nezaručuje, že se závadný mem neobjeví v kybernetickém prostředí na jiném místě.¹²⁶ Avšak s pomocí příslušného ISP je možné učinit přítrž porušování subjektivních práv výkonného umělce, nebo je alespoň výrazně omezit.¹²⁷

Ke kuriozní situaci dochází v případě oprávnění upravovat umělecký výkon, jež zakládá zákonná licence dle § 2387 OZ ve spojení s § 2375 odst. 1 OZ. Zákonodárce v tomto případě určuje, že ustanovení o licenci k předmětům chráněným AZ se na výkonného umělce užije obdobně. Problém spočívá v rozsahu svobody nabyvatele licence upravovat či jinak měnit umělecký výkon, jak je načrtnut v § 2375 odst. 2 OZ. To lze, jen bylo-li tak ujednáno, a pokud jde o takovou změnu, s níž by výkonný umělec vzhledem k okolnostem souhlasil. Zákonné ustanovení dále určuje, že nabyvatel nemůže výkon měnit, pokud si výkonný umělec vyhradil právo udělovat svolení ke změnám a je-li tato výhrada nabyvateli známa. Ustanovení § 2375 odst. 2 OZ koliduje s § 70 odst. 4 AZ, protože ten umožňuje výkonnému umělci bránit se pouze proti takovým změnám, které jsou na újmu jeho dobrému jménu a pověsti. Nabyvatel licence je tak podroben přísnějšímu standartu než běžný uživatel, který může provádět úpravy výkonu (pokud tím nezpůsobí dehonestaci výkonného umělce). Tuto situaci lze řešit logickým výkladem: nabyvatel licence může výkon upravovat a měnit, pokud lze rozumně předpokládat, že by výkonný umělec s takovou změnou souhlasil, protože souhlasí-li umělec, nemůže být taková změna dehonestující.

Ochrana integrity výkonu je v první řadě směřována proti třetím osobám, tj. uživatelům. Ustanovení § 70 odst. 4 AZ upravuje vzájemné vztahy členů uměleckého tělesa. Umělci uvedení v § 68 odst. 1 AZ mají povinnost brát na sebe při společném provádění uměleckého díla

¹²⁶ Nahé fotografie nizozemské moderátorky Britt Decker kolovaly po internetové síti dlouho poté, co byly odstraněny z platform Filefactory.com a Geenstilj.nl. Je více než pravděpodobné, že četné kopie se i nadále nacházejí v paměťových discích internetových uživatelů. Viz. Rozsudek C-160/15 GS Media

¹²⁷ Poskytovatelé služeb informační mají nejrůznější technologické nástroje, kterými mohou závadný obsah nebo IP adresu narušitele blokovat.

přiměřený ohled. Povinnost jednat poctivě a v dobré víře je již obsažena v § 6 OZ a v § 2900 OZ, který ukládá prevenční povinnost, nepůsobovat druhému nedůvodnou újmu na jeho právech. Výslovné zakotvení povinnosti ohleduplného jednání v AZ je tím pádem vyjádřením zásady proporcionality. Ve světle těchto okolností lze mít za to, že zákonodárce udělil výkonnému umělci absolutní nárokové právo osobní povahy, díky kterému může například požadovat omluvu po ostatních členech uměleckého tělesa, kteří by mu ledabylym provedením svých výkonů způsobili újmu na dobrém jménu či pověsti.

Postmortální ochrana osobnostních práv

Smrtí výkonného umělce dochází k zániku jeho osobnostních práv a současně dochází ke vzniku práva na postmortální ochranu ve smyslu §74 AZ ve spojení s §11 odst. 4, 5 AZ. Postmortální ochrana výkonného umělce se skládá z následujících práv:

- 1) Právo zakázat osobování původcovství výkonu osobou odlišnou od výkonného umělce
- 2) Právo zakázat jakékoliv užití výkonu, jež snižuje jeho hodnotu
- 3) Právo požadovat uvedení jména výkonného umělce při každém užití výkonu, je-li to obvyklé a nejedná se o anonymní výkon

Výkonný umělce se může za svého života bránit proti jakémukoliv ohrožení nebo porušení jeho osobnostních práv, ale zemře-li v průběhu soudního řízení, soudu nezbývá než řízení zastavit dle §107 OSŘ, jelikož neexistuje žádná osoba, která by mohla nárok nadále aktivně uplatňovat.¹²⁸ Dle ustanovení §74 AZ ve spojení s §11 odst. 5 AZ zná Autorský zákon tři skupiny osob, které jsou nositeli práv na postmortální ochranu. Každá z nich je samostatně aktivně legitimována a může se bránit proti každému ohrožení nebo porušení práv, k nimž došlo po smrti výkonného umělce. Práva na postmortální ochranu trvají neomezeně dlouhou dobu. Oprávněnými osobami jsou:

- 1) Osoba blízká výkonnému umělci ve smyslu §22 odst. 1 OZ
- 2) Právnícká osoba sdružující výkonné umělce (např. Herecká asociace)
- 3) Příslušný kolektivní správce (INTERGRAM¹²⁹)

¹²⁸ Toto se netýká vymáhání nároku na finanční satisfakci, jenž vznikl v souvislosti s porušením osobnostních práv výkonného umělce, a který se stal součástí pozůstalosti, protože byl uplatněn u soudu (orgánu veřejné moci), nebo byl uznán jako dluh (§ 1475 odst. 2 OZ).

¹²⁹ INTERGRAM, nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, z.s.

Po smrti výkonného umělce se nikdo nesmí prohlásit za původce výkonu zesnulého umělce, přičemž v případě kolektivního výkonu toto platí ve vztahu ke společnému jménu (či pseudonymu).

Zákonodárce upravuje postmortální ochranu výkonného umělce odkazovací normou ve formě §74 AZ. Za svého je života výkonný umělec chráněn proti každému zkomolení, znetvoření či změně výkonu, které jsou na újmu jeho pověsti viz. §70 AZ. Dle §74 ve spojení s §11 odst. 5 AZ je výkonu zesnulého umělce poskytován stejný standard ochrany.

Právo na odstoupení od smlouvy

Výlučná osobnostní práva výkonného umělce jsou vyjmenována v § 70 AZ, autorskoprávní nauka však mezi instituty osobnostních práv dále řadí právo na odstoupení od licence pro změnu přesvědčení výkonného umělce (§ 2387 ve spojení s § 2382 OZ). Výkonný umělec může odstoupit od smlouvy, pokud jeho umělecký výkon, který ještě nebyl zveřejněn, neodpovídá jeho přesvědčení a zveřejněním výkonu by byly značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy. Zveřejněním uměleckého výkonu se dle § 74 ve spojení s § 4 odst. 1 AZ rozumí jeho první oprávněné zpřístupnění veřejnosti. Zákonné ustanovení je pouze demonstrativní, umělecký výkon může být veřejnosti zpřístupněn všemi způsoby, jaké dovoluje jeho efemérní povaha, jako příklady lze uvést živé provedení nebo sdělení veřejnosti prostřednictvím internetové sítě. Umělecký výkon musí být zpřístupněn takovým způsobem, že se s ním veřejnost může seznámit, tj. byl jí dán k dispozici. Otázka osobních zájmů výkonného umělce je otázkou právní. Zásah do práv umělce, který hrozí, pokud bude výkon zveřejněn, musí nabýt takové intenzity, že by jím byly značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy. Nezávislý soud bude muset v případném sporu, jehož předmětem je odstoupení od sjednané licenční smlouvy, zkoumat osobní prospěch či neprospěch plynoucí ze zveřejnění výkonu, dopad do přirozených práv výkonného umělce, vliv na jeho pověst, vážnost, čest, případně i soukromí.¹³⁰

Toto právo svědčí toliko autorovi, respektive výkonnému umělci, na rozdíl od např. majetkového práva na odstoupení od licenční smlouvy pro nečinnost licenčního nabyvatele dle § 2387 ve spojení s §2378 OZ. Lze tak usuzovat, z explicitního užití termínu „*oprávněných osobních zájmů*“, protože v žádném jiném souvisejícím ustanovení jej zákonodárce neužívá.

Pokud v důsledku odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení výkonného umělce vznikne nabyvateli licence škoda, umělec je povinen ji bezpodmínečně nahradit. Pro určení její výše jakož i pro nároky s ní spojené se užije ustanovení § 2894 a násl. OZ. Stejný účinek jako

¹³⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena, Petr HOLÝ. *Autorský zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 392 s. ISBN 978-80-7400-671-5. Str. 338–339

náhrada škody má institut poskytnutí dostatečné jistoty. Případná škoda bude nahrazena poskytnutím zajišťovacích prostředků, tj. zřízením zástavního práva viz § 2012 OZ.¹³¹

Kogentní povaha tohoto práva neumožňuje, aby bylo smluvně omezeno nebo vyloučeno.¹³²

Od práva na odstoupení od licenční smlouvy pro změnu přesvědčení je třeba odlišit všeobecnou ochranu osobních projevů výkonného umělce, tj. právo k podobizně (v širokém smyslu) obsažené v § 87 OZ. Přestože se tato práva v jistých ohledech podobají, při bližším zkoumání je jasné, že poskytují ochranu rozdílným předmětům. Režim obsažený v ustanovení § 87 OZ poskytuje ochranu projevům osobní povahy, které po svém vzniku existují nezávisle na existenci osobnosti člověka a které jsou zpravidla zaznamenány na hmotném nosiči. Zákonné ustanovení chrání osobnostní obsah daného záznamu, nikoliv však záznam samotný.

Na rozdíl od projevů osobní povahy chráněných autorským a souvisejícími právy, původcům těchto projevů nesvědčí výlučná práva duševního vlastnictví obsažená v AZ (zejména v § 2, § 75 a § 79 AZ).¹³³

Zákonné ustanovení obsahuje taxativní výčet forem, v jakých mohou být projevy osobní povahy chráněné právem k podobizně materializovány. Jedná se o písemnosti osobní povahy, podobizny nebo zvukové či zvukově obrazové záznamy. Jejich hmotné zachycení může mít jak trvalou, tak i dočasnou povahu. OZ tyto chráněné předměty nijak nespecifikuje, proto se kromě projevů osobní povahy může jednat také o informace, které mají objektivní způsobilost ztotožnit určitého člověka.¹³⁴

Nezadatelným právem výkonného umělce je svobodně se rozhodnout, zda zákonem chráněný projev osobní povahy bude využit např. pro komerční (reklamní) účely, tedy nad rámec zákonných licencí stanovených v §§ 88 a 89 OZ.¹³⁵ „*V pozitivním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění užívat podobiznu (projev osobní povahy) sám, a to jakýmkoliv způsobem, případně též udělovat jiným souhlas k jejímu užívání. V negativním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění bránit se proti neoprávněnému použití podobizny.*“¹³⁶

Oprávnění udělovat svolení k užití materializovaného projevu osobní povahy spadá do sféry absolutních osobnostních práv člověka a řídí se principem autonomie vůle. „Zákonodárce nevyžaduje předepsanou právní formu jak pro souhlas potřebný k materializaci určitého

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

¹³³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2262 s. ISBN 978-80-7400-852-8. str. 345

¹³⁴ Tamtéž, str. 366

¹³⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.04.2008, sp. zn. 30 Cdo 1123/2008

¹³⁶ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.02.2007, sp. zn. 30 Cdo 1873/2006

osobního projevu, tak k jeho užití. Souhlas lze proto udělit ústně i konkludentně, protože se na něj aplikuje zásada bezformálnosti (§ 559 OZ).¹³⁷

Ustanovení § 87 odst. 2 OZ obsahuje režim, který umožňuje odvolat svolení udělené na dobu určitou. Původce zachyceného osobního projevu může svolení odvolat před uplynutím určené doby pouze tehdy, když to odůvodňuje podstatná změna okolností nebo jiný důvod. Pokud takový důvod není dán, „*odvolání nemůže jít k tíži osoby důvodně spoléhající na to, že svolení odvoláno nebude.*“¹³⁸ Odvolatel, jenž porušil právní povinnost, je odpovědný objektivně a musí nahradit škodu¹³⁹ způsobenou osobě, které udělil souhlas. Způsobená škoda může mít buď podobu skutečné škody nebo ušlého zisku. Není též vyloučeno, aby se na odvolatele, který nedůvodně odvolal úplatný souhlas, aplikovala obecná úprava o bezdůvodném obohacení (§ 2991 a násl. OZ).

*„Analogické použití dispozitivních ustanovení o omezení časového rozsahu licence k předmětům podle autorského zákona (§ 2376 odst. 2 ObčZ) není přípustné, neboť udělením svolení k zásahu do osobnosti nevzniká licenční ani jiný závazek.“*¹⁴⁰

2.4.2. Majetková práva

Majetková práva představují skupinu práv výlučné povahy, která chrání hospodářské zájmy výkonného umělce. Úprava těchto práv je v AZ pojata dosti široce, jsou upravena v ustanovení §71 AZ, nad to zákonodárce rozšiřuje jejich výčet prostřednictvím odkazovací normy v podobě §74 AZ. Majetkovými právy výkonného umělce jsou:

- 1) Právo umělecký výkon užít v původní nebo pozměněné formě (§71 odst. 1 AZ)
- 2) Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním zaznamenaného výkonu pro osobní potřebu (§71 odst. 3 AZ)
- 3) Právo na odměnu v souvislosti s pronájmem uměleckého výkonu (§74 ve spojení s §25a AZ)
- 4) Právo na přístup k rozmnoženině výkonu (§74 ve spojení s §12 AZ)
- 5) (Přestože vykazuje určité znaky osobnostních práv, zákonodárce ho explicitně řadí mezi práva majetková.)

Ustanovení § 71 odst. 4 AZ výkonnému umělci dává právo na doplňkovou roční odměnu za neomezenou výhradní licenci ke zvukovému záznamu v souvislosti s prodloužením

¹³⁷ CHALOUPOKOVÁ, H., HOLÝ, P., URBÁNEK, J. *Mediální právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 560 s. ISBN 978-80-7400-725-5. str. 370–371

¹³⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2262 s. ISBN 978-80-7400-852-8. str. 369

¹³⁹ Zákonodárce výslovně používá termín „škoda“ a nikoliv újma, protože náhrada nemajetkové újmy

¹⁴⁰ Tamtéž.

doby trvání výlučných majetkových práv. Právní teorie neřadí toto právo mezi výlučná majetková práva, ale označuje je jako „*způsob zvláštní zákonné úpravy obsahu licenčního závazku mezi výkonným umělcem a výrobcem zvukového záznamu jeho uměleckého výkonu.*“¹⁴¹

Majetkoprávní ochrana se vztahuje na všechny umělecké výkony, které objektivně existují ve vnějším světě, není přitom důležité, jsou-li to výkony zaznamenané na hmotném nosiči, nebo jedná-li se o výkony jen živě provedené. Taktéž není důležité, čeká-li výkon na své zveřejnění, nebo byl-li výkon nějak upravován. Nicméně, nehmotná povaha výkonu neumožňuje realizaci výlučných majetkových práv k jeho nezveřejněné a nezaznamenané formě.

Majetková práva jsou spjata s osobou výkonného umělce, jejich převod mezi živými je vyloučen, umělec se jich nemůže nijak vzdát ani jich nemůže být zbaven rozhodnutím orgánu veřejné moci. Po smrti výkonného umělce přecházejí na jiného v rámci institutu dědění.

Dle znění §74 AZ se na výkonného umělce užití ustanovení § 40 až 44 AZ, proto je umělec chráněn proti jakémukoliv porušení nebo ohrožení práv obdobně jako autor.

Délku doby trvání majetkových práv upravuje na úrovni evropského práva směrnice 2011/77/EU ze dne 27. září 2011.¹⁴² Na úrovni českého práva byla provedena novelou Autorského zákona z. č. 228/2014 Sb. Ustanovení §73 AZ stanoví, že majetková práva umělce k jeho výkonu trvají po dobu padesáti let od jeho vytvoření. Tato doba platí pro výkony, jež nebyly zafixovány na hmotném nosiči, a začíná běžet první den roku, který následuje po roku, v němž byl výkon vytvořen. Byl-li však výkon zaznamenán, počíná ochranná doba běžet následující kalendářní den po dni, ve kterém došlo k jeho prvnímu vydání nebo sdělení veřejnosti (viz §74 ve spojení s §27 odst. 8 AZ) a to v době padesáti let. Rozhodným pro určení počátku doby je skutečnost, která z událostí nastala dřív. Uplynutím doby sedmdesáti let od rozhodné události zanikají majetková práva k zvukovému záznamu výkonu a uplynutím doby padesáti let od rozhodné události zanikají práva k jinému než zvukovému záznamu. Teoreticky tak může nastat situace, že zvukový záznam bude chráněn 120 let (50+70). Tato koncepce představuje pro uživatele teoreticky nepříjemnou situaci, protože v sobě spojuje nejen zvýšenou administrativní a finanční nálož, ale též komplikaci v podobě obtížného hledání oprávněných osob. V praxi se tak naštěstí neděje, kontaktní osobou je příslušný kolektivní správce nebo výrobce zvukového záznamu a její vyhledání zpravidla nečiní problém.

Ustanovení §71 odst. 3 AZ dává výkonnému umělci právo na odměnu v souvislosti s pořizováním záznamu uměleckého výkonu pro osobní potřebu. Zhotovení záznamu nebo

¹⁴¹ TELEČ, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. str. 752–762

¹⁴² Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

rozmnoženiny záznamu pro osobní potřebu fyzické osoby nebo vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby není zásahem do absolutních majetkových práv umělce, protože dle §74 ve spojení s §30 odst. 1,2 AZ se jedná o jeden ze způsobů volného užití. Umělecký výkon je nehmotný statek duševního vlastnictví a je možné zafixovat ho na hmotném nosiči v podobě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu. Ustanovení §71 odst. 3 AZ odkazuje na obdobnou aplikaci §25 AZ na umělecké výkony, umělci z toho důvodu náleží odměna za zhotovení záznamu či jeho rozmnoženiny. Povinnými osobami jsou výrobci, dovozci nebo příjemci těchto nosičů. Stranou neponechává zákonodárce ani elektronické rozmnoženiny, tj. rozmnoženiny, které jsou zaznamenány na optickém nosiči, paměťové kartě nebo pevném disku, a které existují ve virtuálním světě v podobě strojového kódu. Zákonodárce je ošetřuje prostřednictvím legislativní zkratky „jiný záznam“ v §25 odst. 1 písm. b) AZ. Vyhláška č. 488/2006 Sb. potom tuto zkratku konkretizuje formou výčtu jednotlivých přístrojů ke zhotovení rozmnoženin a jednotlivých druhů elektronických nosičů. Odměna se vypočítává dle paměťové kapacity média v gigabytech (GB). Elektronická rozmnoženina umožňuje vytvoření prakticky nekonečného množství kopií, zákonodárce proto volí přístup v podobě paušální odměny. Odvádí se za každý elektronický nosič uvedený ve vyhlášce a není podstatné, bude-li na tento nosič nějaký výkon zapsán ani dojde-li k jeho hospodářskému využití. Odměnu za umělce vybírá příslušný kolektivní správce v rámci společné správy. Tohoto práva se umělec nemůže vzdát ani je nemůže převést na jiného. Po smrti umělce dochází k přechodu tohoto práva v rámci dědického řízení (viz §74 ve spojení s §26 AZ).

Důležitým právním institutem je vyčerpání práva na rozšiřování rozmnoženiny nebo originálu záznamu uměleckého výkonu, dle §74 ve spojení s §14 AZ. Po vyčerpání tohoto práva nemůže výkonný umělec nebo jiný nabyvatel majetkových práv k uměleckému výkonu ovlivňovat nakládání s originálem nebo rozmnoženinou. Zákonodárce takto učinil z důvodu zachování právní jistoty mezi účastníky smluvních vztahů. Prodejem nebo jiným prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině uměleckého výkonu zafixované na hmotném substrátu na území Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru dochází k vyčerpání práva na rozšiřování takto zafixovaného výkonu. Diametrálně odlišný přístup volí zákonodárce v případě elektronických rozmnoženin. Výkonný umělec může zpřístupnit záznam svého výkonu na internetu formou online přístupu za úplaty nebo bezúplatně. Jeli přístup úplatný, jedná se o zvláštní případ prodeje, jehož předmětem je virtuální záznam. Za pomoci nejrůznějších počítačových programů může uživatel záznam stáhnout a vytvořit kopii zapsanou na hmotném substrátu. Přesto se na tento případ institut vyčerpání práva na rozšiřování vztahovat nebude. Nejde totiž o rozšiřování rozmnoženiny nebo originálu výkonu, ale o sdělování výkonu

„on demand“ v nehmotné podobě dle §18 odst. 2 AZ. Právo výkon sdělovat je součástí výlučného majetkového práva umělce na užití výkonu. Výslovně se tomuto právu věnuje směrnice 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. V článku 3 odst. 2 písm. a) ukládá členským státům povinnost svěřit výkonným umělcům právo povolit nebo zakázat zpřístupnění jejich výkonu po drátě formou „on demand.“ Toto právo nelze vyčerpat sdělením ani zpřístupněním veřejnosti.

Diametrálně odlišná situace nastává v případě počítačových programů. Dle článku 4 odst. 2 směrnice 2009/24, dochází prvním prodejem rozmnoženiny počítačového programu (opatřeného o licenci k neomezenému užívání) na vnitřním trhu EU, který byl proveden nositelem práv nebo s jeho svolením, k vyčerpání práva na rozšiřování této rozmnoženiny v rámci EU. Dle názoru SDEU nezáleží na tom, jedná-li se o hmotnou nebo nehmotnou rozmnoženinu daného programu¹⁴³ a vyčerpání práva na rozšiřování se vztahuje i na rozmnoženiny počítačových programů, které byly při svém prvním prodeji staženy z internetu do počítače prvního nabyvatele.¹⁴⁴ Oprávněný nabyvatel pak může takovýto program dále prodat, aniž by k tomu potřeboval souhlas nositele práv.¹⁴⁵ Oprávněný nabyvatel navíc může pořizovat záložní rozmnoženiny bez nutnosti souhlasu nositele práv, je-li to nezbytné k řádnému užívání daného programu.¹⁴⁶ Záložní rozmnoženina může být pořízena pouze pro osobní potřebu oprávněného nabyvatele, bez souhlasu nositele práv nemůže být dále zpřístupňována (prodána).¹⁴⁷ Nelze to ani tehdy, když oprávněná osoba původní fyzický nosič počítačového programu poškodila, ztratila nebo zničila.¹⁴⁸

Přístup SDEU, který nerozlišuje mezi formami rozmnoženin počítačových programů je do jisté míry problematický. Vztažení institutu vyčerpání práva na rozšiřování na nehmotnou rozmnoženinu počítačového programu, kterou si nabyvatel stáhl z internetu do svého počítače je výrazným odklonem od jazykového výkladu článku 4 odst. 2 směrnice 2009/24. Ustanovení

¹⁴³ Viz Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 12. října 2016 ve věci C-166/15, Aleksandrs Ranks a Jurijs Vasiļevičs v. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra a Microsoft Corp. ECLI:EU:C:2016:762 Bod. 36

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního Dvora (velkého senátu) ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp., ECLI:EU:C:2012:407 Bod 59

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 12. října 2016 ve věci C-166/15, Aleksandrs Ranks a Jurijs Vasiļevičs v. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra a Microsoft Corp. ECLI:EU:C:2016:762 Bod 38

¹⁴⁶ Tamtéž. Bod 41

¹⁴⁷ Jak vyplývá z rozsudku SDEU ve věci C-166/15 Ranks, právo na rozšiřování se nevyčerpává v případě záložních rozmnoženin ať hmotných, nehmotných nebo stažených z internetu.

¹⁴⁸ Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 12. října 2016 ve věci C-166/15, Aleksandrs Ranks a Jurijs Vasiļevičs v. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra a Microsoft Corp. ECLI:EU:C:2016:762 Bod 43

článku umožňuje nabyvateli zpřístupňovat rozmnoženinu počítačového programu prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k rozmnoženině, včetně jejího nabízení za tímto účelem aniž by k tomu potřeboval souhlas autora.¹⁴⁹ Při bližším zkoumání je zřejmé, že při dalším prodeji nehmotné rozmnoženiny stažené z internetu nelze hovořit o převodu vlastnictví. V tomto případě totiž nedochází k transferu „původní“ rozmnoženiny z dispoziční sféry původního nabyvatele do dispoziční sféry nového nabyvatele.¹⁵⁰ Nový nabyvatel získává licenční klíč anebo je odkázán na internetovou stránku, ze které si rozmnoženinu může stáhnout. Stažením počítačového programu z internetu však nezískává „původní“ rozmnoženinu, ale vytváří novou rozmnoženinu. Jelikož zde není naplněn jeden ze základních znaků převodu vlastnictví, institut práva na rozšiřování by se v případě přeprodeje nehmotných rozmnoženin počítačových programů stažených z internetu vyčerpávat neměl.

Zákonodárce dává výkonnému umělci právo na přístup k rozmnoženině výkonu, přestože není explicitně uvedeno v § 71 AZ, lze je dovodit z § 74 ve spojení s § 12 odst. 3 AZ. Jedná se o právo absolutní, nepromlčitelné a nepřevoditelné *inter vivos*. Toto právo také nelze licencovat. Výkonný umělec může žádat po vlastníkově rozmnoženiny výkonu¹⁵¹ umožnění přístupu k rozmnoženině, je-li to nezbytné k účinné realizaci umělcových osobnostních nebo majetkových práv. Vlastník nemá povinnost rozmnoženinu výkonu vydat, je však povinný na žádost a náklady umělce zhotovit jinou rozmnoženinu a tu mu odevzdat.

Právo užít umělecký výkon

Právo výkonného umělce na užití výkonu v sobě snoubí dva aspekty, pozitivní (oprávnění výkon dle jeho svobodné vůle užít) a negativní (právo zapovědět ostatním osobám užívání výkonu). Skutečnost, že umělec může zabránit jiným osobám v užití svého výkonu, zlepšuje jeho vyjednávací pozici, jedná-li o svém právním postavení nebo o své odměně.

Výkonný umělec se v souladu s ustanovením §71 odst.1 AZ může rozhodnout, zda výkon užije sám, nebo zda udělí souhlas s užitím jiné osobě. Výkonní umělci k užití svých výkonu zpravidla volí smluvní způsob prostřednictvím typové licenční smlouvy dle §2358 a násl. OZ. Na rozdíl od práva autorského, licenční nabyvatelé běžně získávají práva výkon užít v plném rozsahu majetkových práv výkonného umělce. Autorský zákon kromě smluvního způsobu,

¹⁴⁹Viz § 14 odst. 1 AZ

¹⁵⁰ Na rozdíl od rozmnoženiny počítačového programu zachycené na hmotném nosiči.

¹⁵¹ Nehraje roli, jde-li o originál rozmnoženiny nebo o jeho kopii.

upravuje též mimosmluvní způsoby užití ve formě bezúplatné zákonné licence dle §74 AZ a úplatné zákonné vysílací licence dle § 72 AZ.

Jen zřídka bude výkonný umělec výlučným pánem svého výkonu. Umělecký výkon s výjimkou výkonu artisty nemůže existovat bez uměleckého díla. Práva výkonného umělce jsou v akcesorickém vztahu k právům autora, to znamená, že jakékoliv užití nebo i samotné provedení chráněného díla bude podřízeno autorovu souhlasu. I v případě díla z autorsko-právní ochrany vyloučeného, budou práva umělce k výkonu zpravidla existovat vedle práv jiných oprávněných osob. Při provedení volného díla kolektivním výkonem bude užití výkonu závislé na souhlasu členů uměleckého tělesa. Užití zaznamenaného výkonu sólisty provádějícího dílo tradiční lidové kultury bude záviset na rozhodnutí pořizovatele zvukového nebo obrazově zvukového záznamu, případně na souhlasu vysílatele, nebude-li výkon zaznamenán. Skutečně neomezeným pánem bude výkonný umělec pokud:

- 1) samostatně živě provede umělecké dílo, které sám vytvořil,
- 2) samostatně provede umělecké dílo, které sám vytvořil a sám ho zaznamená,
- 3) samostatně živě provede volné dílo,
- 4) samostatně provede volné dílo a sám ho zaznamená.

V prostředí internetu je takový přístup určitě možný, ale zároveň je finančně, časově a technicky náročný. Sólista, který si svépomocí zajišťuje produkci a sám výkon užívá bude jen stěží konkurovat umělcům, za kterými stojí producenti jako například SONY, Warner Bros. Entertainment, či český SUPRAPHON.

Dle ustanovení §71 odst. 2 AZ se užitím výkonu rozumí:

- 1) právo na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti,
- 2) právo na záznam živého výkonu,
- 3) právo na rozmnožování zaznamenaného výkonu,
- 4) právo na rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- 5) právo na pronájem rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- 6) právo na půjčování rozmnoženin zaznamenaného výkonu,
- 7) právo na sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti.

Zákonodárce v ustanovení § 71 odst. 2 AZ reflektuje efemérní povahu uměleckého výkonu, tj. tentýž výkon nelze bez předchozího zaznamenání zopakovat. V zákonném ustanovení jsou proto nejdříve upraveny způsoby užití živého výkonu až poté zákonodárce upravuje práva k zaznamenaným výkonům. V zákonném výčtu se nenachází právo zařadit výkon do díla audiovizuálního dle §74 ve spojení s §62 odst. 2 AZ. Nehmotná povaha živého výkonu vylučuje, aby se na něj vztahovalo právo na vystavování ve smyslu § 17 AZ.

Dle ustanovení §74 ve spojení s §18 AZ se *právem na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti* rozumí sdělování díla po drátu nebo bezdrátově a chápe jím též sdělování výkonu široké veřejnosti tak, že kdokoli může mít k výkonu přístup v době a v místě dle své libosti prostřednictvím internetové nebo obdobné sítě. Pro sdělování živého výkonu i jeho záznamu se ustanovení §§19, 21, 22 a 23 AZ užití obdobně. Na živé provádění uměleckého díla bez záznamu nebude možné aplikovat ustanovení §18 odst. 2 AZ, protože nespĺňuje kritérium, aby k němu měl každý přístup v době a místě své volby. Na ostatní formy, v jakých výkon na internetu může existovat, tj. živé provádění výkonu se záznamem či jeho pouhý záznam, ustanovení §18 odst.2 AZ aplikovatelné bude. Na živý výkon bez záznamu, který je vysílán ve formě tzv. live streamu prostřednictvím některé z internetových platforem (např. sociální síť YouTube nebo twitch.tv) se aplikuje §21 AZ o vysílání výkonu, případně §22 AZ, pokud přenos výkonu uskutečňuje jiná osoba než původní vysílatel. Tento způsob užití není zhotovením rozmnoženiny a nevztahuje se na něj režim volného užití dle §74 ve spojení s §30 odst. 2 AZ. V prostředí internetu běžně dochází k přejímání obsahu, pokud například internetový streamer přenáší na svém profilu živě vysílání koncert, dochází k jeho dalšímu zpřístupnění (tzv. retransmise). Tato osoba bude v postavení provozovatele přenosu dle §22 odst. 1 AZ. Soudní dvůr Evropské unie zastává stanovisko, že takovým jednáním dojde k zásahu do práv výkonného umělce jen tehdy, není-li vysílání výkon volně přístupný a došlo-li jeho zpřístupněním ke sdělení nové veřejnosti.¹⁵² Kritérium tzv. nové veřejnosti je velmi přísné, a zásadně omezuje možnost umělce dovolávat se ochrany proti zásahu do svých majetkových práv.

Autorský zákon rozumí pod pojmem rozmnožování právo na záznam živého výkonu (§ 71 odst. 2 písm. b) AZ) a právo rozmnožování zaznamenaného výkonu (§ 71 odst. 2 písm. c) AZ).¹⁵³ Pod právem na záznam živého výkonu se rozumí oprávnění zhotovit jeho prvotního záznam ve zvukové nebo obrazově zvukové formě k obchodním a jiným účelům. Právo na rozmnožování upravuje akt opětovného rozmnožování již jednou pořízeného záznamu. Zákonné ustanovení v §74 AZ určí, že ustanovení §13 AZ se užití obdobně i v případě uměleckých výkonů. Pod pojmem rozmnožování Autorský zákon v § 13 odst. 1 chápe, *zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmikoli prostředky a v jakékoli formě*. Zákon v odstavci 2. vyjmenovává jednotlivé druhy rozmnoženin, pro účely této práce jsou nejdůležitější rozmnoženiny elektronické, jež v sobě zahrnují vyjádření digitální i analogické.

¹⁵² Například rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 02. 2014 C-466/12 – Svensson nebo usnesení Soudního dvora ze dne 21.10. 2014 C-348/13 - BestWater International

¹⁵³ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 07.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

Umělecký výkon může existovat v prostředí internetu ve formě živého přenosu bez záznamu,¹⁵⁴ živého přenosu se záznamem, nebo pouhého záznamu. Pouze na poslední dva jmenované způsoby lze vztáhnout úpravu rozmnožování obsaženou v §13 AZ. Záznam výkonu existuje v tomto prostředí ve formě elektronické rozmnoženiny vyjádřené digitálně nebo analogicky. Analogickým vyjádřením se rozumí v zachycení výkonu „jako spojitého, kontinuálního a nepřerušenoého projevu jedné či více fyzikálních veličin (zejména zvukových vln, obrazových vln, energie apod.)“¹⁵⁵ Digitálním vyjádřením, „zachycení výkonu v podobě nespojitě sekvence oddělených znaků (např. čísel) vybraných z konečné množiny,“¹⁵⁶ zejména ve formě binárního kódu. Další způsoby užití uměleckého výkonu budou rozebrány v následujících podkapitolách.

Právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost licenčního nabyvatele

S výlučnými majetkovými právy výkonného umělce souvisí právo na odstoupení od výhradní licenční smlouvy pro nečinnost nabyvatele viz § 2387 ve spojení s § 2378 OZ. Ustanovení § 72a AZ dále obsahuje zvláštní případ odstoupení umělce od výhradní licenční smlouvy pro nečinnost výrobce zvukového záznamu po uplynutí doby 50 let ode dne vydání záznamu.¹⁵⁷

Právní teorie neshledává žádné interpretační problémy co do obsahu tohoto práva, nicméně předmětem častých diskusí je jejich aplikovatelnost na různé skupiny osob. V případě odstoupení od licence pro nečinnost nabyvatele dle § 2378 OZ (včetně licence dle § 72a AZ), při splnění kumulativních podmínek,¹⁵⁸ lze toto ustanovení užít jak na autora, respektive výkonného umělce, tak i na jakoukoliv osobu v postavení poskytovatele licence či podlicence.

Vzhledem ke složitým podmínkám pro vyvolání účinků se tyto právní instituty zřídka využívají. Další nepříznivý fakt je, že se jedná o skupinu relativních práv, jež se promlčují v obecné tříleté lhůtě. To představuje skryté nebezpečí pro výkonného umělce. Pokud setrvá dlouho v nečinnosti, odstoupení od smlouvy bude promlčeno a umělec nebude mít možnost, jak dostat výhradní licenci „ze spárů“ nečinného licenčního nabyvatele (viz § 609 OZ). Nicméně,

¹⁵⁴ V případě této formy přenosu nedochází k jejímu zaznamenání způsobem, že by ji konzument mohl opětovně přehrát v době a místě, které si zvolí. Nicméně, i zde dochází ke vzniku dočasných rozmnoženin technologické povahy ve smyslu § 38a AZ.

¹⁵⁵ TELEČ, Ivo, Pavel TŮMA, Autorský zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 185

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Toto ustanovení bylo do autorského zákona přidáno po implementaci evropské směrnice 2011/77 ze dne 27. 9. 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

¹⁵⁸ Za předpokladu, že se jedná o výhradní licenci, nabyvatel ji nevyužívá nebo ji neužívá dostatečně, jsou tím nepříznivě dotčeny zájmy autora, je dána příčinná souvislost mezi nečinností nabyvatele a újmou autora a marně uplynula lhůta od okamžiku, kdy autor vyzval nabyvatele, aby svá práva využil.

v důsledku soukromoprávního principu smluvní volnosti výkonnému umělci nic nebrání sjednat si zánik smlouvy i jiným způsobem.

V souvislosti s institutem odstoupení od licenční smlouvy pro nečinnost licenčního nabyvatele, je třeba zmínit institut tzv. zpětné licence ve smyslu § 74 ve spojení s § 58 odst. 3 AZ. Toto právo dává výkonnému umělci nárok požadovat po zaměstnavateli licenci ke svému výkonu, pokud zaměstnavatel nevykonává majetková práva vůbec, anebo je vykonává v nedostatečném rozsahu, kromě případů, kdy je na straně zaměstnavatele závažný důvod k odmítnutí. Tento institut se podobá výše zmíněným právům, avšak liší se svými účinky. Využitím zpětné licence vzniká mezi výkonným umělcem a zaměstnavatelem nový smluvní vztah, na jehož základě je třeba platit umělci odměnu.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Na rozdíl od odstoupení od licenční smlouvy pro nečinnost nabyvatele, zde smluvní vztah mezi výkonným umělcem a licenčním nabyvatelem zaniká.

3. Způsoby užití uměleckého výkonu na internetu

3.1. Browsing (prohlížení internetu)

Každý den se stovky milionů internetových uživatelů připojují do sítě, aby z bezedné studnice internetového obsahu uspokojily své potřeby. Nejběžnější činností v tomto ohledu je prohlížení internetu (tzv. browsing). Autorské právo browsing nepokládá za jeden ze způsobů užití uměleckých výkonů ve smyslu výlučného majetkového práva umělecký výkon užit viz §71 odst. 1 AZ. Naopak jej považuje za konzumaci uměleckého výkonu uživatelem, protože uživatelé se v rámci browsingu seznamují s obsahem uměleckého výkonu, který už někdo jiný na internet umístil.

Kdykoliv uživatel vstoupí na internetové stránky nebo užije softwarovou aplikaci, vytváří se v jeho technologickém zřízení řada kopií (rozmnoženin). Může se jednat o kopie samotných stránek či chráněného obsahu umístěné v paměti daného zařízení nebo v internetové vyrovnávací paměti (ve formě tzv. cache). Uživatel přitom vůbec nemusí navštívenou stránku uložit do svého zařízení nebo ji vytisknout. Stránka (potažmo chráněný obsah) se mu zobrazí na obrazovce a při jejím opuštění ji počítačový algoritmus automaticky vymaže. Data o uživatelově návštěvě jsou v internetové paměti uchovávána jen tak dlouho, než jsou přepsána jinými daty nebo dokud nedojde k jejich automatickému vymazání. Nabízí se otázka, jak se autorskoprávní úprava staví k problému digitálních rozmnoženin. Ustanovení §74 AZ ve spojení s §13 AZ definuje rozmnožování jako *zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla (uměleckého výkonu) nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě.*¹⁶⁰ V kybernetickém prostředí dochází ke vzniku různých typů rozmnoženin, některé dokonce podmiňují fungování technologických procesů internetu. Internetový uživatel nemůže konzumovat digitální obsah, aniž by docházelo k tvorbě rozmnoženin na obrazovce a ve vyrovnávací paměti jeho technologického zařízení. Evropský zákonodárce si je vědom nutnosti účinné ochrany práva autorů, výkonných umělců a dalších nositelů práv v digitální době, zároveň se snaží koncipovat právní úpravu tak, aby nebránila rozvoji digitálního trhu. Kompromis v této nelehké situaci představuje Informační směrnice 2001/29/ES. Ve článku 5 odst. 1 zavádí pojem tzv. dočasných úkonů rozmnožení, který představuje výjimku z výlučného práva na rozmnožování. Český zákonodárce na tuto úpravu reagoval z. č. 216/2006 Sb., který novelizoval Autorský zákon a vložil do něj § 38a, bezúplatnou zákonnou licenci pro dočasné rozmnoženiny.

¹⁶⁰ §13 odst. 1 AZ

Tato licence omezuje výlučné majetkové právo výkonného umělce k rozmnožování pro kopie označované jako tzv. technické nebo dočasné rozmnoženiny. Jedná se o ty rozmnoženiny které:

- 1) jsou pomíjivé nebo podružné,
- 2) tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu,
- 3) nemají žádný samostatný hospodářský význam,
- 4) jejich jediným účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný zprostředkovatelem.¹⁶¹

Jemné nuance dočasných úkonů rozmnožení rozkryl SDEU v rozsudku ve věci C-360/13 Public Relations Consultants Association Ltd (PRCA) proti Newspaper Licensing Agency Ltd (NLA).¹⁶² NLA je sdružení vydavatelů novin ve Spojeném království, které poskytuje kolektivní licence k obsahu novin. Sdružení NLA žalovalo společnost PRCA protože, dle jeho názoru, se později jmenovaná organizace umístěním novinových článků na internetových stránkách dopustila jejich rozmnožování bez souhlasu autorů. NLA se přitom opíralo o skutečnost, že se uživatelům, kteří se s předmětnými články v rámci browsingu seznámili, tvořily kopie článků na obrazovkách a ve vyrovnávacích pamětech počítačů (cache). SDEU se přiklonil na stranu PRCA a potvrdil, že na předmětné kopie se vztahuje výjimka z výlučného práva na rozmnožování. Své rozhodnutí zdůvodnil technickými aspekty internetu, jež by nemohl správně a účinně fungovat bez tvorby dočasných rozmnoženin. Výjimka obsažená ve článku 5 odst. 1 směrnice 2001/29/ES se tím pádem vztahuje na technické rozmnoženiny vznikající při browsingu. Internetoví uživatelé se proto nemusí obávat, že by pro „rozkliknutí“ odkazu na internetu potřebovali souhlas výkonného umělce.

3.2. Umístění uměleckého výkonu do internetové sítě (Upload)

Technologický vývoj v oblasti informačních prostředků představuje nové způsoby, jakými mohou autoři, výkonní umělci a další oprávněné osoby užít předměty chráněné autorským právem. Nejrůznější technologické prostředky umožnily chráněné předměty zachytit v jejich nehmotné formě a nejen to. Uživatelé je, díky tomu, mohou konzumovat v místě nebo v době jaké si zvolí. Poprvé se tak na globálním měřítku stalo v případě družicového televizního vysílání. Vynález internetu umožnil sdělovat chráněné předměty v dosud nevídaném měřítku. Aby mohl být chráněný předmět na internetu konzumován, musí být nejprve do informační sítě umístěn. Proces, v jehož rámci dochází k přenosu dat nebo informací z elektronické paměti

¹⁶¹ §38a odst. 1 AZ

¹⁶² Rozsudek soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 5. června 2014 ve věci C-360/13, Public Relations Consultants Association Ltd proti Newspaper Licensing Agency Ltd a další, ECLI:EU:C:2014:1195

jednoho počítače (technologického zařízení) do paměti jiného počítače prostřednictvím informační sítě, se nazývá *upload*.¹⁶³ Výrazným znakem technologického procesu je tvorba rozmnoženin, uploadem souboru obsahujícího umělecký výkon vzniká kopie v elektronické paměti příslušného technologického zařízení (např. internetovém serveru). Právo kvalifikuje upload uměleckého výkonu do internetové sítě jako akt sdělování výkonu veřejnosti v širokém smyslu dle § 74 ve spojení s § 18 AZ.

3.2.1. Sdělování uměleckého výkonu veřejnosti

Proces sdělování výkonu veřejnosti (right to communication) je tvořen třemi elementy. Za prvé se jedná o emisi, vysílání nehmotné formy chráněného předmětu prostřednictvím technologického prostředku. Druhým elementem je transmise, přenos nehmotné formy prostřednictvím dané technologie. Posledním je recepce, příjem uměleckého výkonu v jeho nehmotné formě za pomoci technologického prostředku daným subjektem.¹⁶⁴ Pro posouzení právních následků jsou rozhodující místo vysílání a místo příjmu. Způsob přenosu není rozhodný pro určení, zda se sdělení chráněného předmětu bude kvalifikovat jako užití viz §12, respektive §71 odst. 2 AZ. Zvolený způsob (technologie) přenosu však bude hrát roli při subsumpci daného užití uměleckého výkonu pod jednotlivé subkategorie sdělování uměleckého výkonu veřejnosti.

Autorskoprávní teorie rozlišuje pro případy přeshraničního sdělování chráněných předmětů dvě dominantní teorie. První je tzv. *emisní teorie*, jež tvrdí, že předmět ochrany je sdělován v místě jeho emise. Místo příjmu (recepce) pro vznik právních následků nehraje roli.¹⁶⁵ Druhou je tzv. *komunikační teorie*, podle které dochází ke sdělování předmětu ochrany v místě jeho recepce;¹⁶⁶ preferuje ji naprostá většina členů mezinárodního společenství. Obě teorie byly zformulovány v souvislosti s družicovým televizním vysíláním. Evropská unie přijala směrnici 93/83/EHS,¹⁶⁷ kterou uložila členským státům povinnost podřídit legislativu v oblasti družicového vysílání emisní teorii, ve všech ostatních oblastech se v zásadě uplatní teorie komunikační (uplatňuje se i v prostředí internetu).

Na poli mezinárodního práva je problém přeshraničního sdělování upraven Smlouvou WIPO o autorském právu (WCT) a Smlouvou WIPO o výkonech výkonných umělců a

¹⁶³ Upload Definition & Meaning. In Merriam-Webster. Dictionary by Merriam-Webster. [online]. [cit.: 28.01.2022]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/upload>

¹⁶⁴ TELEČ, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 217

¹⁶⁵ TELEČ, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 218

¹⁶⁶ Tamtéž

¹⁶⁷ Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu

zvukových záznamech (WPPT). Tyto smlouvy reflektovala Evropská unie přijetím směrnice 2001/29/ES a český zákonodárce úpravou obsaženou v Autorském zákoně.

Směrnice zakotvuje termín sdělování díla veřejnosti (right to communication) ve článku 3 odst. 1, toto právo v jejím pojetí přísluší pouze autorům. Bod 23 recitálu směrnice požaduje, aby bylo toto právo chápáno v jeho nejširší podobě. Právem na sdělování se rozumí „výlučné právo udělit svolení k jakémukoli sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí, nebo takové sdělení zakázat.“¹⁶⁸

Ve článku 3 odst. 2 obsahuje směrnice termín „zpřístupnění předmětu ochrany veřejnosti (make available).“ Dle bodu 24 recitálu má být právo na zpřístupnění naopak chápáno úzce tak, že „zahrnuje veškeré úkony zpřístupňování takových předmětů ochrany veřejnosti nepřítomné v místě, ze kterého úkon zpřístupňování vychází, a že nezahrnuje žádné jiné úkony.“¹⁶⁹ Směrnice právo na zpřístupnění přiznává jak autorům, tak výkonným umělcům, výrobcům zvukových záznamů, výrobcům obrazově zvukových záznamů a vysílatelům.

Právo na sdělování ve smyslu článku 3 odst.1 směrnice 2001/29/ES implementuje Autorský zákon v § 18 odst. 1. Právo na zpřístupňování ve smyslu článku 3 odst. 2 směrnice je obsaženo v §18 odst. 2. Česká právní úprava však nekopíruje restriktivní vymezení subjektů ve směrnici a obě práva výkonným umělcům přiznává. Ustanovení §71 odst. 2 písm. a) a g) AZ explicitně hovoří o právech výkonného umělce na sdělování živého a zaznamenaného výkonu veřejnosti. Krom toho ustanovení § 74 AZ hovoří o obdobné aplikovatelnosti § 18 AZ na osobu umělce. Tuzemská právní úprava není v rozporu s komunitární, protože rozšiřuje katalog práv výkonných umělců a jiných nositelů práv nad rámec obsažený ve směrnici 2001/29/ES, čímž posiluje a upevňuje jejich právní postavení.

Úprava obsažená v §71 odst. 2 AZ rozlišuje mezi sdělováním živého a zaznamenaného uměleckého výkonu. Dle ustanovení §74 ve spojení s § 18 odst. 1 AZ „sdělováním uměleckého výkonu veřejnosti se rozumí zpřístupňování výkonu v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.“ Výkonný umělec může živý nebo zaznamenaný výkon sdělovat prostřednictvím vysílání (např. televizního nebo rozhlasového). Dále může pro své sdělení zvolit formu *zpřístupnění uměleckého výkonu veřejnosti*. Autorský zákon obsah tohoto pojmu vymezuje v §74 ve spojení s §18 odst. 2, rozumí jím *zpřístupňování uměleckého výkonu*

¹⁶⁸ Bod 72 Rozsudku Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 15. března 2012, ve věci C-135/10; Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso. ECLI:EU:C:2012:140

¹⁶⁹ Bod 24 recitálu směrnice 2001/29/ES

veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.

Jak je patrné, v kontextu AZ je sdělování veřejnosti užíváno jako zastřešující pojem, pod který spadá pojem zpřístupňování veřejnosti v nehmotné podobě. Je však třeba dodat, že ani evropské, mezinárodní nebo tuzemské právo nenabízí vyčerpávající legální definici těchto pojmů. Přesto se povahou těchto pojmů zabýval generální advokát Maciej Szpunar ve stanovisku k věci C-753/18.¹⁷⁰ V něm říká, že „sdělování veřejnosti má z technického hlediska dvě hlavní formy: sdělení ve vlastním slova smyslu a zpřístupnění veřejnosti.¹⁷¹ Pod pojmem sdělení rozumí případ, kdy uživatel, který je původcem sdělení, sám rozhoduje o místě a technickém způsobu, jakým dochází ke sdělování. Potenciální příjemci mohou, nebo nemusí toto sdělení přijmout. Zpřístupňování veřejnosti představuje případ, kdy je chráněný předmět do sítě umístěn relativně trvale a potenciální příjemci k němu mají přístup v době a místě které si sami zvolí.“¹⁷² Oba pojmy představují způsob užití nehmotných předmětů chráněných autorskými a souvisejícími právy. Tyto předměty jsou nabízeny veřejnosti nepřítomné v místě emise ke konzumaci. Proto jediným znakem, který odlišuje obecné právo na sdělování (ve vlastním/užším slova smyslu) od práva na zpřístupňování, je způsob transmise chráněného předmětu. Chráněný předmět je na internetu zpřístupněn, pokud k němu mají jedinci z řad veřejnosti přístup v době a místě, které si sami zvolí, tj. na základě individuální žádosti (přístup on-demand).

V neposlední řadě je třeba zaměřit se také na samotnou osobu sdělovatele. Jedná se o osobu (ale i skupinu osob), která vlastním jednáním chráněný předmět veřejnosti sděluje.¹⁷³ Činí tak v tom smyslu, že dostatečně velkému okruhu individuálně neurčených osob vytvoří možnost konzumovat chráněný předmět v určité kvalitě, kterou by tyto bez jejího přičinění neměly. Od osoby sdělovatele je potřeba odlišit další osoby, které sdělování zprostředkovaly, poskytovatele služeb informační společnosti. ISP poskytují svoji technickou infrastrukturu a jejich činnost není sdělováním ve smyslu §18 odst. 3 AZ. ISP v zásadě právo na sdělování veřejnosti nevykonávají. V okamžiku, kdy však přestanou být pouhými pasivními zprostředkovateli a začnou aktivně nakládat s obsahem nahraným uživateli, mohou za něj nést odpovědnost.¹⁷⁴ Pokud služba ISP slouží k legálnímu užití, je autorskoprávní postavení takového ISP neutrální (i když plní aktivní

¹⁷⁰ Stanovisko Generálního Advokáta Macieje Szpunara přednesené dne 15. ledna 2020, Ve věci C-753/18, Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI) proti Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB, ECLI:EU:C:2020:4

¹⁷¹ Český zákonodárce v AZ pod pojem sdělování zahrnuje oboje.

¹⁷² Tamtéž, bod 19

¹⁷³ TELECOM, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. str. 224

¹⁷⁴ Např. rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 14. června 2017, ve věci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, ECLI:EU:C:2017:456

roli). V opačném případě nese ISP za ilegální uživatelský obsah odpovědnost, která se s postupem času rozšiřuje.

Uživatel, který bude chtít sdělit chráněný obsah v souladu s autorskými a souvisejícími právy, se neobejde bez licence udělené nositelem práv (výkonný umělec, pořizovatel záznamu...). Nutnou součástí některých internetových technologických procesů je tvorba rozmnoženin digitálního obsahu. Proto je otázkou, zda bude uživateli stačit pro takovýto způsob užití licence ke sdělování, nebo bude také potřebovat licenci k rozmnožování. Rozmnoženiny vznikají jak při nahrání chráněného předmětu na internetový server, tak při konzumaci předmětu internetovými uživateli. Ne všechny bude možné subsumovat pod bezúplatnou licenci pro dočasné rozmnoženiny dle §38a AZ nebo pod režim volného užití dle §30 AZ.

Při zkoumání zákonné úpravy obsahu a rozsahu licenčních smluv obsažených v Občanském zákoníku, lze dojít k závěru, že licence ke sdělování v sobě zahrnuje i licenci k rozmnožování. Ustanovení §2387 ve spojení s 2376 odst. 2 OZ,¹⁷⁵ totiž stanovuje vyvratitelnou právní domněnku, že *„licence byla poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je to nutné k dosažení účelu smlouvy.“* Sdělování chráněných předmětů na internetu bez tvorby rozmnoženin není možné. Pokud v licenční smlouvě ke sdělování chráněných předmětů veřejnosti není stanoveno jinak, zahrnuje v sobě automaticky též licenci ke tvorbě rozmnoženin. V obráceném případě to však neplatí. Užití uměleckého výkonu formou rozmnožování nutně nevyžaduje sdělení prostřednictvím internetové sítě. Uživatelé, kteří prodávají hmotné nosiče se záznamy uměleckých výkonů v kamenné prodejně, nutně nepotřebují umisťovat rozmnoženiny uměleckých výkonů na internet k provozování své činnosti. Mimo to, umístěním rozmnoženiny do internetové sítě ne vždy dochází k jejímu sdělení veřejnosti. Například nahraný záznam výkonu na soukromém cloudovém úložišti zpravidla nebude sdělováním veřejnosti. O sdělování veřejnosti by se jednalo, kdyby takové sdělení obcházel prostředky technologické ochrany zaznamenaného výkonu nebo pokud by takovým sdělením byla oslovena nová veřejnost.

3.2.2. Pojem veřejnost

Pro určení, zda je nebo není chráněný předmět sdělován veřejnosti, vždy hraje roli okruh osob, jimž je takové sdělení určeno. Pojem „veřejnost“ pochází z mezinárodní a evropské autorskoprávní úpravy a je zakotven ve článku 3 směrnice 2001/29/ES. Autorský zákon jej přejímá, ale jeho obsah, stejně jako směrnice, nijak blíže nespecifikuje. Světlo do jemných nuancí tohoto pojmu pomáhá vnést judikatura soudů, především ta SDEU.

¹⁷⁵ Dle §2387 OZ se na výkonné umělce aplikuje obdobně jako na autory.

Obsah pojmu lze nalézt v definici glosáře Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO). Nejedná se o právně závaznou definici, přesto na ni SDEU běžně odkazuje, aby obsah tohoto pojmu objasnil.¹⁷⁶ Glosář WIPO popisuje veřejnost jako, „skupinu dosti vysokého počtu osob, mimo běžný kruh rodiny a blízkých přátel. Není rozhodující, zda je tato skupina shromážděna na jednom místě; pro naplnění pojmových znaků práva na sdělování postačí, že má k dílům a jiným chráněným předmětům přístup. V případě práva na sdělování (včetně vysílání) ani práva na zpřístupnění není podstatné, zda jsou díla a chráněné předměty přístupné členům veřejnosti ve stejném místě nebo v místech rozdílných, ani jsou-li přístupné ve stejném čase nebo v časech rozdílných.“¹⁷⁷

Autorské právo chápe pojem „veřejnost“ odlišným způsobem, než jak je tomu v případě práva veřejného. V rovině autorskoprávní není definičním znakem místo, v němž ke sdělování dochází. Umělecké výkony jsou sdělovány i v místech neveřejných.¹⁷⁸ Pomocí internetu běžně dochází ke sdělování výkonů v domácnostech, které z pravidla široké veřejnosti přístupné nejsou. Taktéž není nutné, aby ke sdělování docházelo na jediném místě.

Významným definičním znakem je kritérium *dosti vysokého počtu osob*. Ke sdělování uměleckého výkonu veřejnosti dochází pouze v rámci soukromých skupin individuálně neurčených osob. Za individuálně neurčené jedince právní teorie nepovažuje kromě uzavřeného kruhu rodiny a blízkých přátel, také hosty v domácnosti a další osoby, které spadají do sféry osobního soukromí.¹⁷⁹

Pokud jde o samotný počet osob, SDEU nenabízí žádné konkrétní číslo. V rozsudku C-162/10 určuje, že okruh takto dotčených osob nesmí být příliš malý nebo bezvýznamný. Pro určení jeho velikosti se má vždy posuzovat kolik osob má potenciálně k chráněnému předmětu přístup jak souběžně, tak i postupně.¹⁸⁰ Ke sdělování veřejnosti proto může dojít i v případech internetových stránek s nízkou návštěvností, či stránek, které svůj obsah umisťují za přístupová hesla a platební brány (pay walls), pokud mají potenciál oslovit dost velký okruh individuálně neurčených osob. V rozhodnutí C-135/10 SDEU judikoval, že za členy veřejnosti jsou považovány

¹⁷⁶ Např. Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 15. března 2012, ve věci C-135/10; Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso, ECLI:EU:C:2012:140

¹⁷⁷ WIPO, *Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms*. WIPO Publication No. 891(E), 2004. 318 s. ISBN: 978-92-805-1200-7. str. 307; volný překlad autora

¹⁷⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.09.2004, sp. zn. 4 Tz 124/2004.

¹⁷⁹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 07.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

¹⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006, Věc C-162/10, Phonographic Performance (Ireland) Ltd v. Irsko a Attorney General, ECLI:EU:C:2012:141, bod 35

pouze ty individuálně určené osoby, na které sdělovatel své sdělení cílil, popřípadě ty, jež byly ke sdělení vnímavé.¹⁸¹

K naplnění definičních znaků sdělování veřejnosti postačí, když je umělecký výkon do internetové sítě umístěn a osoby tvořící veřejnost k němu mají přístup.¹⁸² Předmět je veřejnosti sdělován už v okamžiku, kdy je například záznam divadelního vystoupení umístěn na internetových stránkách, samotná jeho existence v kyberprostoru znamená, že každý uživatel jej může potenciálně konzumovat v době a místě, kterou si zvolí. Pro posouzení, zda byly naplněny definiční znaky sdělování chráněného obsahu veřejnosti, nehraje roli technologický proces ani technologický prostředek, který sdělovatel zvolí, aby předmět ochrany na internet umístil.¹⁸³ Za nutnou podmínku není považován účel, za kterým je výkon v internetové síti zpřístupňován.¹⁸⁴ Mnozí sdělovatelé tak činí s vidinou dosažení hospodářského prospěchu, který nabývají buď přímo prostřednictvím placených služeb nebo nepřímo zisky z reklamy. O sdělování jde i v případě zpřístupnění uměleckých výkonů bez komerčního záměru. K porušení autorských a souvisejících práv dochází také tehdy, když neznalý uživatel umístí zvukových nebo obrazově zvukový záznam výkonu na svém blogu nebo na různých zájmových stránkách, za účelem šíření kulturní osvěty, a nikoliv dosažení zisku.

Telec a Tůma ve svém komentáři k autorskému zákonu zastávají názor, že o sdělování jde i v případě sdělování uměleckých výkonů okruhu individuálně určených osob, což sdělovatel činí za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.¹⁸⁵ Oporu pro tento názor lze nalézt v bodu 23 odůvodnění směrnice 2001/29 i v judikatuře SD EU,¹⁸⁶ z nichž vyplývá potřeba chápat pojem sdělování extenzivně. Restriktivní chápání pojmu sdělování veřejnosti by nepochybně vedlo ke zneužívání takto vzniklých skulin v právní úpravě osobami sdělovatelů. Lze si představit modelovou situaci, kdy student bude pomocí svého chytrého telefonu potají live streamovat koncert oblíbeného zpěváka svým spolužákům a nechá si za to zaplatit. Přestože by se jednalo o skupinu individuálně učených osob, k porušení autorských a

¹⁸¹ Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 15. března 2012, Věc C-135/10, Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso, ECLI:EU:C:2012:140, bod 98

¹⁸² Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA, ECLI:EU:C:2006:764, bod 43

¹⁸³ Rozsudek Soudního Dvora (velkého senátu) ze dne 4. října 2011 ve věci C-403/08, Football Association Premier League Ltd a další v. QC Leisure a další, ECLI:EU:C:2011:631, bod 193

¹⁸⁴ Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA, ECLI:EU:C:2006:764, bod 44

¹⁸⁵ TELEC, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. str. 222

¹⁸⁶ Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA, ECLI:EU:C:2006:764, bod 36.

souvisejících práv by tak nepochybně došlo, nemluvě o porušení soukromoprávní zásady poctivosti. Neboť dle §6 odst. 2 OZ nikdo nesmí mít prospěch ze svého nepoctivého jednání.

3.2.3. Nová veřejnost

Jedním z fenoménů, k nimž v prostředí internetu dochází, je opětovné sdělování chráněných předmětů osobami odlišnými od autora, výkonného umělce, případně jiných nositelů práv. Příspěvek, který je nějakým způsobem zajímavý, jiný uživatel umístí například na svůj instagramový profil. Jedná se v případě opakovaného nahrání chráněného předmětu do sítě o akt sdělování veřejnosti? Odpověď lze nalézt v rozsudku SDEU ve věci Svensson.¹⁸⁷ Soudní dvůr v něm dospěl k názoru, že další sdělování chráněného předmětu bude spadat pod pojem „sdělování veřejnosti“, v případě, kdy sdělovatel osloví tzv. novou veřejnost. Pro určení, zda byla opětovným sdělením chráněného předmětu oslovena nová veřejnost, je vždy třeba zkoumat okruh osob, které nositel práv zamýšlel oslovit v první řadě. Pokud byl předmět umístěn na internetových stránkách, jež jsou běžně přístupné bez jakýchkoliv omezení, pojem veřejnost v sobě zahrnuje všechny internetové uživatele.¹⁸⁸ Opětovným sdělením takového příspěvku je v prostředí internetu prakticky nemožné oslovit kohokoliv dalšího. Opětovné zveřejnění chráněného předmětu na internetových stránkách samo o sobě představuje sdělování veřejnosti, nicméně při absenci nové veřejnosti není pro takovouto činnost vyžadován souhlas nositele práv a tím pádem se nejedná o porušení autorských a souvisejících práv.¹⁸⁹ Opačná situace nastává, když chráněný předmět běžně přístupný není. Může tomu tak být v okamžiku, kdy je skryt za platební bránu. Například konzumace filmů a seriálů ve službách Netflix a Voyo je podmíněna placením měsíčního poplatku. V tomto případě je jakékoliv opětovné sdělení chráněných předmětů obcházením omezujících opatření. Veřejnost, kterou tvoří předplatitelé, je rozšiřována o novou veřejnost v podobě neplatících uživatelů. Tím pádem dochází k zásahu do majetkového práva na sdělování chráněného předmětu veřejnosti.¹⁹⁰ Existuje značné množství služeb, které jsou založeny na kombinovaných obchodních modelech. Služby jako Spotify nebo iPrima nabízí svůj obsah jak zdarma (s reklamami), tak ve formě placeného přístupu (bez reklam). I v tomto případě se bude posuzovat veřejnost podle rozsudku Svensson. Přestože je chráněný předmět prakticky volně přístupný všem internetovým uživatelům (za předpokladu, že zhlédnou dostatečné množství reklam), jeho opětovné sdělení je sdělením nové veřejnosti. Takovým

¹⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. února 2014 ve věci C-466/12, Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd proti Retriever Sverige AB, ECLI:EU:C:2014:76

¹⁸⁸ Tamtéž, bod 26

¹⁸⁹ Tamtéž, bod 30

¹⁹⁰ Tamtéž, bod 31

jednáním dochází k rozšiřování okruhu neplatících uživatelů na úkor předplatitelů. V případě bezplatného přístupu samotný uživatel nic neplatí, přesto má tato činnost úplatnou povahu, sdělovatel získává majetkový prospěch za čas, který uživatelé stráví konzumací reklamních sdělení. De facto se jedná o nepřímý poplatek. Novou veřejnost v tomto případě představují uživatelé, kteří nechťejí platit měsíční poplatek nebo sledovat reklamy. Stejně tomu bude také tehdy, když je pro přístup k chráněnému předmětu nutné se registrovat nebo dát souhlas k ukládání souborů cookies. Uživatelé v takových případech „platí“ svými daty.

3.3. Stahování (download)

Jednou z nejčastějších aktivit internetových uživatelů je vedle browsingu a uploadu stahování obsahu (download). V rámci technologického procesu downloadu vytváří koncový uživatel kopii (elektronickou rozmnoženinu) stahovaného obsahu v elektronické paměti svého technologického zařízení. Autorské právo proto tuto činnost klasifikuje jako sdělování ve smyslu § 74 ve spojení s § 18 odst. 1 a 2 AZ. Samotné pořízení rozmnoženiny, která je uložena do elektronické paměti technologického zařízení konzumenta, je volným užitím ve smyslu § 74 ve spojení s § 30 odst. 1 a 2 AZ. Pokud se nejedná o některý ze způsobů, které autorský zákon nepovažuje za užití uměleckého výkonu, je k pořízení kopie vyžadován souhlas výkonného umělce nebo jiného nositele práv. Zákonná úprava se aplikuje pouze na umělecké výkony zafixované na zvukový a zvukově obrazový záznam.

3.3.1. Volný výkon

Značné množství obsahu, jenž se nachází v internetové síti, je chráněn autorskými a souvisejícími právy. Konzumenti obsah stahují, aby naplnili své nejrůznější potřeby. Je proto běžné, že svou činností zasahují do okruhu zájmu nositelů práv. Existují případy, které po materiální stránce naplňují některý ze znaků užití uměleckého výkonu, platné právo je však jako omezení nebo zásah do výlučných práv výkonného umělce nepovažuje. Do práva výkonného umělce užití výkonu nezasáhne ten, kdo stáhne volný výkon (viz §74 ve spojení s § 28 AZ). Výkon se stává volným v okamžiku uplynutí doby trvání majetkových práv. Užití volného výkonu není podmíněno souhlasem výkonného umělce (nebo jiného nositele práv) ani za ně není třeba platit odměnu.

3.3.2. Volné užití

Druhým případem, kdy konzument nezasahuje do práv výkonného umělce, je režim tzv. volného užití (viz § 74 ve spojení s § 30 odst. 1 AZ). Do výlučného majetkového práva výkon

užít nezasáhne ten konzument, který tak činí pro vlastní osobní potřebu, tj. nečiní tak s vidinou přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu. Ustanovení §74 ve spojení s § 30 odst. 2 AZ explicitně stanovuje, že do práv výkonného umělce nezasahuje ten, kdo zhotoví rozmnoženinu výkonu pro svou osobní potřebu (jakožto i pro potřebu osob sobě blízkých viz §22 odst. 1 AZ). Autorský zákon výslovně neurčuje počet rozmnoženin, které je uživatel oprávněn vytvořit. Legislativní jazyk sice užívá jednotné číslo, nicméně se jedná o legislativně technické pravidlo a legální počet rozmnoženin je proto vždy věcí výkladu. Je třeba podotknout, že tyto rozmnoženiny vždy musí projít třístupňovým testem (viz §74 ve spojení s § 29 AZ).¹⁹¹ Podmínky jsou následující:

- 1) Jedná se o některý ze zvláštních případů stanovených zákonem;
- 2) Nejde o exces z běžného způsobu užití výkonu;
- 3) Užití výkonu nesmí způsobit nepřiměřený zásah do oprávněných zájmů výkonného umělce.

Konzumenti v zásadě nejsou omezeni počtem rozmnoženin, jež mohou v rámci volného užití zhotovit. Mohou stahovat chráněný obsah tolikrát, kolik budou chtít, pokud nepřekročí meze načrtnuté třístupňovým testem. Další otázku představuje právní povaha zdroje, ze kterého chráněný obsah stahují. Ustanovení § 30 AZ o legálnosti zdroje zcela mlčí ani článek 5 odst. 2 směrnice 2001/29/ES neposkytuje žádné bližší informace. Oprávněnost zdroje byla předmětem častých diskusí. Tuzemská právní teorie se na základě rozsudku Nejvyššího soudu 5 Tdo 234/2009 klonila k názoru, že ilegálnost zdroje nebrání vytvoření rozmnoženiny pro osobní potřebu, pokud takový způsob užití projde třístupňovým testem. „Přestože je teoreticky možné stažením obsahu z nelegálního zdroje vytvořit elektronickou rozmnoženinu pro osobní užití, bude vždy záležet na posouzení okolností konkrétního případu, zda se bude jednat o způsob volného užití. V tak globálně propojené a rozšířené síti jako je internet, každé užití z nelegálního zdroje má potenciál způsobit nepřiměřenou újmu výkonnému umělci, čímž dochází k negativnímu zásahu do jeho oprávněných zájmů.“¹⁹²

K opačným závěrům dospěl roku 2014 SDEU v rozsudku ve věci C-435/12 ACI Adam BV,¹⁹³ podle něž se režim volného užití ve smyslu článku 5 odst. 2 směrnice 2001/29/ES nevztahuje na rozmnoženiny pro osobní potřebu pořízené z protiprávního zdroje. Předmětem

¹⁹¹ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.03.2009, sp. zn. 5 Tdo 234/2009

¹⁹² TELEC, Ivo, Pavel TŮMA, *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2019, 1320 s. ISBN 978-80-7400-748-4. Str. 391

¹⁹³ Rozsudek Soudního Dvora (čtvrtého senátu) ze dne 10. dubna 2014 ve věci C-435/12, ACI Adam a další v. Stichting de ThuisKopie a Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding, ECLI:EU:C:2014:254.

sporu bylo výlučné majetkové právo autora na odměnu spojenou s rozmnožováním díla pro osobní potřebu. Závěry plynoucí z tohoto rozsudku jsou aplikovatelné na právní postavení výkonného umělce.

Soudní dvůr Evropské unie se v rozsudku ACI Adam BV jednoznačně vyslovil pro restriktivní chápání výjimek a omezení obsažených ve článku 5 odst. 2. I když článek omezuje právo autorů (výkonných umělců) dovolit nebo zakázat osobám pořizovat soukromé rozmnoženiny jejich děl (výkonů), nejsou autoři povinni strpět porušování svých práv spojené s činnostmi těchto osob. Šíření kulturní osvěty, dle slov SDEU, nesmí být dosaženo za cenu podpory oběhu padělků a nepovolených napodobenin kulturních děl. Tolerance rozmnoženin pořízených z neoprávněného zdroje by posilovala oběh padělaných děl nebo nedovolených napodobenin, což by vedlo ke snížení objemu obchodů s chráněnými díly. Taková situace by byla zcela zjevně v rozporu s běžným užitím díla. Soukromé rozmnoženiny pořízené z nelegálního zdroje tím pádem nemohou projít třístupňovým testem. SDEU dodává, že členské státy mají možnost volby stanovit výjimky obsažené ve článku 5 směrnice 2001/29/ES. Jakmile členský stát některou z výjimek stanoví, musí být uplatňována na půdě celého společenství jednotně, tak aby nedošlo k ohrožení správného fungování vnitřního trhu.

Restriktivní výklad SDEU uznává pouze legální zdroj jako předpoklad pro uplatnění režimu volného užití. Velká novelizace autorského zákona z roku 2017 ani novela v podobě zákona č. 277/2019 Sb. právní povahu zdroje soukromé rozmnoženiny i nadále nijak nespecifikují. Českému zákonodárci lze v tomto ohledu vytýkat jistou laxnost. Navzdory tomu, že ustanovení §30 AZ stále umožňuje extenzivní výklad pojmu volného užití, nijak neodporuje evropskému právu, protože souladu je dosahováno eurokonformním výkladem.

Přestože rozsudek ve věci ACI Adam BV pomohl objasnit mnohé otázky, posouzení legálnosti zdroje stále může představovat problém pro samotné internetové uživatele. Taktéž prokázání subjektivní stránky uživatele, tj. povědomí o legálnosti či nelegálnosti zdroje může představovat zapeklitý oříšek pro výkonné umělce či orgány veřejné moci. Pro určení soukromoprávní či veřejnoprávní odpovědnosti bude klíčové individuální posouzení každého případu. Důležitými ukazateli v tomto ohledu bude povaha záznamu uměleckého výkonu a způsob, jakým byl zpřístupněn na internetu.¹⁹⁴

¹⁹⁴ JANSÁ, Lukáš, Petr OTEVŘEL, Jiří ČERMÁK, Petr MALIŠ, Petr HOSTAŠ, Michal MATEJKA a Ján MATEJKA. *Internetové právo*. Brno: Computer Press, 2016, 432 s. ISBN 978-80-251-4664-4. Str. 350

3.4. Zvláštní způsoby nakládání s výkonem na internetu

Způsoby užití výkonu v kybernetickém prostředí jsou velmi rozmanité a neomezují se pouze na browsing, upload nebo download. Některé jsou modifikacemi dříve jmenovaných způsobů. Například při torrentingu uživatel stahuje obsah a zároveň již stažený obsah sdílí s ostatními uživateli v torrentové síti tzv. swarmu. Jiné způsoby jsou natolik specifické (např. hyperlinking), že otázku, zda se jedná o některou z forem užití musel řešit SDEU. Jak na jednotlivé způsoby hledí autorské právo, bude rozebráno v následujících kapitolách.

3.4.1. Hyperlinking včetně embeded links

Internet jako globální, decentralizovaná, vzájemně propojená síť obsahuje nepřeberné množství informací, se kterými se konzumenti v rámci každodenního prohlížení internetu seznamují. Konzument, který chce vidět určitý obsah, však nejprve musí zadat adresu URL nebo otevřít odkaz tzv. link. Linky mají různé podoby, jedno však mají společné – jednotlivé internetové stránky jsou jimi propojené. Konzumenti linky ukládají nebo je sami vytvářejí, aby v budoucnu zajímavý obsah snáze našli. Nabízí se otázka, může určitý subjekt poskytnutím linku naplnit znaky užití uměleckého výkonu. A pokud ano, tak za jakých podmínek?

V kybernetickém prostředí existuje několik typů odkazů, které se od sebe liší jak formou, tak způsobem, jakým na ně nahlíží autorské právo. Jednotlivé linky lze rozdělit na tzv. běžné (klikatelné) linky, tzv. embeded linky, a z praktických důvodů sem lze řadit i tzv. framingové linky.

První skupina linků, které se označují jako běžné nebo též hypertextové linky, se vyskytuje v podobě zvýrazněného textu, obrázku nebo jiného objektu. Po jejich rozkliknutí přenesou uživatele na konkrétním stránku, její část nebo otevřou konkrétní dokument. Prosté linky se dále dělí na tzv. povrchové linky (surface linky) a deep linky. Oba jsou funkčně totožné, rozdíl mezi nimi spočívá v tom, na co odkazují.¹⁹⁵

Druhým typem odkazu je embeded link, který je velmi populární, zvláště v prostředí sociálních sítí. Embeded link má nejčastěji podobu videa nebo obrázku, jež jsou na odkazující stránce umístěny takovým způsobem, že běžný uživatel často nabude dojmu, že se jedná o její součást. Na odkazující stránce se při tom nevytváří kopie obsahu, na nějž je odkazováno. Pokud

¹⁹⁵ Povrchový link odkazuje pouze na domovskou stránku (tzv. homepage), tj. pomyslný rozcestník vedoucí k dalším stránkám, se kterými vytváří určitou strukturu. Deep link odkazuje na konkrétní stránku nebo dokument ukryté hluboko ve struktuře daného webu. Například při rozkliknutí hesla „David Bowie“ na stránce nabízející vinylové desky bude uživatel přenesen na stránku daného interpreta bez nutnosti procházet jednotlivé hudební žánry umístěné na domovské stránce.

na zdrojové stránce dojde k jeho odstranění, na odkazující stránce nepůjde přehrát nebo zobrazit. S embedded linky se lze nejčastěji setkat v podobě okének s videy z portálu YouTube v diskusních vláknech sociálních sítí. Z pohledu autorského práva je tento typ odkazu neproblematičtější.

Poslední skupinou odkazů v této části jsou framingové linky. Přestože se technologie framingu liší v jistých aspektech od technologie linkingu, právo na obě nahlíží v zásadě stejným způsobem. Technologie framingu spočívá v rozdělení internetové stránky do několika nepřekrývajících se částí tzv. ráků (frames), přičemž každý rám je samostatnou internetovou stránkou nebo její částí.¹⁹⁶ Oproti linkingu není framing příliš rozšířený a uživatelům zpravidla nečiní problém rozpoznat, že poukazuje na stránky třetích stran.

Právní kvalifikace

Linky umožňují konzumentům prostřednictvím počítačové sítě přístup k chráněnému obsahu v místě a době, které si zvolí. Právo je z toho důvodu klasifikuje jako způsob sdělování uměleckého výkonu veřejnosti. Internetoví uživatelé používají linky různými způsoby, proto bude vždy otázkou individuálního posouzení, zda konkrétní případ bude vyhodnocen jako sdělování veřejnosti. Právní kvalifikace závisí na následujících faktorech:

- 1) o jaký typ odkazu jde;
- 2) právní povaha zdroje, na který je odkazováno;
- 3) skutečnost, zda je chráněný předmět veřejnosti volně přístupný, nebo zda je ukryt za technickou ochranou typu paywall atp.
- 4) subjektivní stránka osoby, jež odkaz na internet umísťuje; zda věděla o protiprávní povaze zdroje, či nikoliv. (Pokud daná osoba umísťuje odkaz na internet za účelem dosažení zisku, vědomí o protiprávní povaze zdroje se presumuje.)

Právní povahou hyperlinkingu se zabýval SDEU. Série soudních rozhodnutí, která pomohla objasnit komplikovanou povahu technologie linkingu bývá označována jako tzv. hyperlinková trilogie. Jedná se o: rozsudek ve věci C-466/12 (případ Svensson), usnesení ve věci C-348/13 (případ BestWater) a rozsudek C-160/15 (případ GS Media). Právní povahu framingu řešil SDEU v rozsudku C-392/19 (případ VG Bild-Kunst), ve kterém v podstatě zopakoval závěry vycházející z hyperlinkové trilogie.

¹⁹⁶ ČERMÁK, Jirí, Právní aspekty odkazů (hyperlinks) – část I: Úvod. In ITprávo – server o internetovém a počítačovém právu. [online]. [cit.: 08.11. 2021]. Dostupné z: <https://itpravo.cz/index.shtml?x=71655>

Rozhodnutí Svensson, věc C-466/12

Otázku, zda typ odkazu hraje roli při právním posouzení linkingu, se SDEU snažil rozkrýt v rozsudku ve věci C-466/12 (případ Svensson).¹⁹⁷ Švédští novináři N. Svensson, S. Sjögren, M. Sahlman a P. Gadd žalovali společnost Retriever Sverige, která na internetovou stránku, jež sama provozuje, umísťovala hypertextové odkazy k novinovým článkům žalobců. Společnost, dle tvrzení žalobců, v některých případech bez svolení zpřístupnila články svým zákazníkům a tím žalobcům způsobila škodu. Retriever Sverige se bránila prohlášením, že pouze poskytovala informace o lokaci jednotlivých článků, které už před ní někdo jiný na internet umístil. SDEU judikoval, že odkazy umístěné na jedné internetové stránce, které poukazují na chráněné předměty umístěné na cizí stránce, je třeba chápat ve smyslu článku 3 odst. 1 směrnice 2001/29 jako sdělování veřejnosti. Dle výkladu Soudního dvora, typ odkazu nehraje roli pro posouzení, zda se jedná o formu užití díla. Nicméně, samo zpřístupnění díla po síti způsobem „on demand“ nestačí, musí též dojít k oslovení nové veřejnosti. Proto uživatel, který do internetové sítě umístí odkaz na stránky, jež nijak neomezuji přístup k chráněnému obsahu (tj. potenciálně jej mohou konzumovat všichni příslušníci internetové veřejnosti), nemusí získat svolení nositele práv k takovému způsobu sdělení.¹⁹⁸ Svolení je naopak vyžadováno, pokud je přístup k chráněnému předmětu na zdrojové stránce omezen a jeho opětovným sdělením by byla oslovena nová veřejnost.¹⁹⁹ Z rozsudku ve věci Svensson je patrné, že SDEU chtěl výkladem ošetřit extenzivně všechny případy, kdy by mohla být technologie linkingu zneužita k porušování nebo ohrožování autorských a souvisejících práv.

V případě prostých linků je situace zcela jasná. Pokud si například kamarádi pošlou odkaz v podobě: <https://www.youtube.com/watch?v=dQw4w9WgXcQ>, jeden druhému sděluje informaci o lokaci určitého chráněného předmětu v internetové síti. O případ nelegálního užití by se jednalo pouze, pokud by takový odkaz obcházel technické ochrany na odkazované stránce. S přihlédnutím k technologickému vývoji technického zabezpečení internetových stránek jsou takové případy spíše marginální. Komplikovanější je situace v případě embeddovaných linků. Po jejich rozkliknutí zůstává konzument na odkazující stránce a zároveň dochází ke vzniku rozmnoženin na obrazovce a ve vyrovnávací paměti konzumentova technologického zařízení.

¹⁹⁷ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. února 2014 ve věci C-466/12, Nils Svensson a další v. Retriever Sverige AB, ECLI:EU:C:2014:76.

¹⁹⁸ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. února 2014 ve věci C-466/12, Nils Svensson a další v. Retriever Sverige AB, ECLI:EU:C:2014:76. Bod 30

¹⁹⁹ Tamtéž, bod 31

Rozhodnutí BestWater, věc C-348/13

Povahou embeddovaných linků se SDEU zabýval v usnesení ve věci C-348/13 BestWater International GmbH v. Michael Mebes a Stefan Potsch.²⁰⁰ Svými závěry SDEU navazuje na rozhodnutí v případě Svensson. Spor spočíval v žalobě o náhradu škody za porušení autorských práv společnosti BestWater International. Škoda měla vzniknout, když dva konkurenční obchodní zástupci umístili reklamní video společnosti BestWater (volně přístupné na portálu Youtube) bez jejího souhlasu na internetové stránky své společnosti. K umístění videa použili technologii embeddovaných linků. SDEU posuzoval, zda se i tomto případě jedná o způsob sdělování díla veřejnosti ve smyslu článku 3 odst. 1 směrnice 2001/29 a došel k závěru, že o sdělování se nebude jednat pokud:

- 1) obsah je na odkazované stránce volně přístupný (tj. jeho opětovným sdělením není oslovena nová veřejnost);
- 2) ke sdělení není použita odlišná technologie, než jaké bylo užito při originálním zpřístupnění chráněného obsahu;
- 3) chráněný obsah byl prvotně umístěn do sítě na základě souhlasu nositele práv.

Přestože SDEU v rozhodnutích Svensson a BestWater vyjasnil právní aspekty linkingu, nijak se nezabýval problematikou odkazování na protiprávní zdroj.²⁰¹

Rozhodnutí GS Media, věc C-160/15

Rozsudek C-160/15 GS Media²⁰² pomohl objasnit klíčovou otázku, zda odkazování na nelegální zdroj obsahu představuje sdělování veřejnosti ve smyslu článku 3 odst. 1 směrnice 2001/29. SDEU dále zkoumal, jakou roli hraje skutečnost, že chráněný předmět byl do internetové sítě umístěn bez předchozího souhlasu nositele práv. Nakonec se zabýval subjektivní stránkou osoby, jež odkaz na internet umístila, tj. zda věděla nebo vědět mohla, že odkazuje na nelegální či dosud neautorizovaný zdroj.

V roce 2011 byly na bulvární internetovou stránku GeenStijl.nl spravovanou společností GS Media BV umístěny hypertextové odkazy vedoucí k sérii aktů nizozemské moderátorky a

²⁰⁰ Usnesení Soudního Dvora (devátého senátu) ze dne 21. října 2014 ve věci C-348/13 BestWater International GmbH v. Michael Mebes, Stefan Potsch, ECLI:EU:C:2014:2315

²⁰¹ V případě Svensson se SDEU právní povahou zdroje nemusel zabývat, protože předmětné novinové články byly prvotně zpřístupněny oprávněně.

²⁰² Rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 8. září 2016 ve věci C-160/15, GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker, ECLI:EU:C:2016:644

vlogerky Britt Dekker. Akty měly vyjít v říjnového číslu časopisu Playboy, který v Nizozemsku vydává společnost Sanoma Media BV. Linky odkazovaly na australskou stránku Filefactory.com, kde byly fotografie umístěny volně ke stažení. Společnost Sanoma vyzvala jak mateřskou GS Media, tak stránku Filefactory, aby fotografie odstranily. Výzvu uposlechla pouze Filefactory. Společnost GS Media výzvu ignorovala a následně na webu GeenStijl.nl zveřejnila několik dalších článků s hypertextovými odkazy k předmětným aktům, odkazy zveřejňovali také internetoví uživatelé v diskusním fóru stránky. Soudní spor na sebe nenechal dlouho čekat.

Soudní dvůr v rozsudku zopakoval závěry o sdělování díla veřejnosti plynoucí z případu Svensson; musí být kumulativně naplněny dva znaky: sdělování díla a sdělování veřejnosti. Dílo musí být sdělováno po síti způsobem on demand a musí dojít k oslovení nové veřejnosti. Ve snaze odpovědět na otázky načrtnuté v úvodu SDEU zavádí dvě nová kritéria:

- 1) vědomí uživatele o protiprávní povaze jeho jednání;
- 2) úmysl dosažení zisku.²⁰³

Pro uživatele nemusí být vždy snadné rozlišit (někdy to ani není možné), že odkazuje na nelegální zdroj obsahu. Pokud uživatel neví, ani rozumně vědět nemůže, že odkazuje na nelegální obsah a nečiní tak za účelem dosažení zisku, o sdělování veřejnosti se jednat nebude. Jestliže ale vědět měl a mohl (například proto, že byl upozorněn nositelem práv), že umístěním odkazu poukazuje na protiprávně zpřístupněný obsah, půjde o sdělování ve smyslu článku 3 odst. 1 směrnice 2001/29. O sdělování veřejnosti půjde též v případě, kdy uživatel odkazuje na nelegální obsah s vidinou přímého nebo nepřímého zisku. Tehdy se znalost protiprávní povahy naopak presumuje. V případě, že nebude prokázán opak, jeho činnost bude sdělováním veřejnosti ve smyslu článku čl. 3 odst. 1 směrnice.

Názory se různí, zda již samotné poskytnutí informace je některou z forem užití. Odkazování na protiprávní zdroj nebo poskytnutí odkazu, jenž obchází technické ochrany, bezpochyby mohou naplnit znaky některého z autorskoprávních deliktů. I když samotná činnost spočívající v poskytnutí odkazu v zásadě nebude aktem sdělení uměleckého výkonu veřejnosti, odkazování může potenciálně naplnit znaky ohrožovacího deliktu ve smyslu §74 ve spojení s § 40 odst. 1 AZ. Rozhodující pro posouzení bude subjektivní stránka osoby, jež odkaz na internet umístila.

²⁰³ Tamtéž, body 47, 49, 50 a 51

3.4.2. Sdílení v sítích peer-to-peer

Technická stránka

V prostředí internetu existují různé modely síťové architektury, tj. různé způsoby, jakými je uskutečňována komunikace mezi jednotlivými technologickými zřízenými. První model je označován jako tzv. síť klient-server. Programy komunikující v této síti spadají do jedné ze dvou kategorií: klient, nebo server. Klient je program, jenž po serveru žádá poskytnutí nějaké služby. Server je pomyslný centrální bod, jenž klientovi zprostředkovává požadovanou službu. Pokud chce klient komunikovat s jiným klientem, musí vyslat žádost serveru, aby je propojil. Není to pouze klient, kdo odesílá požadavky. Server též může odesílat žádosti klientovi, například, aby zkontroloval jeho status; pokud je neaktivní, server jej odpojí. Tento komunikační model je základem pro internetové protokoly HTTP, DNS atp. Jako důležitý příklad centrálně řízené síťové architektury lze uvést síť fungující na bázi protokolu FTP,²⁰⁴ jenž slouží k přenosu dat. Konzument, který chce stáhnout soubor z platformy uložit prostřednictvím svého technologického zařízení (klienta) iniciuje stahování odesláním žádosti serveru, který ji zpracuje a vyhodnotí. Pokud je žádost platná, server začne odesílat data do elektronické paměti konzumentova zařízení. Pokud platná není, server spojení přeruší a konzument musí odeslat novou žádost.

Druhým modelem síťové architektury jsou tzv. sítě peer to peer (označované též jako p2p nebo klient-klient). Oproti schématu klient-server se jedná o decentralizovanou strukturu, kdy klienti komunikují přímo mezi sebou. V tomto modelu síťového propojení zastávají klienti jak funkci klienta, tak funkci serveru.²⁰⁵ Síť peer to peer se zapsaly do obecného povědomí především díky tzv. výměnným sítím, jež uživatelé často užívají k nelegálnímu sdílení obsahu chráněného autorskými a souvisejícími právy. Nutno dodat, že jsou též používány k šíření linuxových distribucí a jiného open source softwaru, což je činnost nanejvýš prospěšná. Mezi nechvalně známé výměnné sítě patřil např. Napster²⁰⁶ nebo Gnutella.²⁰⁷ Samostatnou kapitolu představuje tzv. torrenting.

²⁰⁴ File transfer protocol

²⁰⁵ Peer-to-peer network. In The IT Law Wiki. [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: https://itlaw.fandom.com/wiki/Peer-to-peer_network

²⁰⁶ Např. FORDE, Eamon. Oversharing: how Napster nearly killed the music industry. In The Guardian. [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2019/may/31/napster-twenty-years-music-revolution>

Peer to peer síť s centralizovaným vyhledáváním

Peer to peer (p2p) síť s centralizovaným vyhledáváním jsou označovány jako první generace výměnných sítí. Ten to typ p2p síť funguje na principu centrálního průběžně aktualizovaného systému, který indexuje metadata k jednotlivým souborům (tj. kde je soubor uložen, jeho dostupnost, velikost...). Uživatelé, jež se do této sítě připojili, vyčlenili část kapacity svých paměťových disků pro uložení souborů, ke kterým poté měli přístup ostatní připojení uživatelé. Tyto sítě jsou zcela závislé na centrálním systému, jeho vyřazení má za následek kolaps celé sítě.

Nejznámějším představitelem je síť Napster, která fungovala mezi červnem 1999 a červencem 2002. Přestože je s její existencí spojováno masivní porušování autorských a souvisejících práv, lze ji označit za průkopníka v distribuci digitální hudby. Jejím účelem bylo zajistit snadný a účinný způsob distribuce a kopírování hudebních souborů ve formátu mp3. Na přelomu tisíciletí nahrávací společnosti vydělávaly především prodejem CD, softwarové obchody s digitálními médii byly vzdálenou hudbou budoucnosti. Americký programátor Shawn Fanning uviděl mezeru na trhu, kterou vyplnil svou službou Napster. Po stažení příslušného softwaru mohl uživatel sdílet hudební soubory v síti čítající desítky milionů unikátních uživatelů.²⁰⁸ Napster představil zcela nový způsob, jakým může být hudba distribuována v digitálním věku. Protože však naprostá většina obsahu nebyla licencovaná, žaloby na porušování autorských práv na sebe nedaly dlouho čekat.

V rozhodnutí Recording Industry Association of America (RIAA) v. Napster, Inc, 239 F.3d 1004²⁰⁹ americký odvolací soud pro devátý obvod judikoval, že síť Napster „umožnila prostřednictvím technologie peer to peer:

- 1) zpřístupnit soubory ve formátu mp3 ke kopírování ostatním uživatelům;
- 2) vyhledávat soubory mp3 na paměťových discích ostatních uživatelů;
- 3) přemísťovat přesné kopie souborů mp3 z jednoho počítače na druhý pomocí sítě internet.“²¹⁰

²⁰⁷ RIPEANU, Matei. Peer-to-Peer Architecture Case Study: Gnutella Network. In Uchicago.edu [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: <https://people.cs.uchicago.edu/~matei/PAPERS/gnutella-rc.pdf>

²⁰⁸ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*, 1.vydání, Linde Praha, a. s., 2001, 195 s. ISBN 80-7201-295-9. str. 88

²⁰⁹ Rozhodnutí odvolacího soudu pro devátý obvod ve věci Recording Industry Association of America v. Napster, Inc, 239 F.3d 1004. [online]. [cit.: 01.12.2021]. Dostupné z: <https://openjurist.org/239/f3d/1004/amrecords-inc-v-napster-inc>

²¹⁰ Národní federace hudebního průmyslu. Právní aspekty P2P. In Ifpicr.cz [online]. [cit.: 01.12.2021]. Dostupné z: <https://www.ifpicr.cz/pravni-aspekty-p2p/>

Sít' Napster prohlašovala, že žádné soubory nedistribuuje, protože pouze poskytuje centralizovaný seznam skladeb. Poté, co bylo prokázáno, že má nástroje, kterými může kontrolovat legálnost a blokovat uživatelský obsah, byla shledána vinnou porušením autorských a souvisejících práv. Soudní spory táhnoucí se od roku 1999 způsobily, že Napster musel v červnu roku 2002 vyhlásit bankrot. Přestože původní síť již neexistuje, logo a značku používá obchod s digitální hudbou vlastněný stejnojmennou společností, Napster Group PLC.²¹¹

Digitální revoluce zastihla nahrávací společnosti nepřipravené, teprve 28. dubna 2003 společnost Apple představila světu první softwarový internetový obchod, který dodnes legálně distribuuje hudbu. Od té doby dochází k boomu platform, které slouží k prodeji a streamování hudby online. Jako příklad lze uvést služby Spotify, Bandcamp či Amazon music store.

Peer to peer sítě s decentralizovaným vyhledáváním

Sítě s decentralizovaným vyhledáváním představují druhou generaci p2p sítí. Běžně se označují jako čisté nebo plnohodnotné p2p sítě, protože na rozdíl od sítí s centralizovaným vyhledáváním uživatelé komunikují přímo mezi sebou. Příkladem toho typu sítě je KaZaA či Gnutella. Účast v sítích druhé generace je podmíněna stažením příslušného softwaru. Protože zde chybí centrální databáze, vyhledávání se uskutečňuje decentralizovaně mezi jednotlivými počítači. Uživatel A musí znát alespoň jednu další adresu, například uživatele B, od jehož chce soubor stáhnout. Pokud uživatel B soubor nemá, je tatož žádost poslána prostřednictvím uživatele B na všechny adresy, které zná. Proces se opakuje tak dlouho, dokud není nalezen uživatel C, jehož paměťový disk soubor skutečně obsahuje. V takovém okamžiku dojde k propojení uživatelů A a C, soubor je následně zkopírován z disku C na disk A.²¹²

V porovnání se sítěmi s centralizovaným vyhledáváním mají decentralizované p2p sítě svá pozitiva i negativa. Mezi výhody patří vyšší anonymita uživatelů. Komunikace se odehrává pouze mezi sousedícími uzly (počítači), proto je těžší lokalizovat uživatele, který žádost původně vyslal. Decentralizované sítě jsou také díky absenci centrálního evidenčního systému odolnější proti zásahům zvenčí, tj. není zde centrální bod, jenž podmiňuje fungování celé sítě. Nevýhodou je značně pomalejší rychlost vyhledávání právě kvůli absenci centrálního systému.

²¹¹ Společnost nemá s nechvalně známou sítí nic společného. Původně se jmenovala Rhapsody, logo a značku odkoupila roku 2011. Roku 2016 prošla procesem rebrandingu a stal se z ní Napster.

²¹² ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*, 1.vydání, Linde Praha, a. s., 2001, 195 s. ISBN 80-7201-295-9. str. 90.

Provozovatelé p2p sítí s decentralizovaným vyhledáváním nemají kvůli způsobu, jakým jsou tyto sítě koncipovány, znalost o právní povaze činnosti uživatelů. Odpovědnost za porušování autorských a souvisejících práv lze proto dovozovat toliko u samotných uživatelů sítě.

Peer to peer sítě s distribuovaným anonymním ukládáním

Uživatelé připojení ve třetí generaci p2p sítí vytvářejí tzv. ultrapeers. Jedná se o klienty, kteří fungují jako samostatné servery; jsou schopni odesílat žádosti a odpovědi ostatním klientům bez potřeby komunikovat s centrálním serverem. Technologická zařízení, která plní funkci ultrapeer jsou vybírána náhodně, aby komunikovala s ostatními zařízeními. Existují různé p2p sítě třetí generace jako například FastTrack nebo eDonkey, nejznámější jsou však sítě fungující na bázi protokolu BitTorrent.

Torrenting je technologie, kterou vyvinul roku 2001 programátor Bram Cohen. Mezi léty 2007 a 2008 byla na vrcholu popularity. Dle studie společnosti Ipoque sítě p2p zprostředkovaly roku 2008 průtok až 70 % všech internetových dat, přičemž nejčastěji byl užíván právě protokol BitTorrent.²¹³ Od roku 2010 lze sledovat postupný pokles užívání BitTorrentových sítí. Příčinnou je především zvyšující se právní regulace a rozvoj streamovacích služeb.²¹⁴

V autorskoprávních kruzích tento specifický způsob výměny informací získal negativní konotace. Důvodem jsou především tři skutečnosti. Značná část torrentů je používána způsobem, který porušuje autorská a související práva (torrentem je možné zároveň protiprávně rozmnožovat i zpřístupňovat chráněné předměty). BitTorrentové sítě jsou v zásadě velmi odolné proti zásahům zvenčí, vyřazení jednoho či více klientů ze sítě má jen minimální dopad na její fungování. Konečně, jakýkoliv zásah proti specializovaným hostingovým stránkám sloužícím jako centralizované evidence a úložiště torrentů sice může mít zpomalující efekt, chráněný obsah je však i nadále přístupný po zadání přímé IP adresy do BitTorrent klientu.

BitTorrentové sítě jsou hybridním typem peer to peer sítí. Uživatel, který chce stáhnout soubor z této sítě, nejdříve musí do svého počítače, chytrého telefonu atp. stáhnout tzv.

²¹³ SCHULZE, H., MOCHALSKI, K. Internet Study 2008/2009. Ipoque GmbH. In Ucsb.edu [online]. [cit.: 27.11.2021]. Dostupné z: <https://sites.cs.ucsb.edu/~almeroth/classes/W10.290F/papers/ipoque-internet-study-08-09.pdf>

²¹⁴ Viz EUIPO, European Union intellectual property office. Online copyright infringement in the European union music, films nad TV (2017-2020), Trends and Drivers. 2021.[online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/online-copyright-infringement-in-eu/2021_online_copyright_infringement_in_eu_en.pdf

BitTorrent klient,²¹⁵ program fungující na bázi BitTorrent protokolu. To je typ internetového protokolu jako např. protokoly HTTP nebo DNS. Teprve s jeho pomocí může komunikovat s ostatními uživateli. Dále potřebuje tzv. magnet link²¹⁶ nebo torrentový soubor (torrent),²¹⁷ které po zadání do BitTorrent klientu zahájí stahování požadovaného souboru. Soubory v torrentových sítích se nenachází na centrálním severu, jak je tomu např. při file hostingu, ale v elektronických pamětech technologických zařízení připojených uživatelů.

Protokol BitTorrent umožňuje dosahovat mnohonásobně vyšších rychlostí downloadu a uploadu, než jak je tomu v případě FTP protokolu. Soubor, který má být sdílen, je nejprve rozdělen na menší části tzv. bloky. Každému bloku je přidělen „klíč“ (metadata sloužící k identifikaci). Tento proces je označován jako tzv. hashing. Bloky jsou následně odesílány nezávisle na sobě. Na rozdíl od „čistých“ p2p sítí jsou uživatelé navzájem propojováni prostřednictvím pomocného serveru tzv. trackeru. Ten neobsahuje kopie souborů ani nezprostředkovává přenos dat, pouze usnadňuje hledání klientů. Propojení uživatelé spolu komunikují na bázi p2p a vytvářejí tzv. swarm. Tak se označuje skupina klientů, kteří se účastní na určitém torrentu, tj. downloadují nebo uploadují bloky souboru. Seeding označuje proces, kdy uživatel stáhnul úplnou verzi souboru a začal jej zpřístupňovat uživatelům s neúplnou verzí. Za protiprávní stahování a nahrávání chráněných předmětů nesou primárně odpovědnost internetoví uživatelé. Avšak není vyloučeno, aby též ISP nesl odpovědnost za uživatelský obsah. To bude ukázáno na případě The Pirate bay.

Existuje řada specializovaných hostingových stránek (nejznámější je platforma The Pirate Bay), které slouží jako úložiště torrentů. Na rozdíl od stránek poskytujících služby běžného file hostingu obsahují pouze metadata, nikoliv samotné soubory. Nabízí se proto otázka, zda již pouhé zpřístupnění metadat lze považovat za způsob sdělování chráněného předmětu veřejnosti.

Právní povahou relativně centralizovaných platforem (např. již zmiňovaná The Pirate Bay, nebo 1337x), jež poskytují metadata ke chráněným předmětům, se zabýval SDEU. Naprosto klíčové je v tomto směru rozhodnutí C-610/15 Stichting Brein v. Ziggo BV a XS4All

²¹⁵ Např. Deluge, BitTorrent, UTorrent, Tixati...

²¹⁶ Magnet link může vypadat např. takto: magnet:?xt=urn:btih:74aa5835c22a9b22f7ce825e78d955202f9614f7

²¹⁷ Magnet link je typ odkazu, který po zadání do BitTorrent klientu umožňuje navázat okamžité spojení mezi uživatelem, který soubor požaduje a jiným uživatelem, jenž má soubor uložený na paměťovém disku svého technologického zařízení. Torrent je typ souboru uložený na hostingovém serveru. Skládá se z metadat o jednotlivých blocích stahovaného souboru a jejich lokaci. Dále obsahuje sérii příkazů, po jejichž zpracování BitTorrent klient předmětný soubor lokalizuje a zahájí stahování.

Internet BV²¹⁸ (jinak též známé jako Případ The Pirate Bay). Stichting Brein, nizozemská nadace hájící zájmy nositelů autorských práv, se dožadovala, aby společnosti Ziggo a XS4ALL poskytující přístup k internetu zablokovaly doménová jména a IP adresy platformy The Pirate Bay. Platforma jako taková neobsahuje chráněné předměty, ty jsou v jejím prostředí přístupné prostřednictvím souborů torrent. SDEU s přihlédnutím k stávající judikatuře nejprve stanovil, že *„jakékoli jednání uživatele, který při plné znalosti věci zpřístupní svým klientům (konzumentům) chráněná díla, může v zásadě představovat „sdělování“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29.“*²¹⁹ Provozovatelé platformy The Pirate Bay předmětné soubory do svého prostředí nenahrávají, to dělají samotní klienti. Přesto SDEU došel k závěru, že *„tito provozovatelé jednají s plnou znalostí důsledků svého jednání s cílem poskytnout přístup ke chráněným dílům prostřednictvím indexace a sestavení seznamu souborů torrent na uvedené platformě, které uživatelům této platformy umožňují tato díla nacházet a sdílet je v rámci sítě „peer-to-peer.“*²²⁰ Soudní dvůr došel k závěru, že provozovatelé platformy sdělovali chráněné předměty nové veřejnosti, čímž překročili meze režimu safe harbour. SDEU k tomu vedly následující zjištění:

- 1) Platforma prováděla indexaci souborů torrent, tím pádem umožnila svým klientům (konzumentům) soubory efektivně vyhledávat a stahovat.
- 2) Platforma vedle vyhledavače nabízela i rejstřík, v němž byly soubory torrent patřičně roztržiděny a kategorizovány, přičemž správu rejstříku zajišťovali samotní provozovatelé služby.
- 3) Provozovatelé platformy zastaralé nebo chybné soubory torrent odstraňovali a aktivně filtrovali některý obsah.
- 4) Provozovatelé si byli dobře vědomi, že je jejich platforma využívána k udělování přístupu k chráněným předmětům bez souhlasu nositelů práv.
- 5) Provozovatelé na internetových fórech výslovně uváděli, že jejich platforma slouží ke zpřístupňování chráněných předmětů a aktivně vyzývali klienty k pořízení rozmnoženin těchto předmětů

Jak z rozsudku vyplývá, provozovatelé The Pirate Bay překročili limity režimu safe harbour v okamžiku, kdy přestali plnit funkci pasivního zprostředkovatele služby informační společnosti (file hosting). Zjevný exces lze spatřovat v bodu 2 - poskytovatelé platformy museli vědět o právní povaze ukládaného obsahu, protože jej sami třídili, kategorizovali a poskytovali

²¹⁸ Rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 14. června 2017 ve věci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, ECLI:EU:C:2017:456

²¹⁹ Tamtéž, Bod 34

²²⁰ Tamtéž, Bod 36

k němu rejstřík. Body 4 a 5 popisují jednání, které pod režim safe harbour nespadá. Poskytovatelé platformy měli aktivní znalost o hlavní náplni své činnosti, a navíc ji aktivně propagovali. Nešlo tedy o činnost klientů (konzumentů), ale o aktivní činnost provozovatelů platformy, za kterou nesou odpovědnost. K bodu 1 lze mít určité výhrady, mají-li být poznatky plynoucí z rozhodnutí C-610/15 aplikovány plošně na všechny typy ISP. V první řadě, není pochyb, že aktivní činnost ISP spočívající v indexaci protiprávních informací porušuje limity režimu safe harbour. Problematickou je činnost automatizovaná, kdy program na základě série příkazů indexuje informace (nehlédě na to, zda jsou protiprávní povahy, či nikoliv). ISP v takovém případě aktivní znalost o povaze informací zprostředkovaných jeho službou zpravidla mít nebude. Navíc služby spočívající v shromažďování informací by bez automatizované indexace nemohly efektivně fungovat.

Jak už bylo řečeno, samotná technologie torrentingu není protiprávní, pokud neslouží ke zpřístupňování a rozmnožování ilegálního obsahu. Míra právní regulace a vynucování státní mocí se v různých státech liší. Švýcarské autorské právo torrenting subsumuje pod způsob volného užití chráněných předmětů, podobný postoj lze nalézt v právu španělském. Přístup zemí latinské Ameriky k ochraně práv duševního vlastnictví je poměrně laxní²²¹ a státní orgány torrenting v zásadě přehlížejí. Naopak úroveň německé autorskoprávní úpravy je pozoruhodně vysoká.²²² Nositelé práv a orgány veřejné moci proti torrentingu aktivně vystupují. V rovině českého práva je torrenting způsobem sdělování chráněného předmětu ve smyslu §74 ve spojení s §18 odst. 2 AZ. Při protiprávním sdělování dat může naplnit znaky některého z deliktů ve smyslu §74 ve spojení s §40 odst. 1 AZ. Přičemž odpovědným je primárně uživatel. ISP se stává odpovědným při nesplnění podmínek safe harbour. Nicméně, i když jsou podmínky safe harbour splněny, ISP odpovídá za soukromé delikty, k nimž dochází v souvislosti s výkonem jeho hospodářské činnosti. Jinými slovy, režim safe harbour nijak neomezuje nekalosoutěžní odpovědnost ISP ve smyslu § 2976 a násl. OZ.²²³

²²¹ Např. SWEIGART, Emilie. How Latin America's Governments Compare on Anti-Piracy. In Americas Quarterly [online]. [cit.: 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.americasquarterly.org/article/how-latin-americas-governments-compare-on-anti-piracy/>

²²² Německa autorskoprávní a protipirátská úprava je jednou z nejkompexnějších a nejprísnejších v celé Evropě. Nositelé práv aktivně spolupracují s ISP při odhalování nelegální činnosti. Internetové pirátství je trestáno přísnými pokutami (v průměru 1000 € za ilegální soubor). Německou judikaturu v oblasti práv duševního vlastnictví lze označit jako průkopnickou. Například rozhodnutí vrchního krajského soudu v Saarbrückenu (rozsudek ze dne 22. října 2014 – Az. 1 U 25/14) vyvozuje odpovědnost ISP zajišťujícího prostý přenos informací (registrátora doménového jména) za protiprávní činnost vlastníka internetové domény.

²²³ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2021, 23 Cdo 2793/2020

3.4.3. Streaming (video on demand a webcasting)

Streamování je technologie kontinuálního multimediálního přenosu. Umělecký výkon (živý, nebo ze záznamu) je přenášen od zdroje ke koncovému uživateli prostřednictvím nepřetržitého datového toku. Následně je přehráván prostřednictvím technologického zařízení uživatele, aniž by docházelo k jeho stažení. Nezbytnou součástí technologického procesu je tvorba dočasných rozmnoženin ve vyrovnávací paměti (cache) zařízení uživatele.

Streaming nabízí skvělou možnost výkonným umělcům prezentovat své výkony v digitálním prostředí, protože popularita této technologie mezi konzumenty stále roste. Důvodem může být skutečnost, že streamovací platformy nabízejí snadný, takřka okamžitý přístup k multimediálnímu obsahu z pohodlí domova. Dalším faktorem, který se podepsal na růstu její popularity je pandemie COVID-19.²²⁴ Nevýhodou mohou být, v některých případech, vysoké nároky na spotřebu dat a nekvalitní obraz nebo zvuk způsobený slabým internetovým spojením.²²⁵ Streaming v širokém slova smyslu může mít dvě formy. Za prvé se jedná o lineární streaming (tzv. webcasting): živý přenos, podobný televiznímu nebo rozhlasovému vysílání. Pod tuto formu se řadí též časové video (tzv. near video on demand): kopie chráněného předmětu jsou současně přenášeny s rozestupem určitých časových intervalů (obvykle 10 až 20 minut), tak že si konzument může zvolit pro něj nejvhodnější čas. Druhou formou je nelineární streaming (tzv. systém video on demand), kdy chráněné předměty jsou na streamovací platformě umístěny relativně trvale tak, že k nim mají uživatelé přístup v době a místě své volby. Mezi známé streamovací platformy patří například: Spotify, Apple Music, Amazon Prime, YouTube nebo Twitch.tv.

Nelineární streaming umožňuje sledovat chráněné předměty umístěné na streamovací platformě kdykoliv dle libosti konzumenta. Autorské právo tuto technologii subsumuje pod pojem zpřístupňování chráněného předmětu veřejnosti ve smyslu §74 ve spojení s § 18 odst. 2 AZ.

Pod pojmem lineární streaming se rozumí sdělování chráněného předmětu v reálném čase. Sólista nebo umělecké těleso užívají internetové sítě ke sdělení naživo prováděného výkonu. O době a technologii, jakou bude sdělení uskutečněno, rozhoduje osoba sdělovatele. Konzument má pouze dvě možnosti, sdělení přijme, nebo nepřijme. Autorské právo lineární streaming klasifikuje jako sdělování předmětu ochrany veřejnosti ve smyslu §74 ve spojení s §

²²⁴ Pandemie měla nejvýraznější vliv na platformy poskytující obsah formou video on demand. Počet předplatitelů těchto služeb vzrostl roku 2020 o 34 % v porovnání s rokem 2019. CISAC. Global Collections Report (2021). In Cisac.org [online]. [cit.: 04.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cisac.org/Newsroom/global-collections/global-collections-report-2021>

²²⁵ DONÁT, J., TOMÍŠEK, J., *Právo v síti. Průvodce právem na internetu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 352 s. ISBN 978-80-7400-610-4. Str. 98

18 odst. 1 AZ. Jelikož konzument nemá možnost volit dobu ani místo, jak sdělení přijme, nebude se na tento způsob užití aplikovat ustanovení §74 ve spojení s §18 odst. 2 AZ. Místo toho se lineární streaming bude řídit ustanovením § 74 ve spojení s § 21 AZ o televizním a rozhlasovém vysílání.²²⁶ Autorský zákon totiž pod pojmem vysílání rozhlasem nebo televizí rozumí mimo jiné, „*takové zpřístupňování díla jakýmikoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě.*“²²⁷ Zcela běžně může nastat situace, kdy chráněný předmět formou lineárního streamingu zpřístupňuje osoba rozdílná od původního vysílatele. Takové způsoby užití se budou řídit úpravou § 74 ve spojení s § 22 AZ o přenosu rozhlasového nebo televizního vysílání.²²⁸

V obou případech dochází k tvorbě dočasných rozmnoženin ve vyrovnávací paměti technologického zařízení uživatele. Jelikož se jedná svou povahou o podružné rozmnoženiny nezbytné pro technologický proces streamingu, jsou kryty zákonnou licencí ve smyslu §74 ve spojení s § 38a AZ.

Právní povahou lineárního streamingu se zabýval SDEU v rozhodnutí ve věci C-607/11, *ITV Broadcasting Ltd a další v. TV Catchup Ltd.*²²⁹ Společnost ITV, britská poskytovatelka komerčního televizního vysílání, žalovala společnost TV Catchup. Žalovaná poskytovala streamovací služby umožňující sledovat televizní vysílání žalobkyně bez jejího souhlasu. SDEU došel k závěru, že lineární streaming je formou sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29, avšak blíže nespecifikoval, o jaký typ sdělování se jedná. Dále se zabýval právní povahou samotné retransmise, streamováním televizního vysílání. Přestože nedochází k oslovení nové veřejnosti, jedná se způsob dalšího užití, protože sdělení je zprostředkováno prostřednictvím rozdílné technologie.²³⁰

Jedním ze znaků streamingu je skutečnost, že nedochází k tvorbě trvalých rozmnoženin v technologickém zařízení uživatele. Přesto existují různé nástroje (např. youtube-dl), které umožňují chráněné předměty, především ve formě video on demand, stáhnout. Pro tento proces se užívá pojmu *stream ripping* nebo *destreaming*.

²²⁶ Subsumpce lineárního streamingu pod pojem vysílání (§ 21 AZ) se může jevit jako problematická. V takovém případě by se mohlo zdát, že osoba internetového streamera se bude kvalifikovat jako provozovatel televizního a rozhlasového vysílání ve smyslu § 2 písm. g) z. č. 231/2001 Sb. Internetový streamer by pak mohl vykonávat svou činnost pouze na základě registrace nebo veřejnoprávní licence ve smyslu § 3 odst. 1 z. č. 231/2001 Sb., to však není pravda. Nicméně, právní kvalifikace lineárního streamingu jako formy vysílání se jeví jako praktická především pro účely kolektivní správy.

²²⁷ §21 odst. 1 AZ

²²⁸ TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, komentář*, 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, 1320 s. ISBN: 978-80-7400-748-4. str. 272

²²⁹ Rozsudek Soudního Dvora (čtvrtého senátu) ze dne 7. března 2013 ve věci C-607/11, *ITV Broadcasting Ltd a další v. TVCatchup Ltd*, ECLI:EU:C:2013:147

²³⁰ Tamtéž, Bod 39

Nabízí se otázka, zda osoba stahující internetový stream porušuje autorská a související práva. AZ považuje obcházení technických prostředků ochrany za neoprávněný zásah do práv výkonného umělce viz §74 ve spojení s § 43 odst. 1 AZ. Účinnými technickými prostředky ochrany jsou ve smyslu § 43 odst. 3 chápány technologie jako šifrování, kódování nebo jiná úprava uměleckého výkonu, která zamezuje nakládat s výkonem jiným způsobem, než k jakému dal výkonný umělec souhlas. Technické prostředky ochrany navíc slouží jako kontrolní mechanismus rozmnožování výkonu. V naprosté většině případů jsou streamovací platformy koncipovány tak, aby stažení chráněných předmětů nebylo možné. O neoprávněný zásah do práv výkonného umělce nepůjde jen v případě, je-li chráněný předmět na internetu volně dostupný a ke stažení nebudou použity technologie obcházející technické prostředky ochrany.

3.4.4. Sociální síť a elektronická komunikace

Zajištění rychlé a efektivní komunikace bylo jedním z hlavních důvodů vzniku internetu. Ať už se jedná o elektronickou komunikaci prostřednictvím emailu, specializovaných messengerů nebo veřejně přístupná vlákna diskusních fór, internet nabízí stále nové možnosti sdílení faktů, názorů a postřehů s celým světem. Není to však pouze vlastní obsah, co je prostřednictvím Sítě komunikováno, sdílení cizího obsahu v podobě chráněných předmětů je nedílnou součástí internetové kultury.

Sociální sítě představují jeden z nejeфекtivnějších nástrojů mezilidské komunikace. Odhady hovoří, že na začátku roku 2021 nějakou z forem sociálních sítí užívaly 4,2 miliardy unikátních uživatelů a v průměru na nich trávily 2 hodiny a 25 minut denně.²³¹ Sociální sítě jsou v podstatě konglomerát nejrůznějších služeb a technologií. V zásadě všechny sociální sítě fungují na komunikační bázi klient-server. Což umožňuje uživatelům využívat výhody služeb elektronické komunikace, data storage nebo streamingu. Proto může prostřednictvím prosté elektronické komunikace (email...) nebo sociální sítě dojít k užití uměleckého výkonu.

Typ technologického zařízení, jehož prostřednictvím je obsah na internet umístěn, nehraje roli.²³² Internetoví uživatelé pomocí svých počítačů, telefonů, tabletů atd. nahrávají do sítě nejrůznější obrazové, obrazově-zvukové nebo zvukové soubory. Ty mohou mít podobu příspěvků na sociálních sítích nebo příloh v soukromých zprávách. Pokud je obsahem těchto souborů chráněný předmět, autorské právo tuto činnost považuje za rozmnožování ve smyslu §74 ve spojení s § 13 AZ. Soubor uložený na paměťovém disku technologického zařízení je

²³¹ KEMP, Simon. Digital 2021: Global overview report. In DataReportal [online]. [cit.: 06.12.2021]. Dostupné z: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>

²³² Raketová rychlost vývoje výpočetních technologií zajistila širokou dostupnost internetu prostřednictvím levných a relativně výkonných chytrých telefonů.

umístěn (upload) na příslušný server, čímž dochází ke vzniku kopie. Internetový uživatel bude v postavení sdělovatele, jelikož zpřístupnil chráněný předmět způsobem, že k němu každý má přístup v místě a době své volby viz §74 ve spojení s §18 odst. 2 AZ.

3.4.5. Cyberlockers

Cyberlocker je souhrnné označení pro online úložiště nejrůznějších typů multimediálních souborů a dat. Obsah na tato úložiště nahrávají samotní internetoví uživatelé. Síťová architektura služby cyberlocker je vystavěna na komunikační bázi klient-server. Existují různé formy. Může se jednat o privátní cloudová úložiště jako Dropbox nebo Microsoft OneDrive, veřejně přístupná úložiště jako HotFile, MegaUpload nebo Ulož.to. Existují též hybridní modely, jež umožňují uživatelům zvolit, zda nahrané soubory budou veřejně přístupné, či nikoliv. Tyto služby mohou mít centrální evidenci ukládaných souborů, stejně tak může jít o decentralizované struktury bez možnosti přímého vyhledávání. Obchodní model jednotlivých úložišť může být založen na placeném členství, stejně tak se může jednat o bezplatné nebo kombinované modely.

Jak bylo řečeno, cyberlocker umožňuje internetovému uživateli efektivní úschovu dat mimo paměťový disk technologického zařízení. Jelikož je tato služba založena na komunikační bázi klient-server, uživatel musí nejdříve provést upload daného souboru na server. Tímto aktem dochází k tvorbě rozmnoženiny souboru. Rozmnoženiny se tvoří též v okamžiku, kdy uživatel stáhne soubor ze serveru do svého technologického zařízení. V závislosti na okruhu osob, jenž mají k danému souboru přístup, se může jednat o sdělování veřejnosti ve smyslu §74 ve spojení s §18 odst. 2 AZ. S ohledem na okolnosti může být download a upload konkrétních souborů kryt režimem volného užití ve smyslu §74 ve spojení s § 30 AZ. Bude tomu tak v případě, že užití chráněného předmětu v prostředí cyberlockeru projde třístupňovým testem viz §74 ve spojení s § 29 odst. 1 AZ.

3.4.6. NFT (non-fungible token)

Technologie NFT vznikla přibližně kolem roku 2014, pozornost široké veřejnosti začala poutat od roku 2017. Pod zkratkou NFT se skrývá pojem Non-fungible token, nezaměnitelný kryptografický token. Jedná se o unikátní soubor dat zapsaný na blockchainu, tj. digitální evidence vlastníků. NFT je určitou formou „elektronického certifikátu,“ který jedinečným způsobem dokazuje původ a transakční historii určité digitální položky (softwarového souboru). Z pohledu autorského práva se jedná o velmi kuriozní formu užití (a licencování) chráněných předmětů ve virtuální době.

Technická stránka NFT

NFT je unikátní hash²³³ vyjádřený ve strojovém kódu, který buď odkazuje na určitou digitální položku, nebo ji sám obsahuje. NFT jsou zpravidla zapsány na ethereovém blockchainu. Ethereový blockchain je formou digitální distribuované databáze,²³⁴ která slouží k zapisování transakčních převodů kryptoměny ethereum. Tyto zápisy jsou prováděny v tzv. blocích strojového kódu, jsou vzájemně propojené a opatřené o tzv. časovou značku.²³⁵ Jelikož se jedná o decentralizovaný systém, chybí zde centrální autorita, která by měla oprávnění s těmito zápisy jakýmkoliv způsobem manipulovat, či je měnit. Toto oprávnění nemají ani klienti podílející se na udržování příslušného blockchainu. Jak bylo řečeno, NFT jsou zpravidla zapisovány na ethereum blockchain, ten se od jiných blockchainů (např. bitcoinového blockchainu) odlišuje tím, že je programovatelný. To znamená, že na něj lze zapisovat speciální počítačové programy tzv. smart contracts. Tyto programy operují v prostředí daného blockchainu a různými způsoby interagují s transakcemi, ke kterým zde dochází. Pojem smart contract je zavádějící, protože naznačuje, že se jedná o smlouvu. To však není úplná pravda, jde o typ programu s otevřeným zdrojovým kódem (tzv. FOSS),²³⁶ který automaticky uskutečňuje, vymáhá, ověřuje nebo omezuje výkon smlouvy²³⁷ bez nutnosti lidského zásahu.²³⁸ Nicméně, smart contract může být naprogramovaný takovým způsobem, aby obsahoval určitou smlouvu vyjádřenou v daném programovacím jazyku. Při splnění zákonných podmínek (především § 561 odst. 1 a 562 odst. 1 OZ) se může jednat o smlouvu ve smyslu § 1724 OZ.²³⁹ Klienti zapojení do blockchainu mohou se smart contractem interagovat zasíláním příkazů (např. aby provedl převod určitého množství jednotek ethereum z jedné kryptoměnové peněženky do druhé). Pokud je smart contract

²³³ Hash je matematická funkce, která převádí určitý vstup (data nebo informace) o libovolné délce do zašifrovaného výstupu o fixní délce. Nehledě na velikost původního datového souboru, unikátní hash, který v rámci tohoto procesu vznikne má vždy stejnou velikost. Tento proces je jednosměrný, tj. z hashe není možné jakýmkoliv způsobem vyčíst původní soubor. Viz. FRANKENFIELD, Jake. Hash Definition. In Investopedia [online]. [cit.: 01.05.2022] Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/h/hash.asp>

²³⁴ Jedná se o typ databáze, která postrádá centrální autoritu. Data v této evidenci nejsou uložena na centrálním serveru, ale v elektronických pamětech technologických zařízení všech klientů. Každý klient má ve svém zařízení uloženou celou evidenci nebo její část. Na chodu a řízení blockchainu se podílejí všichni klienti společně za předem dohodnutých podmínek a na základě konsenzu.

²³⁵ Jedná se o sérii dat, která vyjadřují okamžik vzniku daného bloku.

²³⁶ Free and open source software, počítačový program licencovaný prostřednictvím tzv. veřejné licence (např. licence GNU GPL, BSD, Apache atd.).

²³⁷ Tyto smlouvy mají převážně formu adhezní smlouvy (§ 1798 a násl. OZ) a na smluvní podmínky bývá z pravidla odkázáno prostřednictvím hypertextového odkazu.

²³⁸ Viz. SWANSON, Tim., Great Chain of Numbers: A Guide to Smart Contracts, Smart Property and Trustless Asset Management, str. 16. In Amazonaws.com [online]. [cit.: 21.02.2022]. Dostupné z: <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/chainbook/Great+Chain+of+Numbers+A+Guide+to+Smart+Contracts,+Smart+Property+and+Trustless+Asset+Management+-+Tim+Swanson.pdf>

²³⁹ BRATSKÝ, Petr. Smart contracts v českém právu. In: *Právní rádce* 03/2019, str. 32-34. [online]. [cit.: 02.05.2022]. Dostupné z: https://www.havelpartners.cz/wp-content/uploads/2019/04/prvn-rdce_smart-contract_petr-bratsk.pdf

naprogramovaný specifickým způsobem²⁴⁰, jedná se o tzv. NFT smart contract, který tvoří esenciální část každého NFT.

Proces tvorby NFT se označuje jako tzv. minting. Podkladový softwarový soubor (chráněný předmět) je zpravidla nahrán na server, který plní funkci digitálního tržiště a následně je propojen s NFT smart contractem. Tímto propojením vzniká unikátní hash (NFT), který se zapisuje na blockchain.

Podkladový softwarový soubor může mít podobu digitalizovaného hmotného předmětu (obraz převedený do digitální podoby) nebo nehmotného předmětu (softwarový soubor obsahující záznam uměleckého výkonu). Může být předmětem chráněným autorskými a souvisejícími právy, ale může se též jednat o předmět z autorskoprávní ochrany vyloučený.

V závislosti na tom, kde je podkladový předmět uložen, rozlišuje se mezi tzv. on-chain storage a off-chain storage. V případě on-chain storage je podkladový předmět uložen přímo na příslušném blockchainu a tvoří součást strojového kódu daného NFT. Pokud je podkladový předmět uložen na externím hostingovém serveru a NFT na něj poukazuje formou hypertextového odkazu, jedná se o off-chain storage. Skladování větších datových souborů na blockchainu by bylo velmi finančně i logisticky náročné.²⁴¹ Z tohoto důvodu se pro naprostou většinu NFT, které se pojí k předmětům chráněným autorským právem, užívá metoda off-chain storage.

Kromě smart contractu a (zpravidla) hypertextového odkazu obsahuje NFT data identifikující současného a předchozí nabyvatele (elektronický podpis příslušné kryptoměnové peněženky).²⁴² Součástí NFT jsou také další nezbytná metadata, především se jedná o název a popis uměleckého výkonu. Nabyvatelé mají NFT uložené ve svých kryptoměnových peněženkách. Protože NFT fungují na bázi technologie blockchain, jejich převod není možný jinak než změnou zápisu v této evidenci (podobně jako na příklad u zaknihovaných cenných papírů).²⁴³ Počítače připojené do blockchainu tuto operaci zpracují a vyhodnotí. Pokud je vyhodnocena jako platná, počítače zápis v blockchainu potvrdí a NFT je převedeno do kryptoměnové peněženky nového nabyvatele. Převodem nedochází k tvorbě rozmnoženin podkladového souboru, po celou dobu existence NFT zůstává nahraný na příslušném blockchainu, odkud je veřejnosti volně přístupný.

²⁴⁰ Jako příklad lze uvést standart EIP-721 viz: <https://eips.ethereum.org/EIPS/eip-721>

²⁴¹ Odhaduje se, že skladování datového souboru o velikosti 500 kb by stálo 20 000 USD. Viz KHUN, Eric. NFT misconception: JPEG aren't on the Blockchain. In Erickhun.com [online]. [cit.: 07.05.2022]. Dostupné z: <https://erickhun.com/posts/nft-misconception-image-arent-on-blockchains/>

²⁴² Pomocí řetězce předchozích vlastníků lze jednoznačně určit, kdo NFT vytvořil.

²⁴³ Je však třeba říct, že zápis v blockchainu se váže toliko ke kryptografickému tokenu, a nikoliv k podkladovému předmětu.

Na rozdíl od kryptoměn, které též fungují na bázi blockchainu, nejsou NFT navzájem volně směnitelné. Zatímco jednotky určité kryptoměny mají všechny stejnou hodnotu, každý NFT představuje jedinečný soubor dat, který se váže k určitému podkladovému předmětu (např. záznam kytarového sóla Trenta Reznora...). Jeho hodnota je určována nabídkou a poptávkou na digitálním trhu.

Právní kvalifikace NFT

Přestože se jedná o poměrně nový fenomén, platné právo jej dokáže subsumovat pod již existující právní instituty. Na otázku, co je NFT, nelze snadno odpovědět. Z občanskoprávního hlediska se jedná o věc v právním smyslu (§ 489 OZ). NFT je ve své podstatě organizovaným souborem dat, je tedy věcí bez hmotné podstaty, která existuje toliko v digitálním prostředí (§ 496 odst. 2 OZ), při jeho běžném užívání nedochází k jeho spotřebování, zpracování ani zcizení (§ 500 OZ). Každé NFT je unikátním individuálně určeným předmětem, zápis v blockchainu vylučuje, aby existovaly 2 či více naprosto identických NFT,²⁴⁴ jedná se proto o nezastupitelnou věc (§ 499 OZ).

Výkonný umělec, který zpřístupňuje digitální záznam svého výkonu formou NFT, v podstatě uděluje nabyvateli NFT přístup k unikátně označené rozmnoženině. Platné právo tento zvláštní způsob prodeje kvalifikuje jako způsob sdělování on demand (§ 74 ve spojení s § 18 odst. 2 AZ), při kterém nedochází k vyčerpání práva na rozšiřování (§ 74 ve spojení s § 14 odst. 2 AZ). Nabyvatel NFT tak po zaplacení odpovídající částky zpravidla získává úplatnou nevýhradní licenci²⁴⁵ opravňující užít chráněný podkladový předmět ve stanoveném rozsahu.²⁴⁶ Výkon smluvních podmínek je automaticky realizován prostřednictvím NFT smart contractu. Nabyvatel NFT se tak zpravidla nestává vlastníkem podkladového předmětu, který je veřejně volně přístupný a každý internetový uživatel jej může v zásadě neomezeně stáhnout do paměti svého elektronického zařízení. Nicméně, součástí vlastnictví nabyvatele NFT se stává příslušná licence, tj. relativní závazkové právo, které je věcí v právním slova smyslu. Sekundární prodej NFT je v takovém případě kvalifikován jako postoupení licence (§ 2364 OZ), přičemž souhlas poskytovatele tvoří zpravidla součást původní licenční smlouvy.

²⁴⁴ Přestože může existovat neomezené množství NFT poukazujících na tentýž podkladový předmět, ke každému bude existovat naprosto unikátní blockchainový zápis, s jehož pomocí je lze jednoznačně rozlišit. Situace lze připodobnit k vydání limitované edice hudebního alba na očíslovaných vinylových deskách, kdy např. prvních 10 desek bude mít pro sběratele podstatně vyšší cenu než zbytek edice.

²⁴⁵ Za předpokladu, že je NFT smart contract obsahuje odkaz na platné licenční podmínky (§ 1799 OZ) nebo je naprogramován, aby odpovídajícím způsobem naplňoval zákonné podmínky licenční smlouvy (§ 74 ve spojení s § 12 odst. 1 AZ, § 2371 a násl. OZ).

²⁴⁶ PIPOLO, Julian. NFTs And The Law: What Do I Actually Own?. In Law Technology Today [online]. [cit.: 05.05.2022]. Dostupné z: <https://www.lawtechnologytoday.org/2021/06/nfts-and-the-law-what-do-i-actually-own/>

Případné podružné rozmnoženiny, které jsou nezbytné k řádnému fungování technologického procesu NFT,²⁴⁷ jsou kryty zákonnou licencí pro dočasné rozmnoženiny (viz § 74 ve spojení s § 38a AZ).

Kromě podkladového předmětu chráněného autorskými a souvisejícími právy (umělecké dílo ve smyslu § 2 odst. 1 AZ či umělecký výkon ve smyslu § 67 odst. 1 AZ), může být jako podklad pro NFT využit předmět z autorskoprávní ochrany vyloučený (volné dílo dle § 28 AZ, volný výkon dle § 74 ve spojení s § 28 AZ). V případě tvorby NFT propojením s volným výkonem se nejedná o způsob užití ve smyslu autorských a souvisejících práv, jelikož každý jej může bez dalšího volně užít (§ 28 ve spojení s § 74 AZ). Avšak emitent NFT si nemůže nárokovat původcovství k podkladovému volnému výkonu, dále musí uvést jméno nebo pseudonym výkonného umělce, pokud je to obvyklé a nejedná se o anonymní výkon. Navíc NFT nesmí způsobit znetvoření, zkomolení nebo jinou změnu podkladového volného výkonu, která by měla za následek újmu na pověsti výkonného umělce.²⁴⁸

Jelikož je NFT formou zápisu v digitální evidenci, se kterou lze spojit určité právo takovým způsobem, že bez NFT je nelze uplatnit ani převést, nabízí se otázka, zda se v takovém případě nejedná o cenný papír (§ 514 OZ) nebo dematerializovaný cenný papír (dle § 522 odst. 1 OZ)? NFT existuje pouze v digitálním prostředí, jedná se o věc bez hmotného podkladu, jinými slovy, chybí zde spojení s listinou v právním slova smyslu, z tohoto důvodu se nemůže jednat o cenný papír. Zatím neexistuje zákonná povinnost emitentů zapisovat NFT do příslušné zákonem uznané evidence (§ 525 odst. 1 OZ, § 91 ZPKT a contrario). NFT je individuálně určenou věcí a nelze ho nahradit jinými NFT téhož druhu, a to ani tehdy, pokud byly vydány tímž emitentem a vznikala z nich stejná práva. Z těchto důvodů nejde ani o dematerializovaný cenný papír. K těmto závěrům se kloní též ČNB,²⁴⁹ podle které nejsou NFT investičním nástrojem ve smyslu § 3 odst. 1 ZPKT.²⁵⁰

²⁴⁷ Především se jedná o podružné rozmnoženiny chráněného předmětu na obrazovce elektronického zařízení a v jeho vyrovnávací paměti (CACHE).

²⁴⁸ Viz § 70 odst. 4 AZ a § 11 odst. 5 ve spojení s § 28 ve spojení s § 74 AZ

²⁴⁹ Upozornění na rizika investic do alternativních investičních produktů (tokeny, participace). In Cnb.cz [online]. [cit.: 22.4.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financi-trh/vykon-dohledu/upozorneni-pro-verejnost/Upozorneni-na-rizika-investic-do-alternativnich-investicnich-produktu-tokeny-participace/>

²⁵⁰ Zákon č. 256/2004 Sb. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

Rizika spojená s používáním NFT

S NFT se také pojí řada problémů. NFT smart contract sám o sobě neobsahuje žádnou licenci k užití uměleckého výkonu v autorskoprávním smyslu,²⁵¹ aby plnil takovou funkci, musí být odpovídajícím způsobem naprogramován.²⁵² Pokud tomu tak není a nabyvatel NFT chce chráněný předmět užít nad rámec volného užití, je třeba sjednat typovou licenční smlouvu ve smyslu § 2387 ve spojení s § 2371 OZ vedle smlouvy, kterou se nabývá NFT.²⁵³

Důležitá je také otázka odkazování na protiprávní obsah, protože hypertextový odkaz je součástí v zásadě všech NFT, které se vážou k chráněným podkladovým předmětům. Dle judikatury SDEU (hyperlinkové trilogie) se sdělování chráněného předmětu dopustí každý, kdo k protiprávnímu obsahu poskytne link za účelem dosažení zisku. Úplatná povaha operací spojených s převodem vlastnictví k NFT zakládá domněnku, že jeho vlastník věděl o protiprávní povaze zdroje podkladového předmětu.²⁵⁴ Problém nastává v okamžiku, kdy deep link, který tvoří součást strojového kódu NFT, není běžným způsobem přístupný. Bude se tak dít, pokud je skryt za nepřístupnými metadaty. V takovém případě není vyloučeno, že nebude naplněno kritérium veřejnosti. Soudu proto nezbude než posuzovat každý případ individuálně.

Poměrně zajímavá situace nastává v případě NFT, jež se pojí s legálně zpřístupněnými podkladovými předměty z volně přístupných internetových stránek. V judikatuře SDEU zatím nelze najít případ, který by se věnoval problematice odkazování na chráněné předměty z legálních zdrojů za účelem dosažení zisku. Vzhledem k stávající judikatuře SDEU, zřejmě nepůjde o případ sdělování chráněného předmětu veřejnosti, nedochází zde k oslovení nové veřejnosti ani k obcházení technických prostředků omezujících přístup. Úplatné usnadnění přístupu k chráněnému předmětu na tomto závěru nic nemění.²⁵⁵ Takové jednání však může potenciálně porušovat soukromoprávní zásadu poctivosti (§ 6 OZ). Tvůrce NFT, který úmyslně uvádí nabyvatele v omyl, co do rozsahu práv, která koupí získávají, rozhodně nejedná poctivě a je nemyslitelné, aby z takového činu, jakkoliv těžil. Navíc, v závislosti na míře společenské škodlivosti může takové jednání naplnit znaky trestného činu,²⁵⁶ nebo přestupku.

²⁵¹ Neobsahuje v zásadě ani žádný jiný smluvní typ, snad s výjimkou příkazní smlouvy.

²⁵² MAJOCHA, Courtney. Memes for Sale? Making sense of NFTs. In Harvard Law Today [online]. [cit.: 09.12.2021] Dostupné z: <https://today.law.harvard.edu/memes-for-sale-making-sense-of-nfts/>

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 8. září 2016 ve věci C-160/15, GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker, ECLI:EU:C:2016:644

²⁵⁵ Tento případ by bylo možné analogicky přirovnat k situaci, kdy turista zaplatí průvodci, aby ho zavedl na veřejně přístupné místo.

²⁵⁶ Zejména se bude jednat o trestný čin podvodu dle § 209 z. č. 40/2009 sb. nebo trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi dle § 270 z. č. 40/2009 sb.

Další problém spočívá ve vymezení pasivně legitimovaných osob, proti kterým lze uplatňovat nároky plynoucí z protiprávního užití chráněného předmětu formou NFT. Náprava protiprávního stavu je zpravidla zjednávána prostřednictvím zdržovacích nároků (§ 74 ve spojení s § 40 odst. 1 písm. b) AZ) a odstraňovacích nároků (§ 74 ve spojení s § 40 odst. 1 písm. d) AZ). Avšak pro jejich úspěšné uplatnění hraje klíčovou roli to, kde je chráněný předmět uložen. Technologie blockchainu neumožňuje manipulaci a změnu zápisů. Pokud je chráněný předmět uložen spolu s NFT přímo na blockchainu (on-chain storage), jediný, kdo může protiprávní NFT znepřístupnit nebo odstranit, je pouze nabyvatel, v jehož kryptoměnové peněžence je toto NFT momentálně zapsané. Pokud je chráněný předmět uložen na externím serveru (off-chain storage), může být náprava zjednána buď prostřednictvím příslušného nabyvatele NFT nebo příslušného ISP, který poskytuje hostingové služby. Znepřístupnění nebo odstranění chráněného předmětu na externím serveru sice nemá za následek zánik předmětného NFT, avšak hypertextový odkaz, který je jeho součástí, bude poukazovat na prázdnou internetovou stránku (nejčastěji v podobě tzv. HTTP 404).²⁵⁷

Závěr

Hodnota digitálního trhu s NFT činila roku 2020 250 milionů dolarů.²⁵⁸ Astronomické částky, které jsou někteří investoři schopni za kryptografické tokeny utratit, jsou bezesporu silným lákadlem pro mnohé nositele práv. Nelze popírat, že NFT mohou mít poměrně široké využití v oblasti smluvního práva. NFT smart contract lze teoreticky naprogramovat tak, aby plnil funkci v zásadě jakéhokoliv smluvního typu. Nicméně, této technologii se dostává nejvíce pozornosti v souvislosti s autorskými a souvisejícími právy. Je možné, že NFT představují digitální revoluci v oblasti distribuce a licencování chráněných předmětů.²⁵⁹ Stejně tak se může jednat o bublinu srovnatelnou s Internetovou horečkou na přelomu tisíciletí. NFT poutají mnoho pozornosti především proto, že se jedná o poměrně novou technologii, která řeší jeden z nejstarších problémů spojených s užíváním informačních technologií. K jakémukoliv softwarovému souboru lze vytvořit nekonečné množství identických kopií. Pokud je však takovýto soubor propojen se zápisem v blockchainu, je možné jej jednoznačně identifikovat, tj. určit jeho původ a transakční historii. Tímto způsobem je, mimo jiné, možné prohlásit určitý

²⁵⁷ HTTP 404 je chybový kód, jehož prostřednictvím oznamuje server klientovi, že nenalezl určitá data nebo informace.

²⁵⁸ THADDEUS-JOHNS, Josie. What Are NFTs, Anyway? One Just Sold for \$69 Million. In The New York Times [online]. [cit.: 09.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nytimesn7cgmftshazwhfgzm37qxb44r64ytbb2dj3x62d2lljsctiyd.onion/2021/03/11/arts/design/what-is-an-nft.html>

²⁵⁹ NFT smart contract lze například naprogramovat tak, aby výkonný umělec automaticky obdržel procentní část z každého opětovného prodeje daného NFT.

softwarový soubor za originál uměleckého díla či prvotní záznam uměleckého výkonu. Pro sběratele a jiné nadšence pro umění mohou NFT představovat unikátní sběratelské předměty, se kterými lze spojit nejrůznější výhody. Jako příklad lze uvést hudební skupina HMLTD, která se formou NFT rozhodla licencovat jednotlivé hudební vrstvy (vokály, kytarová vrstva, baskytarová vrstva...) písně Leaving. Nabyvatelé NFT získali úplatné, nevýhradní, omezené, celosvětové licence, které je opravňují upravovat hudební stopu písně kombinací jednotlivých hudebních vrstev v prostředí služby Async.art,²⁶⁰ tím lze vytvořit až 6400 unikátních verzí písně. Kdykoliv bude někdo píseň streamovat, sdělovaná verze bude reflektovat rozhodnutí jednotlivých nabyvatelů NFT v daný okamžik.²⁶¹ Na druhé straně, NFT jsou způsobem zpeněžení chráněných podkladových předmětů, jenž jsou z převážné většiny zdarma a veřejně přístupné.

Skutečnost, že se s nabytím NFT automaticky nepojí žádná licence, představuje hned dva problémy pro potenciálního nabyvatele. Zaprvé – není zcela jasné, co nabyvatel NFT při takové transakci obdrží. Nabyvatel v takovém případě platí za přístup k určitému hyperlinku, tj. platí za data, která obsahují informaci o umístění daného podkladového předmětu v internetové síti. Přestože jsou data nehmotnou věcí ve smyslu § 496 OZ, nejsou předmětem vlastnického práva v užším smyslu (§ 1012 OZ).²⁶² Jelikož v takovém případě nabyvatel NFT nezískává žádnou licenci v autorskoprávním smyslu, nemůže chráněný předmět, jenž je podkladem tokenu, rozmnožovat nad rámec volného užití ani jej nesmí bez svolení výkonného umělce (nositele práv) sdělovat veřejnosti. Navíc je třeba dodat že, pokud osoba nabízející NFT k prodeji tímto způsobem uvádí kupující osoby v omyl co do rozsahu práv, která koupí získávají, může takové jednání (v závislosti na míře společenské škodlivosti) naplnit znaky přestupku, nebo trestného činu. Zadruhé – v případě, že třetí osoba podkladový umělecký výkon protiprávně rozmnožuje nebo zpřístupňuje, nabyvatel NFT zpravidla nemá nástroje, jak se proti takovému zásahu bránit. Aktivní legitimaci vymáhat nárok plynoucí z protiprávního užití, svěřuje autorský zákon kromě osoby výkonného umělce pouze nabyvateli výhradní licence k danému způsobu užití (§ 74 ve spojení s § 41 AZ). Konečně, technologie blockchainu nedokáže rozlišit, zda byl NFT vytvořen legálním způsobem. Pokud bude podkladem pro NFT protiprávně užitý výkon nebo jeho část, potenciální kupec se může dopustit některého z autorskoprávních deliktů ve smyslu § 74 ve spojení s § 40 odst. 1 AZ.

²⁶⁰ Viz <https://async.art/legal/terms-of-use>

²⁶¹ Viz BEAUMONT, Mark. HMLTD on 'Leaving' – the first "ever-evolving song" with layers to be sold as NFTs. In Nme.com [online]. [cit.: 16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.nme.com/news/music/hmltd-nft-leaving-interview-evolving-song-layers-auction-2914861>

²⁶² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-852-8. str. 1494, 1495

4. Licence k uměleckému výkonu, internetové pirátství

Jak je patrné z předchozí kapitoly, umělecké výkony mohou být v prostředí internetu užívány nejrůznějšími způsoby. Pokud výkon užívá osoba rozdílná od výkonného umělce (případně jiného nositele práv), musí tak činit v souladu s platným právem. AZ zná různé způsoby. Zcela nejběžněji se lze setkat s režimem volného užití výkonu. Nicméně v tomto případě se jedná se o zákonem dovolený způsob nakládání s uměleckým výkonem, který není považován za užití v autorskoprávním smyslu. Do práv výkonného umělce nezasahuje také ten, kdo užije volný výkon, tj. umělecký výkon, k němuž uplynula doba trvání výlučných majetkových práv výkonného umělce. Zde existují mnohá úskalí – okamžik od kterého se počítá konec ochranné doby je odlišný u zaznamenaných a nezaznamenaných výkonů. Kdokoliv chce nějaký umělecký výkon užít, s nejvyšší pravděpodobností tak musí činit na základě licenčního oprávnění, které vyplývá ze zákona, nebo z typové licenční smlouvy. Třetí osoby však mohou umělecký výkon užívat též v rozporu s platným právem. Činnosti, které protiprávně zasahují do výlučných práv výkonného umělce nebo je protiprávně omezují, se v prostředí internetu souhrnně označují jako internetové pirátství. Pozornost jim bude věnována ve čtvrté kapitole.

4.1. Licence spojená s užíváním služby informační společnosti

Internetová síť obsahuje mnoho služeb, jejichž prostřednictvím může výkonný umělec sdělovat své výkony veřejnosti. Sociální sítě jsou ideálním způsobem, protože jsou to služby spojené s nejvyšším internetovým provozem.²⁶³ Nic však není zadarmo, založení účtu, bez kterého umělec nemůže čerpat výhody dané služby, je podmíněno udělením licence k obsahu chráněnému autorskými a souvisejícími právy.

Právní úpravu smluvní licence, kterou výkonný umělec uzavírá, aby mohl využívat službu informační společnosti, lze nalézt v části čtvrté, hlavě II, oddílu 5 OZ. Dle ustanovení § 2358 OZ poskytuje poskytovatel licenčnímu nabyvateli licenci buď v omezeném nebo v neomezeném rozsahu (tj. územní rozsah, časový rozsah a množstevní rozsah), pokud není rozsah ve smlouvě nijak blíže specifikován, užije se některé ze zákonných domněnek obsažených v § 2376 odst. 3 OZ. Není-li ujednáno jinak, licenční nabyvatel se zavazuje odvádět výkonnému umělci odměnu za užití uměleckého výkonu. Dle ustanovení § 2360 OZ může být smluvní licence sjednána jako výhradní, v takovém případě výkonný umělec svěřuje právo užít

²⁶³ Global top websites by monthly visits 2020. In Statista – The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. [cit.: 14.01.2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1201880/most-visited-websites-worldwide/>

výkon jedinému subjektu, čímž takového uživatele de facto staví do monopolního postavení. Umělec je povinen zdržet se realizace práv k předmětnému výkonu včetně poskytování licencí po dobu trvání výhradní licence, není-li výslovně ujednáno jinak. Pokud je licence sjednána jako nevýhradní výkonný umělec nebo jiný nositel práv uděluje svolení neomezenému okruhu potenciálních uživatelů užít výkon, přičemž sám není z výkonu práv vyloučen (§ 2361 OZ). Výhradní licence musí být výslovně ujednána, v opačné případě půjde o licenci nevýhradní (§ 2362 OZ). Ustanovení § 2363 OZ umožňuje buď přímo v licenční smlouvě nebo dodatečně zakotvit oprávnění licenčního nabyvatele udělovat třetím osobám podlicence k výkonu práv duševního vlastnictví. V souladu se zásadou nemo plus iuris však nemůže udělovat práva v širším rozsahu, než v jakém je sám nabyt.

Formulář, kterým se zakládá uživatelský účet určité internetové služby (služba sociální sítě, cyberlocker, streamovací platforma atp.) není ničím jiným než adhezní smlouvou ve smyslu § 1798 OZ. Ustanovení § 1799 OZ umožňuje odkázat na text smluvních podmínek doložkou v podobě hypertextového odkazu. Jejich součástí je licence k užití chráněného obsahu, bez které by poskytovatel služby informační společnosti nemohl provozovat svoji činnost. Například společnost Google²⁶⁴ provozující platformu YouTube, společnost Meta²⁶⁵ provozující sociální síť Facebook a společnost Twitter²⁶⁶ používají ve svých obchodních podmínkách stejný model licenční smlouvy. Založením účtu u dané společnosti umělec uděluje nevýhradní, bezúplatnou, časově neomezenou, převoditelnou licenci, jejíž součástí je právo udělovat podlicence. Územní rozsah je stanoven jako celosvětový. Předmětem licence je právo užít výkon v původní i pozměněné formě, tj. právo na vysílání a jiné sdělování živého výkonu, právo na rozmnožování zaznamenaného výkonu, právo na rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného výkonu a právo na sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti. Licence pozbývá platnosti okamžikem úplného odstranění chráněného předmětu z prostředí služby. Podobný model lze nalézt v obchodních podmínkách Společnosti Twitch,²⁶⁷ které navíc zakotvují neodvolatelnost licence. Jinými slovy licence, kterou výkonný umělec poskytuje společnosti Twitch trvá tak dlouho, dokud je umělecký výkon chráněn výlučnými majetkovými právy.

Naprostá většina licencí spojená s užíváním služeb sociálních sítí neumožňuje výkonnému umělci čerpat hospodářský prospěch z užití výkonu třetí osobou. A nejen to, právo

²⁶⁴ Smluvní podmínky Společnosti Google. [online]. [cit.: 14.01.2022]. Dostupné z: https://www.gstatic.com/policies/terms/pdf/20220105/it7r24p9/google_terms_of_service_cs_eu.pdf

²⁶⁵ Část 3, odstavec 3. Smluvní podmínky služby Facebook. [online]. [cit.: 14.01.2022]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

²⁶⁶ Smluvní podmínky společnosti Twitter. [online]. [cit.: 18.01.2022]. Dostupné z: <https://twitter.com/en/tos#intlTerms>

²⁶⁷ Smluvní podmínky služby Twitch. [online]. [cit.: 18.01.2022]. Dostupné z: <https://www.twitch.tv/p/en/legal/terms-of-service/#7-license>

poskytovat podlicence s celosvětovým rozsahem je významným zásahem do svobody umělce disponovat s vlastním výkonem. Na druhé straně, služby sociálních sítí nabízejí nejrůznější podpůrné programy, jejichž prostřednictvím lze uživatelský (i chráněný) obsah zpeněžit. Převážně se jedná o určitý podíl na zisku z reklamy nebo předplatného, který se odvíjí od provozu na jeho internetovém profilu.²⁶⁸ Největším pozitivem výrazné přítomnosti na internetu a sociálních sítích je pro umělce skutečnost, že pokud vejde do širokého povědomí, bude bezesporu zajímavým také pro nejrůznější investory a sponzory. Je proto na uvážení každého, zda potenciální výhody převáží nad zjevnými riziky.

4.2. Licence Creative Commons

V souvislosti se svobodnou výměnou informací, jedním z klíčových principů internetové sítě, je třeba zmínit tzv. licence Creative Commons.²⁶⁹ Jedná se o licence vypracované americkou neziskovou organizací Creative Commons, kterou založil roku 2001 profesor právní vědy Lawrence Lessig. Motivací k založení organizace mu bylo přijetí tzv. Sonny Bono Copyright Term Extension Act americkým Kongresem roku 1998. Tento právní předpis výrazně prodloužil dobu copyrightové ochrany autorských děl,²⁷⁰ čímž efektivně zbrzdil příchod okamžiku, ve kterém by se staly volnými chráněné předměty staršího data.²⁷¹ Cílem profesora Lessiga bylo proto vytvořit systém, který by umožňoval sdílení výtvorů kreativního ducha volnějším způsobem, než jak je tomu v případě tradičního autorského práva. Dosaženo toho bylo vytvořením licencí CC. „Tyto licence jsou tvořeny třemi vrstvami. První vrstvu představuje tzv. legal code, tj. plné znění licenčních podmínek. Druhou vrstvu tvoří tzv. common deed, což je zkrácené znění licenčních podmínek v podobě jednoduchých piktogramů vyjadřujících jednotlivé licenční prvky. Jejím účelem je jasnou a srozumitelnou cestou informovat běžné uživatele pod jakým typem licence CC je licencován chráněný předmět. Poslední vrstvou je vyjádření licence CC ve strojovém kódu v podobě standardizovaných metadat tzv. CC Rights Expression Language (CC REL). Po přečtení těchto metadat je daný internetový vyhledávač,

²⁶⁸ Jako příklad lze uvést Partnerský program YouTube (PPY), který dává nositelům práv možnost získat podíl z reklam zobrazených u chráněného obsahu viz <https://support.google.com/youtube/answer/72851?hl=cs>

²⁶⁹ Dále jen jako licence CC.

²⁷⁰ Americký Copyright Act z roku 1976 chránil autorské dílo copyrightem po dobu života autora a 50 let po jeho smrti, u zaměstnaneckých děl copyrightová ochrana trvala 75 let. Copyright Term Extension Act prodloužil dobu posmrtné ochrany na 70 let u autorských děl. Copyrightová ochrana zaměstnaneckých děl byla stanovena na 120 let od okamžiku jejich vytvoření nebo 95 let od okamžiku jejich zveřejnění podle toho, která z ochranných dob končí dříve.

²⁷¹ Umělecká díla vytvořená roku 1923 a v následujících letech, se v důsledku účinnosti Copyright Term Extension Act nestala volnými dříve než 01. 01. 2019.

kancelářský program či jiný software schopný identifikovat chráněné předměty licencované pod CC.²⁷²

Výkonnému umělci nabízí licence CC možnost šířit jeho výkon nekomerčním způsobem, přičemž podmínky, za jakých se tak bude dít, určuje typ zvolené licence. Existuje šest základních typů licencí, které jsou tvořeny kombinací čtyř licenčních prvků.²⁷³ První prvek je označován zkratkou BY (attribution), licenční nabyvatel má povinnost uvést jméno autora (výkonného umělce) nebo zdroj chráněného předmětu. Prvek NC (noncommercial) zakazuje užít chráněný předmět ke komerčním účelům. Prvek ND (no derivatives) zakazuje zpracování chráněného předmětu. Prvek SA (share alike) zakotvuje povinnost poskytnout chráněný předmět, který vznikl zpracováním pod stejnou nebo podobnou licenci. Jejich kombinací vzniká následujících šest licencí, které jsou řazeny od nejméně restriktivní po tu nejvíce restriktivní:

- 1) licence CC BY,
- 2) licence CC BY-SA,
- 3) licence CC BY-NC,
- 4) licence CC BY-NC-SA,
- 5) licence CC BY-ND,
- 6) licence CC BY-ND-NC.

Jak bylo řečeno, licence CC byly vytvořeny v duchu americké autorskoprávní úpravy, proto bylo třeba přizpůsobit je specifickým jednotlivých národních právních úprav. V České republice tyto licence existují od dubna roku 2009 (verze 3.0). V současnosti existuje nejnovější verze 4.0, která se od předchozích verzí liší v tom, že existuje pouze jedno mezinárodní znění licenčních podmínek, které se nepřizpůsobují národní právní úpravě. V případě národních překladů se tak jedná o čistě jazykové překlady.

Licence CC jsou tzv. veřejnými licencemi, jejichž úpravu lze nalézt v ustanovení § 2387 ve spojení s § 2373 OZ. Výkonný umělec (nositel práv) se prostřednictvím neadresné nabídky obrací na blíže nespécifikovaný okruh potenciálních licenčních nabyvatelů. Jedná se o speciální úpravu k obecné úpravě adresného postupu uzavírání licenčních smluv (§ 1731 a násl. OZ). Pojem veřejná licence není zakotven v žádném z tuzemských právních předpisů, nicméně, lze se s ním setkat např. ve Sdělení Evropské Komise 2014/C 240/01 publikované v Úředním věstníku EU dne 24. 7. 2014. Pod pojmem veřejná licence se rozumí *„nevýhradní bezúplatná licence poskytovaná autorem (výkonným umělcem) po celou dobu ochrany díla neurčitému okruhu*

²⁷² O licencích – Creative Commons. When we share, everyone wins. In Creative Commons [online]. [cit.: 24.04.2022]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=cs>

²⁷³ Tyto čtyři prvky, lze zkombinovat více než šesti různými způsoby, avšak zbývající kombinace nedávají žádný smysl z obsahového hlediska.

osob, která opravňuje nabyvatele dílo dále šířit a kterou konkludentně získá každý, kdo dílo v souladu s licenci užívá.“²⁷⁴

V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že nositel práv, který dává veřejnosti souhlas svůj chráněný předmět užít v podobě licence CC, tak zpravidla činí formou prostého příslibu s užitím výkonu nebo prohlášení.²⁷⁵ S tímto názorem však nelze souhlasit. Problém spočívá ve skutečnosti, že prostý příslib lze kdykoliv odvolat, což koliduje s jedním ze základních znaků licencí CC, kterým je jejich neodvolatelnost. Výkonný umělec, který se rozhodne šířit svůj výkon pod licenci CC, nad ním prakticky ztrácí kontrolu. Neví, kdo uzavře licenci CC ani jak velký okruh subjektů k němu takto získá přístup. Jelikož neexistuje nic jako centrální registr licencí CC, pro potenciálního uživatele by tak bylo obtížné ověřit, zda chráněný předmět takto licencován stále je, či už není. Odvolatelnost licencí CC by tak zcela zásadně narušila právní jistotu výkonných umělců a uživatelů. Mimo to, ustanovení § 71 AZ výslovně stanovuje pro právní jednání, kterým výkonný umělec uděluje jinému subjektu oprávnění užít svůj výkon, formu smlouvy. Pokud tedy AZ výslovně požaduje pro takové jednání smluvní formu, nelze zákonnému ustanovení přisuzovat jiný význam, než plyne z vlastního smyslu použitých slov v jejich vzájemné souvislosti (§ 2 odst. 2 OZ). Navíc, ve světle judikatury Nejvyššího soudu k § 1 odst. 2 OZ²⁷⁶ je třeba vykládat § 71 AZ jako kogentní. Nositel práv sice může sám přestat chráněný obsah zpřístupňovat (např. tak, že jej odstraní ze svého profilu na sociální síti), tento fakt však nevede k zániku oprávnění, které plynou z licence CC.²⁷⁷

Systém licencí CC je založen na vzájemném vztahu důvěry mezi nositeli práv a uživateli. Tuto licenci lze zpravidla přijmout konkludentně tak, že licenční nabyvatel pouze provede určitý úkon předpokládaný v návrhu smlouvy, aniž by předtím vyrozuměl navrhovatele licenční smlouvy.²⁷⁸ Stane se tak například tehdy, když internetový streamer užije záznam hudební skladby licencované pod CC jako hudební podkres svého streamu (lineárního i nelineárního). Teoreticky tak mohou danou licenci CC přijmout všichni internetoví uživatelé, aniž by se o jediném z těchto aktů dozvěděl výkonný umělec (licenční poskytovatel). I kdyby se výkonný umělec snažil s vynaložením nejvyššího úsilí kontrolovat, kdo danou licenci přijal, vzhledem ke kolosálnosti informačního toku v kybernetickém prostředí je prakticky nemožné zjistit, zda

²⁷⁴ JANSKA, Petr. Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. 105 str., 30 str. příl. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

²⁷⁵ TELEČEK, Ivo. Souhlas, nebo licenční závazek? In *Právní rozhledy*, 2013, č. 13–14, s. 457

²⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016

²⁷⁷ Např. znění licenčních podmínek licence CC-BY-NC, článek 6 písm. c. [online]. [cit.: 25.04.2022]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.cs>

²⁷⁸ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 11.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

každý licenční nabyvatel užívá chráněný předmět v souladu s danou licencí CC, či nikoliv. Tento fakt kontrastuje s dalším systémem, kterým je kolektivní správa práv k uměleckému výkonu.

Pokud se výkonný umělec rozhodne licencovat svůj výkon pod CC, činí tak zásadně bez nároku na odměnu. Jedinou protihodnotou, kterou se mu za to dostává, je reklama zvyšující všeobecné povědomí o jeho osobě a umělecké tvorbě. Naproti tomu režim kolektivní správy umožňuje plně využít komerční potenciál daného uměleckého výkonu. Kolektivní správce plní roli obhospodařovatele výlučných majetkových práv výkonného umělce (nebo jiných nositelů práv) a má povinnost starat se o ně s péčí řádného hospodáře.²⁷⁹ Především dohlíží na uchování jejich ekonomické hodnoty a hospodářsky je zhodnocuje. Práva chrání nejenom proti zásahům třetích osob, ale též zajišťuje jejich uplatňování, především formou uzavírání nebo neuzavírání licenčních smluv.²⁸⁰ Mimo to, vybírá poplatky z výkonu práv, které následně jako odměny rozděluje mezi zastoupené výkonné umělce a jiné nositele práv. Kolektivní správa je pro zastoupeného nositele práv vykonávána na základě smlouvy (tzv. dobrovolná kolektivní správa) nebo zákona (povinná kolektivní správa a rozšířená kolektivní správa).

Pokud se výkonný umělec rozhodne licencovat svůj výkon pod CC, z pohledu kolektivního správce se jedná o tzv. nezvratitelný akt a takový výkon již nelze prostřednictvím kolektivního správce licencovat.²⁸¹ Dobrovolná kolektivní správa takového výkonu totiž není účelná. Kontrola jeho užití je sice velmi obtížná (či dokonce nemožná), na druhé straně je poskytován pod bezplatnou licencí, kterou může případný zájemce snadno získat.²⁸² Náklady na výkon takovéto kolektivní správy by nepochybně byly vyšší, než výnosy z ní plynoucí, což by bylo v rozporu s nejlepším společným zájmem zastoupených nositelů práv (§ 97a odst. 2 AZ).

AZ umožňuje, aby výkonný umělec poskytl bezplatně licenci (§ 2358 OZ) k některému ze svých výkonů, spravovaných kolektivním správcem, nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu (§ 97a odst. 5 AZ). Při užití logického a systematického výkladu je jasné, že tak může být činěno pouze proti okruhu individuálně určených uživatelů. AZ ukládá výkonnému umělci povinnost předem informovat kolektivního správce o udělení takového oprávnění.²⁸³ Z toho plyne, že umělec musí vědět, komu uděluje licenci (na rozdíl od licencí CC). Pokud by to nevěděl, nemohl by splnit svou povinnost vůči

²⁷⁹ Viz. § 1411 OZ. Autorský zákon tuto povinnost výslovně nezakotvuje. Důvodem je snaha zákonodárce vyhnout se duplicitní právní úpravě.

²⁸⁰ TELEČEK, I., TUMA, P. *Autorský zákon, komentář* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, 1320 s. ISBN: 978-80-7400-748-4. str. 873.

²⁸¹ Culture Matters. Webinář Autorské právo v hudbě: OSA nebo Creative Commons? [online]. [cit.: 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=eCWRzLdD2kg&t=3s>

²⁸² Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 5 As 38/2008

²⁸³ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 11.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

kolektivním správcí, což by mělo za následek vznik deliktčního závazku pro porušení sjednané smluvní povinnosti (§ 2913 OZ).²⁸⁴

Jak bylo řečeno, licencování chráněného předmětu pod CC vylučuje aplikaci režimu dobrovolné kolektivní správy, avšak nevylučuje (ani nemůže vyloučit) režim povinné kolektivní správy (§ 97d AZ). Článek 2, písm. b), bod 3) licence CC BY 4.0²⁸⁵ sice říká: „*Poskytovatel se v nejširším možném rozsahu vzdává veškerých práv, na jejichž základě od Vás může vybírat odměnu za vykonávání Licencovaných práv, ať už přímo či prostřednictvím kolektivního správce na základě jakéhokoli systému dobrovolné, rozšířené nebo povinné kolektivní správy. Ve všech ostatních případech si Poskytovatel výslovně vyhrazuje právo vybírat takovou odměnu.*“²⁸⁶ Nicméně, práva plynoucí z režimu povinné kolektivní správy vznikají na základě zákona, okamžikem vytvoření daného uměleckého výkonu (chráněného předmětu) a trvají po celou dobu trvání absolutních majetkových práv k tomuto výkonu. Z praktických důvodů se jedná o práva, jejichž správu nemůže obstarávat výkonný umělec přímo. Může je obstarávat pouze prostřednictvím osoby kolektivního správce (§ 97a odst. 6 AZ). Výkonný umělec (či jiný nositel práv) ani kolektivní správce nemohou tento závazek žádným způsobem ukončit.

Rozdílná situace nastává v případě režimu rozšířené kolektivní správy (§ 97e AZ). Kolektivní správce, jenž získal oprávnění ke správě konkrétního práva, zastupuje a vymáhá nároky i za ty výkonné umělce, kteří s ním neuzavřeli smlouvu. Od režimu povinné kolektivní správy práv se liší tím, že ji výkonný umělec může s výjimkami jednostranným právním úkonem vyloučit (zásadně s účinky *ex nunc a pro futuro*).²⁸⁷ Tento jednostranný úkon může mít formu jednostranného právního jednání adresovaného příslušnému kolektivnímu správcí. Druhým způsobem je poskytnutí bezúplatné licenční smlouvy konkrétnímu uživateli (§ 2366 odst. 1 písm. b) OZ) nebo licence CC ve smyslu § 12 odst. AZ, § 2373 OZ. Avšak k zániku účinků rozšířené kolektivní správy může dojít teprve tehdy, když se o této skutečnosti dozví příslušný kolektivní správce (§ 97e odst. 3 AZ).

Skutečnost, že umělecké výkony licencované pod CC nejsou spravovány v režimu dobrovolné kolektivní správy, s sebou nese jeden zcela zásadní problém. Výkonný umělec se

²⁸⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, komentář* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, 1320 s. ISBN: 978-80-7400-748-4. str. 960

²⁸⁵ Tento typ licence byl vybrán jako názorný příklad, stejné ustanovení je obsažené i ve všech ostatních typech licencí CC verze 4.0.

²⁸⁶ Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní Veřejná licence. In Creative Commons [online]. [cit.: 28.04.2022]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>

²⁸⁷ Výkonný umělec může účinek rozšířené kolektivní správy vyloučit v případě provozování uměleckého výkonu ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům nebo v půjčování uměleckého výkonu zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam. Naopak, režim kolektivní správy vyloučit nemůže, jde-li o případ provozování rozhlasového nebo televizního vysílání umělecké ho výkonu ve smyslu § 23 odst. 4 písm. d) AZ.

nachází ve výrazně slabší pozici, kdykoliv jsou porušena nebo ohrožena práva k takto licencovanému výkonu. Celý systém CC je založen na vzájemné důvěře nositelů práv a uživatelů, bohužel, běžně dochází k jeho zneužívání zejména tzv. copyright trolly.²⁸⁸ Nejvíce je to patrné na platformách jako YouTube²⁸⁹ či Facebook, které pro zajištění vyššího stupně ochrany chráněných předmětů používají automatizované algoritmy (elektronické agenty) a nástroje zvláštního dohledu (Content ID a Rights Manager). Těmto automatizovaným nástrojům stále činí problém rozlišit, zda je daný chráněný předmět licencován pod CC, či nikoliv. Navíc, nedokážou vždy jednoznačně určit, jestli osoba, která formou oznámení dané platformě uplatňuje nároky z porušení nebo ohrožení autorských a souvisejících práv, je skutečně nositelem práv, nebo výhradním licenčním nabyvatelem. Tuto situaci zneužívají nejružnější bezskrupulózní subjekty.²⁹⁰ Potenciálně dotčeni jsou nejen výkonní umělci (nositelé práv), ale též subjekty užívající chráněný předmět v souladu s danou licencí CC. Dotčený umělec se může bránit podáním žádosti oznamovateli na stažení oznámení, podáním protioznámení nebo prostřednictvím soudního řízení. Nicméně, tyto procesy jsou časově i administrativně poměrně zdlouhavé a náročné.

Dále je třeba dodat, že výkonný umělec, který se snaží zjednat nápravu proti této formě porušování svých výlučných práv, je vystaven dalšímu potenciálnímu nebezpečí. V rámci procesu spojeného s vyřízením protioznámení je dotčený umělec povinen uvést své kontaktní údaje (jméno a příjmení, kontaktní adresa, telefonní číslo, emailová adresa),²⁹¹ ty jsou následně přeposlány subjektu, který původně podal oznámení.²⁹² Nic však nebrání, aby tento subjekt zneužil zaslané údaje způsobem porušujícím všeobecná osobnostní práva dotčeného umělce (§ 81 a násl. OZ). Jako příklady lze uvést posílání násilných zpráv a hate speech nebo tzv. doxing.²⁹³

²⁸⁸ Copyright troll je osoba, která zpravidla není nositelem práv ani výhradním licenčním nabyvatelem. Tato osoba neoprávněně uplatňuje nároky z porušení autorských a souvisejících práv proti uživatelům či samotným nositelům práv.

²⁸⁹ Např. United States District Court of Nebraska Case No. 19-353. [online]. [cit.: 12.05.2022]. Dostupné z: <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.ned.84712/gov.uscourts.ned.84712.1.0.pdf>

²⁹⁰ Např. DODGSON, Lindsay. YouTubers' Channels Are Being Held Hostage With Fake Copyright Claims. In Insider [online]. [cit.: 18.05.2022]. Dostupné z: <https://www.insider.com/youtubers-channels-are-being-held-hostage-with-fake-copyright-claims-2020-6>

²⁹¹ Viz: https://support.google.com/youtube/answer/6005919?hl=cs&ref_topic=9282678

²⁹² Viz: <https://support.google.com/youtube/answer/2807684?hl=cs>

²⁹³ Doxing je akt spočívající v nalezení nebo zveřejnění citlivých osobních údajů v online prostředí bez souhlasu dotčené osoby. Viz: Doxing – definition. In Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus [online]. [cit.: 19.05.2022]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/doxing>

4.2.1. Zákonné licence

Kromě licencí CC nabízí AZ i další způsoby, které umožňují užít umělecký výkon v zákonem stanoveném rozsahu bez nutnosti získat souhlas výkonného umělce. Jedná se o následující zákonné bezúplatné licence:

- 1) zákonná citační licence (§ 74 ve spojení s § 31 AZ),
- 2) zákonná úřední a zpravodajská licence (§ 74 ve spojení s § 34 AZ),
- 3) zákonná licence pro užití uměleckého výkonu v rámci občanských a náboženských obřadů (§ 74 ve spojení s § 35 AZ),
- 4) zákonná knihovní licence (§ 74 ve spojení s § 37 AZ),
- 5) zákonná licence pro určitá užití osiřelých uměleckých výkonů (§ 74 ve spojení s § 37a AZ),
- 6) zákonná licence pro dočasné rozmnoženiny (§ 74 ve spojení s § 38a AZ),
- 7) zákonná licence pro sociální zařízení (§ 74 ve spojení s § 38e AZ),
- 8) zákonná licence pro společné domovní antény (§ 74 ve spojení s § 38f AZ),
- 9) zákonná licence pro osoby se zdravotním postižením (§ 74 ve spojení s § 39 AZ).

Svým charakterem se výše zmíněným zákonným bezúplatným licencím podobá zákonná úplatná vysílací licence upravená v § 72 AZ. Tato licence opravňuje užít umělecký výkon zachycený na zvukovém záznamu, který byl vydaný k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí či přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání. Oprávnění je však podmíněno sjednáním smlouvy o výši odměny výkonného umělce, kterou vysílatel uzavírá s příslušným kolektivním správcem (INTERGRAM).²⁹⁴

4.3. Internetové pirátství

Internet je bezbřehý prostor, ve kterém může každý sdílet své myšlenky, názory a produkty tvůrčího ducha. Tento stav má i svou stinnou stránku, relativně anonymní kybernetické prostředí svádí k nelegální činnosti. Mezi nejběžnější případy patří porušování autorských a souvisejících práv. Původ pojmu pirátství v kontextu práv duševního vlastnictví lze spatřovat v 17.století. Tehdy sloužil k označení nelegální výroby a distribuce knih nebo léčiv. Od té doby se výčet pirátských aktivit značně rozrostl. Ve druhé polovině 20. století sužovaly hudebníky pirátské rozhlasové stanice. Jednalo se o stanice, které ilegálně vysílaly hudební díla z lodí

²⁹⁴ Právo na odměnu je povinně kolektivně spravovaným právem (§ 97d odst. 1 písm. a) bod 1 AZ).

v mezinárodních vodách. Internetové pirátství je fenoménem poměrně mladým a oproti radiovému pirátství je o mnoho pohodlnější a bezpečnější. Zahrnuje všechny případy nedovoleného užití předmětů chráněných právy duševního vlastnictví (DV).

V 90. letech dvacátého století došlo k rozšíření internetu do běžných domácností, snadný a rychlý přístup k informacím přinesl řadu nových problémů. Veřejnost začala prostřednictvím moderních technologií nekontrolovaně užívat předměty duševního vlastnictví, nezářídka protiprávně. V reakci na masivní porušování autorských a souvisejících práv přijal 12. října 1998 kongres USA Digital Millennium Copyright Act of 1998 (DMCA)- právní předpis reagující na problémy spojené s technologickým pokrokem v digitální době. Myšlenky v něm obsažené inspirovaly evropské zákonodárce, kteří je promítli do směrnice 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

Na půdě Evropské unie je patrná snaha vytvořit takový právní rámec, který účinně chrání práva duševního vlastnictví. V oblasti autorských a souvisejících práv lze jako poslední počin jmenovat směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu, která významným způsobem mění odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti za uživatelský obsah. Úroveň ochrany monitoruje EUIPO, Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví.

Průzkum EUIPO mapující porušování autorských práv v Evropské unii²⁹⁵ v období mezi lety 2017 až 2020 ukázal, že se výskyt digitálního pirátství snížil o polovinu. Zatímco v lednu roku 2017 průměrný internetový uživatel navštívil stránky s ilegálním obsahem 11,7krát za měsíc, v prosinci roku 2020 to bylo pouze 5,3krát. Zvlášť výrazný pokles o 81 % nastal v hudební oblasti. Roku 2017 navštívil průměrný uživatel stránky s ilegálním hudebním obsahem 2,5krát za měsíc, roku 2020 to bylo pouze 0,5krát za měsíc. Filmové pirátství pokleslo o 68 % (pokles z 2,6 na 0,9 návštěvy za měsíc) a pirátství televizních pořadů o 41 % (pokles z 6,6 na 4 návštěvy za měsíc).²⁹⁶ Rozdíly mezi jednotlivými členskými státy EU byly výrazné, avšak v každém byl zaznamenán klesající trend. Za příčiny takto pozitivního vývoje byly označeny snadná dostupnost služeb nabízejících legální obsah online (např. Netflix, Amazon prime, Spotify...) a lepší informovanost konzumentů o legálních zdrojích.

²⁹⁵ EUIPO, European Union intellectual property office. Online copyright infringement in the European union music, films nad TV (2017-2020), Trends and Drivers. 2021.[online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/online-copyright-infringement-in-eu/2021_online_copyright_infringement_in_eu_en.pdf

²⁹⁶ Tamtéž str. 34

Průměrný evropský internetový uživatel navštívil stránky s ilegálním obsahem 5,9krát za měsíc. V porovnání s průměrem byli uživatelé nejukázněnější v Polsku (3,8 návštěvy), následovaly jej Německo (4,0) a Finsko (4,8). Naopak nejrozšířenější bylo pirátství v Lotyšsku, Estonsku a Litvě. Česká republika, která se pohybuje nad evropským průměrem (7,6 návštěvy za měsíc), se umístila na osmém místě, co do výskytu pirátství.²⁹⁷

Pandemie Covid-19 se projevila zvýšením pirátských aktivit v prvním čtvrtletí roku 2020, ve druhém čtvrtletí začalo znovu docházet k poklesu.

Nejčastějším předmětem pirátských útoků byly televizní pořady, představovaly 70 % návštěv stránek s ilegálním obsahem, filmy 20 % a hudební díla 10 %.²⁹⁸

Mezi způsoby porušování autorských a souvisejících práv hraje stále významnější roli streaming. V období 2017 až 2020 byl nejčastějším způsobem přístupu k ilegálnímu obsahu. V roce 2020 bylo 82 % veškerého digitálního pirátství v EU uskutečněno právě prostřednictvím streamingu. Dalšími způsoby byly downloading, stream ripping a torrenting. Roku 2020 činil podíl každého z těchto jmenovaných způsobů cca 6 %.²⁹⁹

Pokud jde o samotné příčiny digitálního pirátství, existují dvě strany. Strana poptávky reprezentovaná internetovými uživateli a strana nabídky, kterou představují nejrůznější ISP.

Nejdříve je třeba zaměřit se na stranu poptávky. Internet zvýšil povědomí konzumentů o nabídce zboží a služeb, výrazně také usnadnil jejich konzumaci. Obecně panuje shoda, že digitální pirátství je méně rozšířené v bohatých průmyslových státech. V těchto státech lze předpokládat silnější a propracovanější systém ochrany práv duševního vlastnictví. Navíc, konzumenti z těchto států mají více disponibilních prostředků, které mohou vynakládat na konzumaci digitálního obsahu z legálních zdrojů.

Tyto hypotézy potvrzuje studie EUIPO o porušování autorských práv na území EU³⁰⁰ a studie EUIPO z roku 2020 mapující vnímání a informovanost občanů EU o právech duševního vlastnictví.³⁰¹ Dle jejich zjištění jsou hlavními příčinami digitálního pirátství sociální a ekonomické faktory. Vedlejšími faktory jsou především počet platform nabízejících chráněný

²⁹⁷ Tamtéž, str. 39

²⁹⁸ Tamtéž, str. 36

²⁹⁹ Tamtéž, str. 37

³⁰⁰ Tamtéž, str. 37

³⁰¹ EUIPO, European Union intellectual property office. European citizens and intellectual property: Perception, awareness, and behaviour – 2020 [online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Perception_study_2020/Perception_study_full_en.pdf

obsah legální cestou a informovanost konzumentů o rozsahu nabídky digitálního zboží a služeb. Studie ukázaly, že míra internetového pirátství je obecně vyšší v těch státech, kde je (v porovnání s jinými):

- 1) nízký příjem obyvatele na hlavu,
- 2) vyšší stupeň sociální nerovnosti způsobený rozdílnými příjmy jednotlivých skupin obyvatel,
- 3) spíše tolerantní postoj společnosti k porušování autorských a souvisejících práv. Digitální pirátství je více rozšířené v těch státech, kde je protiprávní obsah tolerován jako přijatelná alternativa k nedostatku obsahu z legálních zdrojů.³⁰²

Tato zjištění potvrzuje skutečnost, že stránky s pirátským obsahem navštěvovali nejčastěji lidé ve věku 15 až 24 let.³⁰³ Což je pochopitelné, protože v porovnání s ostatními věkovými skupinami³⁰⁴ tráví na internet nejvíce času. Lze také předpokládat, že oproti ostatním věkovým skupinám je tato skupina lépe obeznámena s úrovní nabídky digitálního obsahu a zboží, avšak obecně disponuje menší kupní silou. Tato skupina též zastává tolerantnější postoj k pirátství, což může být z části způsobeno menším povědomím o právech duševního vlastnictví. Průměrně 8 z 10 obyvatel EU chápe a rozumí pojmu práv duševního vlastnictví, u lidí do 24 let je to pouze 7,1 z 10.³⁰⁵

Když byli obyvatelé EU tázáni, co by je přimělo přestat s digitálním pirátstvím, 58 % jako důvod uvedlo větší nabídku cenově dostupného obsahu z legálních zdrojů, 35 % by odradilo vyšší riziko spojené s trestním nebo správním postihem a 31 % by stačilo, kdyby byli lépe informováni o tom, jakou újmu tím způsobují autorům a interpretům.³⁰⁶

Digitální pirátství je morální a etický problém. Zjištění EUIPO ukazují další stránku tohoto problému. A to, že pirátství lze také vnímat jako problém nedostatečné nabídky a kvality

³⁰² Dle zjištění EUIPO si 27% obyvatel EU myslí, že je v pořádku stahovat chráněný obsah z ilegálních zdrojů, pokud se tak děje za účelem uspokojení osobní potřeby. Dále bylo zjištěno, že 28% obyvatel EU považuje stahování pirátského obsahu za přijatelné, když neexistuje žádná okamžitě dostupná legální alternativa. EUIPO, European citizens and intellectual property: Perception, awareness, and behaviour – 2020, str. 38

³⁰³ EUIPO, European Union intellectual property office. European citizens and intellectual property: Perception, awareness, and behaviour – 2020. str. 9 [online]. [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Perception_study_2020/Perception_study_full_en.pdf

³⁰⁴ Jednalo se o věkové skupiny 25–39 let, 40–54 let a 55+ let.

³⁰⁵ EUIPO, European Union intellectual property office. European citizens and intellectual property: Perception, awareness, and behaviour – 2020. str. 22 [online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Perception_study_2020/Perception_study_full_en.pdf

³⁰⁶ Tamtéž, str. 52

služeb.³⁰⁷ Množství chráněného obsahu, který je dostupný prostřednictvím dané služby, a cena jsou hlavní faktory, které zásadně ovlivňují volbu každého konzumenta. K podobným zjištěním dospěla studie Institutu práva informačních technologií Amsterdamské University.³⁰⁸ Studie zkoumala způsoby konzumace hudby, filmů, seriálů, e-knih a počítačových programů v online prostředí třinácti států Evropy, Ameriky a Asie. Studie se zaměřila na streaming, downloading a streamripping jako na ilegální způsoby užití a konzumace chráněných předmětů online. Tato studie, stejně jako studie EUIPO, ukázala, že hlavním motivátorem digitálního pirátství je cena digitálního zboží a služeb. Mezi další významné motivátory pařila vyšší kvalita (obrazu nebo zvuku) ilegálního obsahu a snadné používání technologie pro opatření ilegálního obsahu.³⁰⁹ Lze proto mít za to, že důležitým faktorem ovlivňující výskyt online pirátství je též pohodlí. Platformy jako The Pirate bay, Uploaded nebo české Ulož.to nabízejí ohromné množství ilegálního obsahu ke stažení na jednom místě. Online služby jako Spotify, Netflix nebo Amazon prime nabízejí stejné (ne-li větší) obsahu legální cestou. Způsob, jakým je obsah nabízen, cílí na pohodlí konzumenta, po registraci a zaplacení příslušného poplatku získává konzument okamžitý přístup k chráněnému obsahu v době a místě, které si zvolí. Tato skutečnost bezpochyby hraje důležitou roli při snižování online pirátství.

Přestože studie EUIPO ukazují pozitivní trendy v podobě úbytku digitálního pirátství, budoucí vývoj je nanejvýš spekulativní. Inflace způsobená vládními opatřeními proti pandemii COVID-19 stejně jako ekonomické sankce proti Ruské federaci významně snižují kupní sílu jedinců i domácností. V případě nedostatku volných prostředků je oblast umění a kultury jednou z prvních, na které se konzument bude snažit ušetřit. Dalšími významnými faktory jsou rozhodnutí některých ISP zvyšovat ceny předplatného u svých streamovacích služeb³¹⁰ a stále rostoucí nároky konzumentů na kvalitu a množství digitálního obsahu. Opětovný nárůst online pirátství se tak jeví jako reálná možnost.

³⁰⁷ Tento názor prosazoval mezi prvními vizionáři v oblasti obchodu s digitálními médii Gabe Newell. Např. TASSI, Paul. Whatever Happened To The War On Piracy?. In Forbes [online]. [cit.: 21.01.2022]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/insertcoin/2014/01/24/whatever-happened-to-the-war-on-piracy/>

³⁰⁸ IVIR – Universiteit van Amsterdam. Global Online piracy study. In Ivir.nl [online]. [cit.: 16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Global-Online-Piracy-Study.pdf>

³⁰⁹ Tamtéž. str. 52

³¹⁰ Např.: <https://www.ctvnews.ca/entertainment/netflix-raises-monthly-subscription-prices-in-u-s-canada-1.5740648>

5. Odpovědnost poskytovatele služby informační společnosti

Vedle uživatelů se na utváření digitálního prostředí podílejí poskytovatelé služby informační společnosti, ISP. Poskytovatelé z vlastního popudu nebo na žádost uživatelů zprostředkovávají svými službami různý obsah, ten může být vlastní nebo cizí. Objem informací, které jejich služby vytvoří, zpracují nebo přenesou je obrovský. Je proto více než pravděpodobné, že předmětem některé z těchto operací bude protiprávní informace. Soukromoprávní delikty spočívající v porušení práv na ochranu osobnosti, porušení autorských a souvisejících práv, jakož i práv na ochranu hospodářské soutěže jsou zásadně posuzovány na základě objektivní odpovědnosti. Obecně sice platí, že za protiprávní informace odpovídá ten, kdo je vytvořil nebo je nechal vytvořit a umístil je do elektronické paměti svého serveru (webhoster), to však nevylučuje odpovědnost dalších subjektů. ISP zpravidla fungují jako pasivní poskytovatelé služeb, z nichž nezanedbatelné množství je uskutečňováno anonymně prostřednictvím automatizovaných elektronických agentů. V zásadě proto neznají právní povahu cizích informací, které jsou v prostředí jejich služeb ukládány nebo přenášeny. Nicméně, vydělávají nabízením své komunikační infrastruktury bez ohledu na to, zda zprostředkuje legální nebo ilegální informace a nikdo by neměl těžit ze svého protiprávního jednání. Na druhé straně, plošná aplikace odpovědnosti podle obecných předpisů by znamenala povinnost ISP kontrolovat a filtrovat veškerý obsah zprostředkovaný jejich službou. Současná úroveň technologického zabezpečení však neumožňuje odhalit všechny protiprávní informace, a to ani s využitím nejmodernějších elektronických agentů. Otázka regulace právní odpovědnosti jednotlivých ISP za obsah zprostředkovaný jejich službou proto hraje zcela klíčovou roli. Situace je značně komplikovaná. Zákodárce řeší nelehký úkol, jak stanovit odpovědnost ISP, aniž by negativně ovlivnil digitální trh a řádné fungování internetu jako takového.

Odpovědnost ISP (jakož i nároky s ní spojené) se odvíjí od toho, jaký typ obsahu je zpřístupňován. V případě uměleckých výkonů a jiných chráněných předmětů, je rozhodující, zda se jedná o obsah vlastní nebo cizí.³¹¹ Vlastním obsahem je myšlen:

- 1) obsah, který je výsledkem vlastní tvorby ISP (původní obsah),
- 2) obsah, se kterým je ISP oprávněn nakládat na základě smlouvy s výkonným umělcem nebo jiným nositelem práv,

³¹¹ JANSA, Lukáš. *Internetové právo: Praktický průvodce*. Praha: Nakladatelství Computer Press, 2016. 432 s. ISBN 978-80-251-4664-4. str. 139

- 3) cizí obsah, který ISP přijal za vlastní na základě smlouvy s nositelem práv nebo zákona (především zákonné citační licence dle §74 ve spojení s § 31 AZ nebo zákonné zpravodajské licence dle § 74 ve spojení s § 34 AZ).³¹²

V případě bodů 2 a 3 ISP obsah sám nevytvořil, ale zprostředkuje ho svou službou takovým způsobem, že jej uživatelé považují za původní. Odpovědnost za vlastní obsah je soukromoprávní, ISP odpovídá za všechny škodlivé následky bez ohledu na zavinění. Výjimku z pravidla představuje odpovědnost za újmu.³¹³ *Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami.*³¹⁴

Cizí obsah ISP nevytváří ani jej nijak nepřejímá. Pouze jej prostřednictvím své služby zprostředkuje internetovým uživatelům. Když je zpřístupňován cizí obsah, např. záznam hudebního vystoupení na platformě YouTube, ISP může při splnění zákonných podmínek tzv. bezpečného přístavu (safe harbour) svoji odpovědnost omezit.

Odpovědnost za cizí obsah je soukromoprávní povahy a pro ISP platí pouze obecná prevenční povinnost dle § 2900 OZ. Pokud zpřístupněním cizího obsahu ISP poruší veřejný zájem chráněný trestním nebo správním právem, může se dopustit nejvýše účastenství na trestném činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi ve formě pomoci dle § 24 odst. 1 písm. c); § 270 z. č. 40/2009 Sb.³¹⁵

5.1. Safe harbour

Plošná aplikace odpovědnosti dané obecnými předpisy by měla na poskytovatele služeb nedozírné následky. Pokud by nedošlo k úplnému paralyzování internetové sítě, citelně by se snížilo množství obsahu a služeb na ní nabízených. Riziko by bylo pro mnohé ISP neúnosné, zbývající poskytovatelé by museli striktně kontrolovat a filtrovat obsah zprostředkovaný jejich službami. Nemluvě o astronomických provozních nákladech, jež by bylo třeba vynakládat na provozování odpovídajících zabezpečovacích systémů. Ani veřejnost by taková opatření nevnímala pozitivně, jelikož by se svou povahou nápadně podobala antiutopickým vizím popsaným Georgem Orwelllem nebo Aldousem Huxleym.

³¹² HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 11.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

³¹³ Tamtéž

³¹⁴ Viz § 2901 OZ

³¹⁵ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 11.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

Výše popsanému, apokalyptickému scénáři předchází režim bezpečného přístavu, safe harbour. Je upraven ve směrnici 2000/31/ES a do českého právní řádu byl přejat v podobě zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Režim safe harbour představuje naprosto klíčový institut v oblasti internetového práva, jelikož umožňuje při splnění zákonných podmínek vyloučit soukromoprávní, trestněprávní i správněprávní odpovědnost ISP za cizí obsah. Systematickým výkladem směrnice i zákona lze dojít k závěru, že jím není možné vyloučit nároky výkonného umělce dle §74 ve spojení s § 40 odst. 1 AZ. Komunitární i tuzemská právní úprava obsahuje speciální pravidla odpovědnosti ISP, v závislosti na typu poskytovaných služeb. ISP jsou pro účely režimu safe harbour děleni na:

- 1) poskytovatele služeb spočívajících v přenosu informací poskytnutých uživatelem (tzv. internet acces provider)
- 2) poskytovatele služeb spočívajících v automatickém meziukládání informací poskytnutých uživatelem (tzv. caching)
- 3) poskytovatele služeb spočívajících v ukládání informací poskytnutých uživatelem (tzv. hosting)

Je běžné, že ISP poskytuje více typů služeb např. caching a hosting, v takovém případě jsou rozhodující pravidla pro hosting.

Společným jmenovatelem pro všechny skupiny ISP je zákonný režim, který vylučuje ve stanovených případech odpovědnost podle generálních právních předpisů. Pokud ISP nemá o vzniku, zpracování nebo výměně protiprávní informace povědomí, obecná odpovědnost se na něj zásadně nevztahuje. Způsob, jakým je odpovědnost ISP definována, se liší v evropské a české právní úpravě. Český zákonodárce na rozdíl od evropského upravuje odpovědnost všech druhů ISP pozitivně, což může vyvolávat zdání, že jsou v České republice podrobeni zvláštnímu typu odpovědnosti. Není tomu tak, při užití eurokonformního výkladu je jasné, že tuzemský zákonodárce pouze omezuje odpovědnost ISP jinak danou obecnými předpisy.³¹⁶

Ve směrnici 2000/31/ES je režim safe harbour upraven ve člancích 12 až 14. Česká právní úprava přejímá režim safe harbour s odchylkami v podobě § 3 až 6 z. č. 480/2004 Sb.

Evropská i česká právní úprava výslovně zbavují všechny typy ISP jak povinnosti kontrolovat obsah jimi přenášených informací, tak povinnosti aktivně vyhledávat všechny údaje a okolnosti, které svědčí o protiprávním obsahu informací. Směrnice 2000/31/ES tak činí ve

³¹⁶ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. [online]. [cit.: 10.02.2022]. ISBN 978-80-7598-049-6

článku 15.; zákon č. 480/2004 Sb. přejímá úpravu v § 6. Samotní poskytovatelé nebo členské státy EU však mohou stanovit povinnost zvláštního dohledu³¹⁷ za účelem zachování vyšší úrovně ochrany autorských a souvisejících práv. Například platforma YouTube provozuje automatizovaný systém Content ID, který porovnává nově nahraná videa s databází souborů chráněných autorskými a souvisejícími právy. V případě shody má nositel práv možnosti předmětné video zablokovat, zpeněžit je umístěním reklamy nebo sledovat statistiku sledovanosti.³¹⁸ Podobný systém pod názvem Rights Manager provozuje sociální síť Facebook.³¹⁹

V okamžiku, kdy ISP naplní podmínky bezpečného přístavu, nemá obecnou povinnost zkoumat právní povahu informací zprostředkovaných jeho službou. Režim bezpečného přístavu zásadně vylučuje odpovědnost ISP za soukromoprávní delikty, v případě, že uživatel nahraje protiprávní informace. Tím však není omezena odpovědnost ISP za všechny soukromé delikty, k nimž dochází v souvislosti s výkonem jeho hospodářské činnosti. To znamená, že režim bezpečného přístavu (safe harbour) dle § 5 z. č. 480/2004 Sb. nijak neomezuje nekalosoutěžní odpovědnost ISP ve smyslu § 2976 a násl. OZ.³²⁰ Pokud poskytovatel služby hospodářsky těží z ilegálního uživatelského obsahu, jedná tak v rozporu s dobrými mravy hospodářské soutěže. Takový ISP získává soutěžní výhodu, protože sám nemusí vynakládat žádné úsilí nebo výdaje, a přitom má z cizího obsahu prospěch.

5.1.1. Odpovědnost ISP za prostý přenos informací

Ustanovení článku 12 směrnice 2000/31/ES upravuje odpovědnost ISP negativně. ISP neodpovídá za přenášené informace, pokud:

- 1) ISP sám není původcem přenosu,
- 2) nevolí příjemce přenášené informace,
- 3) neupravuje obsah přenášené informace.

³¹⁷ Směrnice 2000/31/ES nevylučuje, aby mimo rámec odpovědnosti ISP zprostředkování uživatelských informací členské státy upravily další podmínky pro hostingové služby viz. čl. 14 odst. 3 nebo čl. 18 odst. 1 směrnice. Omezení odpovědnosti ISP se nedotýká možnosti podávat různé typy žalob na zdržení se jednání viz. bod 45 odůvodnění směrnice. Proti poskytovateli hostingů, který není odpovědnou osobou ve smyslu čl. 14 odst. 1 směrnice, lze vydat soudí příkazy, pokud jsou přiměřené a schopné dosáhnout sledovaného účelu viz. Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 3. 10. 2019, ve věci C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited ECLI:EU:C:2019:821

³¹⁸ Viz <https://support.google.com/youtube/answer/2797370?hl=cs#zippy=%2Cjaké-mají-vlastníci-autorských-práv-možností>

³¹⁹ Viz <https://www.facebook.com/business/help/2015218438745640?id=237023724106807>

³²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2021, 23 Cdo 2793/2020. Dne 13. 04. 2022 byl přijat Občanskoprávním kolegiem NS k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Český zákonodárce upravuje odpovědnost ISP v § 3 z. č. 480/2004 Sb.

Lze shrnout, že ISP neodpovídá za kvalitativní stránku přenášených informací, pokud mu je nelze přičíst. Tako koncepce v zásadě vylučuje možnost poškozených domáhat se odškodnění proti tomuto typu ISP za informace, které zasahují do jejich práv. Nicméně, členským státům EU je ve článku 12 odst. 3 směrnice 2000/31/ES svěřena pravomoc přikázat ISP přerušení poskytování služeb, jenž ohrožují nebo porušují cizí práva. Nepochybně se jedná o užitečný nástroj, protože státy díky němu mohou účinně zakročit proti nelegálním informacím, které se nenachází na jejich území.

5.1.2. Odpovědnost ISP za ukládání informací do vyrovnávací paměti („caching“)

Ustanovení článku 13 směrnice 2000/31/ES stanovuje případy, kdy je odpovědnost ISP za poskytování služeb spočívajících v automatickém meziukládání informací vyloučena. Poskytovatel za caching neodpovídá pokud:

- 1) nezmění informace,
- 2) vyhoví podmínkám přístupu k informaci,
- 3) dodržuje pravidla o aktualizaci informace,
- 4) nepřekročí povolený způsob užívání technologie umožňující získat údaje o užívání informace,
- 5) ihned přijme opatření vedoucí ke stažení jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud či jiný správní orgán nařídil stažení či znemožnění přístupu k informaci

Český zákonodárce upravuje odpovědnost tohoto typu ISP zrcadlově v § 4 z. č. 480/2004 Sb.

Jak je vidno, ISP odpovídá za kvalitu uložených informací, pokud nedodrží technické standardy. Ty mohou mít podobu jak smluvených podmínek, tak i podmínek běžně zachovávaných v příslušném odvětví. I v tomto případě mohou členské státy EU nařídít přerušování poskytování služeb (čl. 13 odst. 2 směrnice 2000/31/ES).

5.1.3. Odpovědnost ISP za shromažďování informací

Tato služba bývá označována jako tzv. hosting, nicméně pod tuto kategorii spadají i další služby souhrnně označené extenzivním termínem „storage,“ bude se jednat např. o diskusní

služby, jenž uchovávají informace jednotlivých uživatelů.³²¹ Odpovědnost ISP je na komunitární úrovni upravena ve článku 14 směrnice 2000/31/ES. ISP neodpovídá (ani z titulu náhrady škody) za data uložená na žádost příjemce pokud:

1. neví, ani si není vědom protiprávní povahy jím uložených dat, nebo
2. učinil vše proto, aby protiprávní data odstranil nebo k nim zamezil přístup v okamžiku, kdy se dozvěděl o porušení práv.

V českém právním řádu je odpovědnost ISP za shromažďování informací upravena v § 5 z. č. 480/2004 Sb.

Ustanovení čl. 14 odst. 3 směrnice 2000/31/ES dává členským státům EU právo nařídít ISP přerušování poskytování služeb, které porušují cizí práva. Státy mají nad to možnost stanovit ISP povinnost zvláštního dohledu.

ISP poskytující služby file hostingu nebo file storage pokrývají zdaleka nejširší okruh subjektů. Patří sem jak provozovatelé webových stránek, diskuzních fór nebo sociálních sítí, tak tzv. doménové autority. Ne vždy má poškozený možnost dosáhnout zjednání nápravy prostřednictvím autora protiprávní informace³²² nebo provozovatele webových stránek.³²³ Poškozeným nositelům práv tak mnohdy nezbývá, než se obrátit na zvláštní typ ISP - doménovou autoritu.³²⁴ „*Ta sama nebo zprostředkovaně poskytuje infrastrukturu třetím osobám k tomu, aby mohly realizovat informační výměnu v rámci informační sítě internet – tato služba pak spočívá v možnosti uložit do registru DNS³²⁵ informaci o doménovém jméně pod příslušnou doménou první úrovně a přiřadit jí určitou IP adresu.*“³²⁶ Doménové autority efektivně propojují IP adresy webových stránek s doménovými jmény evidencí v registru DNS. Webové stránky jsou tak dostupné pomocí adresy URL, která se zpravidla pamatuje lépe než číselná IP adresa. Doménová autorita nedisponuje nástroji, kterými by mohla domény zrušit,³²⁷ avšak může

³²¹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. 392 s. edice Téma. ISBN 978-80-87284-22-3. str. 388

³²² Tvůrce protiprávní informace může svou skutečnou identitu skrýt pomocí nejrůznějších softwarových programů typu VPN nebo TOR.

³²³ Identifikace provozovatele webové stránky zpravidla nečiní problém. Pokud se však jedná o právnickou nebo podnikající fyzickou osobu se sídlem mimo území Evropské unie, lokální autority zásadně nemají nástroje, kterými by přinutily tuto osobu něco konat.

³²⁴ Od doménových autorit je třeba odlišit doménové registrátory, což jsou zpravidla podnikající osoby, které ve vztahu k doménové autoritě vystupují jako registranti. Na své jméno registrují domény pro třetí osoby.

³²⁵ Domain Name System, hierarchicky uspořádaný systém doménových jmen.

³²⁶ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva* 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. 392 s. edice Téma. ISBN 978-80-87284-22-3. str. 153

³²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 07.11.2019, sp. zn. 25 Cdo 478/2019; Doménu může zrušit správce domény nebo její vlastník. Služba informační společnosti, se kterou se předmětná doména pojila i nadále zůstává přístupná po zadání IP adresy do vyhledavače.

určité doméně ukončit registraci nebo ji převést na osobu narušitele.³²⁸ Lze mít za to, že na případném porušování cizích práv má doménová autorita pouze minimální účast. Není tím, kdo ilegální obsah vytvořil, nezpřístupnila jej na webových stránkách ani neposkytuje paměťovou kapacitu svých serverů k uložení takového obsahu. Pouze uložila doménové jméno služby, ve které dochází k protiprávní činnosti, na server DNS. Na doménovou autoritu by však nemělo být nahlíženo jako na nedotknutelnou entitu. Rozsah její odpovědnosti by měl reflektovat následující faktory. Objem dat, který její služba zpracuje, je obrovský. Její podíl na protiprávní činnosti uživatelů bývá zpravidla minimální. Nicméně, čerpá hospodářský prospěch z provozování komunikační infrastruktury, nehledě na právní povahu zprostředkovaných informací. Pokud selžou všechny ostatní způsoby, bývá poslední instancí, u které se mohou dotčení nositelé práv domoct ochrany.

Jistý novátorský přístup k této problematice lze nalézt v německé judikatuře.³²⁹ Vrchní krajský soud v německém Saarbrückenu řešil v rozhodnutí Az. 1 U 25/14 rozsah odpovědnosti doménové autority za porušování autorských a souvisejících práv na jí registrovaných doménách. Došel k názoru, že i tento ISP odpovídá za obsah nahraný uživateli. Doménová autorita nemá povinnost kontrolovat doménové adresy, jež eviduje. Pokud je však upozorněna na zjevné porušování práv na těchto doménách, musí jednat. V takovém případě odpovídá spolu s narušitelem za porušení autorských a souvisejících práv, protože má technické nástroje, jakými může porušování práv zabránit nebo je alespoň znatelně omezit. Proto je na místě požadovat po doménové autoritě, aby zasáhla v jí dostupném rozsahu. Přestože protiprávní obsah zůstane po odpojení doménového jména dostupný pod příslušnou IP adresou, jeho dohledání se pro běžné uživatele značně zkomplikuje.

Tento přístup výrazně posiluje postavení německých nositelů autorských a souvisejících práv. Jelikož při splnění podmínek zakotvuje pasivní procesní legitimaci doménové autority.

V České republice však nelze tento přístup plošně aplikovat. Důvodem je soudní judikatura.³³⁰ Dle názoru Nejvyššího soudu totiž doménová autorita vždy nemá technické možnosti doménu zablokovat nebo ukončit její registraci. Dotčení nositelé práv, kteří žádají po doménové autoritě odstranění protiprávního obsahu soudní cestou, musí dokázat, že je toho v požadovaném rozsahu schopná. V opačném případě nemůže být pasivně věcně legitimována.³³¹

³²⁸ Tyto kroky sice nemají za následek znepřístupnění domény, pro běžné uživatele je však podstatně hůře dohledatelná.

³²⁹ Viz rozhodnutí vrchního krajského soudu v Saarbrückenu, rozsudek ze dne 22. října 2014 – Az. 1 U 25/14

³³⁰ Srov. 25 Cdo 478/2019 nebo 22 Co 185/2021

³³¹ Viz 22 Co 185/2021 Bod 30

5.2. Poskytovatel služeb pro sdílení obsahu online

V reakci na nové trendy v oblasti ochrany autorských práv a práv souvisejících byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019, o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu.³³² Důvodem pro takovýto postup byla snaha zakročit proti vysoké míře nejistoty nositelů autorských a souvisejících práv. Technologičtí giganti označovaní souhrnně jako „big tech“³³³ a velká internetová úložiště jako Uploaded.net či Piratebay poskytují služby, jež profitují ze sdílení cizího obsahu. Stávající právní úprava režimu „safe harbour“ jim dávala možnost omezit svou odpovědnost za nelegální obsah ve větším rozsahu, než by bylo vhodné. Směrnice 2019/790 dává nositelům práv duševního vlastnictví nové nástroje, jak se bránit proti nelegálnímu sdělení nebo zpřístupnění jejich chráněných předmětů. Navíc doplňuje stávající pravidla obsažená ve směrnicích Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES, 2000/31/ES, 2001/29/ES, 2006/115/ES, 2009/24/ES, 2012/28/EU a 2014/26/EU. Je zvláštní, že evropský zákonodárce zvolil cestu nové právní úpravy namísto toho, aby aktualizoval stávající právní režimy „safe harbour“ a „notice and take down.“ Skutečnost, že takto klíčové právní instituty jsou roztržštěné v několika právních předpisech, znamená nevyhnutelné interpretační problémy a s tím spojenou právní nejistotu, jež bude muset odstranit svým výkladem SDEU.

Právní úprava obsažená ve směrnici 2019/790 je ve vztahu speciality k úpravě postavení poskytovatelů služeb informační společnosti obsažené ve směrnici 2000/31/ES (respektive v zákonu č. 480/2004 Sb.). Směrnice 2019/790 pro účely ochrany nositelů práv autorských a práv souvisejících zavádí ve článku 2 odstavci 6 novou instituci jíž je „*poskytovatel služeb pro sdílení obsahu online*“³³⁴. Definiuje jej jako: *poskytovatele služby informační společnosti, jehož hlavním účelem nebo jedním z hlavních účelů je uchovávat velký počet děl chráněných autorským právem nebo jiných předmětů ochrany nahrávaných jeho uživateli a zpřístupňovat je veřejnosti, přičemž poskytovatel tato díla a jiné předměty ochrany uspořádává a propaguje za účelem zisku*. Tito ISP mají povinnost získat souhlas k zpřístupnění nebo sdělení autorských děl a jiných předmětů ochrany (např. uměleckých výkonů) veřejnosti. Souhlas získávají především uzavřením licenční smlouvy.

³³² Dále jen jako směrnice 2019/790

³³³ Jedná se primárně o firmy Google, Facebook, Amazon a Twitter

³³⁴ Dále jen jako PSSOO

5.2.1. Odpovědnost poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online

Poskytovatelé služeb pro sdílení obsahu online odpovídají za kvalitativní stránku informací uložených v prostředí jejich služby. Článek 17 odstavec 4 směrnice upravuje režim, v němž je odpovědnost ISP za uložené informace vyloučena. ISP není odpovědný, pokud:

- 1) vynaložil veškeré možné úsilí, aby souhlas získal;
- 2) v souladu se standardy péče obvyklými pro jeho odvětví, znemožnil přístup nebo odstranil předměty ochrany, o kterých ho informovali nositelé práv;
- 3) ihned poté, co obdržel odůvodněné oznámení od nositelů práv, znemožnil přístup nebo odstranil předměty ochrany a vynaložil veškeré možné úsilí, aby zabránil jejich dalšímu nahrání.

Tato koncepce je primárně zacílená na „velké hráče“ na digitálním trhu. Evropský zákonodárce si je vědom, že dodržovat taková pravidla je těžké i pro technologické obry. Především povinnost vynaložit veškeré úsilí k zabránění opětovného nahrání protiprávních informací, se i s nejmodernějšími technologickými prostředky může jevit jako bezvýsledná.

Zákonodárce vytváří privilegované skupiny ISP tak, aby usnadnil vstup začínajícím hráčům na digitální trh. Tyto skupiny tvoří ISP, kteří své služby nabízejí na území EU po dobu kratší tří let a jejichž roční obrat nepřesáhne 10 milionů EUR. Dle článku 17 odst. 4 písm. a) mají povinnost vynaložit veškeré úsilí k získání souhlasu a po obdržení oznámení mají povinnost odstranit chráněný předmět nebo k němu zamezit přístup (notice and take down). Pokud průměrný měsíční počet jedinečných návštěvníků služeb takových ISP přesáhl v kalendářním roce počet 5 milionů,³³⁵ musí též zabránit opětovnému nahrání označeného předmětu ochrany (notice and stay down).

5.2.2. Aplikace definice PSSOO

Nelze si nevšimnout jistých podobností při srovnání vymezení rozsahu odpovědnosti poskytovatele hostingu obsažené v článku 14 směrnice 2000/31/ES s odpovědností poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online ve článku 17 směrnice 2019/790. Přestože ustanovení článku 17 odst. 3 uvádí, že pokud ISP sděluje nebo zpřístupňuje chráněný obsah dle podmínek této směrnice, na situace, ve kterých tak činí, se ustanovení článku 14 směrnice 2000/31/ES neuzijí. Oba druhy ISP pokrývají zdaleka největší masu subjektů. Velmi pravděpodobně se proto najdou služby, jež budou podléhat oběma právním úpravám.³³⁶

³³⁵ Průměrný počet návštěv je vypočítán na základě předchozího kalendářního roku.

³³⁶ Odpovědnost ISP za status na sociální síti, který bude porušovat osobnostní práva fyzické osoby, se bude řídit režimem „safe harbour“ dle článku 14 směrnice 2000/31/ES. Odpovědnost ISP za záznamy uměleckých výkonů umístěných na této síti se bude řídit ustanovením článku 17 DSM směrnice.

Evropský zákonodárce si uvědomuje vzrůstající komplexnost služeb na digitálním trhu a jejich často komplikované zařazení pod jednotlivé druhy ISP. Aby snížil míru právní nejistoty, osvětluje obsah pojmu poskytovatel služeb pro sdílení obsahu online v bodech 61 až 63 odůvodnění směrnice 2019/790.

Bod 62 odůvodnění říká, že definice by se měla vztahovat pouze na ty služby, které hrají významnou roli na digitálním trhu tím, že soutěží s jinými službami především audiovizuálního online přenosu, pro stejné cílové skupiny. Zároveň by se nemělo jednat o služby, jejichž hlavním účelem není umožnění nahrávání velkého množství chráněného obsahu uživateli za účelem dosažení zisku. Evropský zákonodárce za takové služby nepovažuje služby spočívající v prostém přenosu informací ve smyslu článku 2 odstavce 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1972. Za službu pro sdílení obsahu online proto nebudou považovány služby prostého připojení k internetu, komunikační služby typu Signal, Telegram nebo Skype atd.

Bod 62 dále určuje, že za PSSOO se nepokládají určité typy poskytovatelů cloudových služeb. Jedná se o služby pro sdílení, ukládání a výměnu dat, jež slouží k soukromým účelům. Výjimka je jim udělena proto, že jejich primárním cílem není sdělování a zpřístupňování uložených dat široké veřejnosti, ale zefektivnění chodu určité instituce poskytnutím sdíleného úložiště. Zákonodárce myslí i na případ, kdy by tyto služby byly zneužity k propagaci internetového pirátství, třeba prostřednictvím hypertextových odkazů k nelegálnímu obsahu umístěných na cizích stránkách. V takovém případě se vyloučení odpovědnosti dle článku 17 směrnice 2019/790 neužije.³³⁷

Další skupinou služeb, na jež se definice PSSOO neaplikuje, jsou online tržiště. Důvod pro tento postup je obsah jejich hlavní náplně činnosti. Primární důvod jejich existence je maloobchodní prodej zboží, nikoli poskytování přístupu k předmětům chráněným autorským právem. O povaze online tržišť též judikoval Evropský soudní dvůr, v rozhodnutí C-324/09 (L'Oréal),³³⁸ ze kterého jasně vyplývá, že online tržiště jsou službami, které za úplatu zprostředkovávají prodej zboží prodejci přímo spotřebitelům. Na tyto služby se bude vztahovat režim vyloučení odpovědnosti dle článku 14 směrnice 2000/31/ES.

Poslední významnou skupinu tvoří poskytovatelé služeb, jako jsou platformy pro vývoj a sdílení softwaru s otevřeným zdrojovým kódem (tzv. FOSS),³³⁹ neziskové vědecké nebo vzdělávací archivy a neziskové online encyklopedie. Důvod pro vynětí těchto služeb z definice

³³⁷ VISSER, Dirk J.G. Trying to Understand Article 13. In Ssrn.com [online]. [cit.: 31.08.2021]. dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3354494

³³⁸ Rozhodnutí Soudního Dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2011 ve věci C-324/09, L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další. ECLI:EU:C:2011:474 („rozhodnutí ve věci L'Oréal“)

³³⁹ Free and open source software

PSSOO je zcela jasný. Za prvé se jedná o služby neziskové povahy, za druhé, účelem těchto služeb je šířit vědecké poznání, zlepšovat osvětu o důležitých vědeckých fenoménech a posouvat hranice technického pokroku. Dotčenými službami jsou například internetové encyklopedie jako Wikipedie, online archivy jako archive.org nebo platformy pro sdílení open source softwaru NexusMods nebo GitHub.

V otázkách internetového pirátství je směrnice nekompromisní. Dle bodu 62 odůvodnění DSM směrnice by se na ISP, jejichž hlavním účelem je usnadňování nebo umožňování pirátství, neměla vztahovat imunita ve smyslu článku 17 směrnice 2019/790. Zde se jedná o promítnutí rozhodnutí SDEU ve věci C-610/2015 Stichting Brein v Ziggo BV, XS4ALL Internet BV (věc The Pirate bay). Soudní dvůr úložiště The Pirate Bay posoudil jako službu, která umožňuje přístup k předmětům chráněným autorským právem, bez souhlasu nositelů práv. Poskytovatelé služby se netajili pirátskou povahou své služby, otevřeně ji přiznávali na internetových fórech a aktivně vyzývali uživatele k pořízení rozmnoženin chráněných předmětů. Vzhledem k jejich aktivní úloze při spravování jejich platformy poskytovatelé museli vědět, že se v prostředí jejich služby nachází velké množství předmětů, které porušují právo.³⁴⁰ SDEU judikoval, že ze strany poskytovatele služby úložiště The Pirate Bay se jednalo o překročení režimu „safe harbour.“ Z formulace bodu 62 lze usuzovat, že zákonodárce chtěl otázku pirátských služeb ošetřit ve větším rozsahu, než v jakém jsou upraveny rozsudkem ve věci The Pirate Bay. Ten definoval službu, jejíž pirátský účel spočívá v umožňování nelegálního přístupu k velkému množství chráněných předmětů. V odůvodnění směrnice je nad to zaveden pojem služby, jejímž účelem je usnadňování pirátství. Tento pojem je ale velmi vágní. Teoreticky pod něj mohou spadat různé specializované vyhledávače,³⁴¹ internetová fóra, diskusní skupiny a jiné, pokud samy chráněné předměty nelegálně nesdílují nebo nezpřístupňují (ani ve formě metadat), ale pouze umožňují, usnadňují nebo poskytují prostředky k takové činnosti. V krajních případech by pod tuto kategorii mohla spadat i doménová autorita, což by představovalo velmi nebezpečný precedent. Proto nezbyvá než čekat, jestli SDEU v některém ze svých rozsudků obsah tohoto pojmu osvětlí.

Z rozsudku The Pirate Bay i z bodu 62 recitálu lze nicméně vyvodit odpovědnost ISP za služby spočívající ve sdělování nebo zpřístupňování nelegálního obsahu. Bod 62 v tomto smyslu neužívá pojem PSSOO, ale označení „poskytovatel služby,“ rozsudek hovoří o platformě pro sdílení obsahu online. ISP, jehož služba spočívá v usnadňování nebo umožňování internetového pirátství, proto nebude muset naplnit všechny pojmové znaky PSSOO, aby se na něj

³⁴⁰ Bod 45 odůvodnění rozsudku ve věci C-610/15

³⁴¹ Například ruský vyhledávač Yandex.ru má zabudované nástroje, které jsou schopné účinně a efektivně vyhledávat ruské torrenty.

odpovědnost vztahovala. Evropská směrnice takto reaguje na soustavné porušování autorských a souvisejících práv v digitálním prostředí. Směrnice přenáší odpovědnost za cizí obsah na osobu poskytovatele služeb informační společnosti. Ten musí vynaložit veškeré možné úsilí k tomu, aby získal souhlas sdělit nebo zpřístupnit chráněný předmět na své platformě ve formě licence od nositelů práv. Souhlas pokrývá i činnost uživatelů služby, pokud předmět ochrany sami neužívají k podnikatelským účelům. V případě že poskytovatel služby souhlas nezíská, odpovědný nebude, pokud vynaložil veškeré úsilí, aby se tak stalo. Po obdržení informace od oprávněného nositele o porušení práv, vynaložil veškerou snahu znemožnit přístup k chráněnému předmětu a neprodleně poté, co obdržel oznámení, chráněné předměty odstranil nebo k nim zamezil přístup a učinil potřebné kroky bránící jejich dalšímu nahrání (tzv. notice and stay down).

Instituce poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online teprve čeká na implementaci do českého AZ. Návrh novely zákona vláda rozeslala poslanecké sněmovně jako Sněmovní tisk 31/0 11. 11. 2021. Prvním čtením prošel návrh dne 23. 3. 2022. Ve své stávající podobě návrh rozšiřuje pojem zpřístupňování chráněného předmětu veřejnosti dle § 18 odst. 2 o zpřístupňování takových předmětů osobou poskytovatele pro sdílení obsahu online. Samotná úprava této instituce je zakotvena v § 46 a následujících. Pro vymezení pojmu je užit euro konformní překlad doplněný o znaky vyjmenované v bodech 61 až 63 odůvodnění směrnice 2019/790.

Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu PS PČR stanovil na schůzi, která se konala 06. 04. 2022, termín k podání pozměňovacích návrhů na 19. 04. 2022. K tomuto termínu podala navrhovatelka, poslankyně Klára Kocmanová, 7 pozměňovacích návrhů.

Cílem pozměňovacího návrhu obsaženého ve sněmovním dokumentu č. 722 je zabránit tzv. overblockingu, tj. nepřiměřenému blokování legálního obsahu. Navrhované znění rozšiřuje § 47 upravující odpovědnost PSSOO o odstavec 3. Ten říká, že k zamezení nahrání chráněného předmětu, o kterém nositel práv poskytl všechny relevantní a nezbytné informace, a k zamezení opětovného nahrání chráněného předmětu, o jehož protiprávním sdělování byl PSSOO informován nositelem práv, může dojít pouze v případech, kdy PSSOO vyhodnotí nahrávaný obsah jako totožný či rovnocenný chráněnému předmětu identifikovanému nositelem práv. Přičemž *„totožným obsahem se rozumí shodný obsah bez dodatečných prvků nebo přidané hodnoty. Rovnocenným obsahem se rozumí obsah, který dílo identifikované autorem reprodukuje stejným způsobem, přičemž vykazuje jen nepatrné změny, takže jej veřejnost nerozezná od díla identifikovaného autorem.“*³⁴²

³⁴² Pozměňovací návrh poslankyně Kláry Kocmanové ze dne 19. dubna 2022 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých

Pozměňovací návrh v sněmovním dokumentu č. 724 zakotvuje vyvratitelnou domněnku nejlepšího úsilí, které je jednou z podmínek pro to, aby se na PSSOO nevztahovala odpovědnost za uživatelský obsah. Dle slov pozměňovacího návrhu se má za to, že PSSOO vynaložil nejlepší úsilí k získání práva sdělovat chráněný obsah (ve smyslu § 18 odst. 2 AZ), pokud získal oprávnění, která:

- 1) *mu byla nabídnuta,*
- 2) *kteřá jsou dostupná prostřednictvím zástupců nositelů práv, kteří jsou poskytovateli známí,*
- 3) *kteřá lze získat prostřednictvím kolektivních správců nebo nezávislých správců práv, kteří mají sídlo v České republice.*³⁴³

Jedná se o procesní institut, který byl převzat z německé transpozice směrnice 2019/790. Pozměňovací návrh se snaží posílit právní postavení a jistotu PSSOO, v důsledku čehož má dojít k snížení četnosti případů, kdy je obsah uživatelů služby zbytečně blokován. Na druhé straně však tento institut rozšiřuje důkazní břemeno na straně dotčených nositelů práv.

Pozměňovací návrh obsažený v sněmovním dokumentu č. 725 zakotvuje explicitní deklaraci, jež vylučuje obecnou povinnost PSSOO dohlížet nad obsahem nahraným uživateli jeho služby. Tato skutečnost již vyplývá z čl. 15 směrnice 2000/31/ES (respektive § 6 zákona č. 480/2004 Sb.), ve vztahu k úpravě PSSOO se jedná o obecnou právní úpravu. Ustanovení čl. 17 odst. 3 směrnice 2019/790 vylučuje toliko aplikaci čl. 14 směrnice 2000/31/ES, z tohoto důvodu se ustanovení čl. 15 na PSSOO aplikuje. Explicitní vyloučení povinnosti PSSOO kontrolovat uživatelský obsah v pozměňovacím návrhu k novele AZ se tak jeví jako nadbytečné.

5.3. Odpovědnost ISP za uživatelské komentáře

Výkonný umělec se vůči ISP poskytujícímu služby hostigu nedomáhá ochrany pouze z titulu porušení výlučných majetkových práv. Další důležitou oblast představují práva na ochranu osobnosti. Situace je dosti odlišná na rozdíl od oblasti autorských a souvisejících práv. Výkonný umělec je jako veřejně exponovaná osoba nucen snášet vyšší míru společenské kritiky. Je však jako každý jiný chráněn proti všem projevům osobní povahy, které mají za cíl zhanobení nebo zostuzení jeho lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti nebo jména.³⁴⁴ V digitálním prostředí se jedná především o dehonestující komentáře ve formě prostého textu, videí, obrázků

zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 31), [online]. [cit.: 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207526>

³⁴³ Pozměňovací návrh poslankyně Kláry Kocmanové ze dne 19. dubna 2022 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., [online]. [cit.: 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207530>

³⁴⁴ Viz Čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, čl. 10 LZPS, § 81 a násl. OZ

(memů) atd. V krajních případech se může jednat o tzv. hate speech.³⁴⁵ Jak bylo řečeno, za nahrané informace odpovídá jejich autor nebo ten, kdo je nechal vytvořit a nahrál je na svůj server. Výkonný umělec se může v případě porušení osobnostních práv domáhat nápravy přímo na autorovi komentáře. Není však zaručeno, že bude mít úspěch už jen pro to, že se nepodaří odhalit identitu autora. Není též vyloučeno, že autor po odeslání dehonestujícího komentáře jej nemůže dále měnit nebo smazat. Je proto na místě uvažovat o vymezení odpovědnosti poskytovatele hostingu, do jehož služby byla dehonestující informace nahrána.

Situace je komplikovaná především proto, že zde dochází ke kolizi dvou rovnocenných základních práv – práva na ochranu osobnosti a svobody projevu. Řešení poskytl ESLP v rozhodnutí ve věci č. 64569/09 Delfi AS proti Estonsku. Své závěry ESLP dále potvrdil v rozhodnutí ve věci č. 22947/13 Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku a v rozhodnutí ve věci č. 74742/14 Pihl proti Švédsku.

Právo svobodně se vyjadřovat k veřejnému dění a vynášet o něm hodnotící soudy je jeden ze základních pilířů demokratické pluralitní společnosti.³⁴⁶ A však při střetu s právem na ochranu osobnosti musí nezávislé soudy individuálně posoudit okolnosti každého případu, aby jedno z těchto práv nebylo bezdůvodně upřednostňováno.³⁴⁷ Je proto vždy třeba zkoumat, zda určitý komentář skutečně zasahuje do práv výkonného umělce nebo je již porušil. Pokud se však jedná o zjevně protiprávní projev, hate speech nebo podněcování k nenávisti, je porušení práv natolik očividné a intenzivní, že se na něj ochrana svobody projevu nevztahuje.³⁴⁸ Dále je třeba zkoumat míru kontroly poskytovatele hostingu nad komentáři, tj. zda disponuje nástroji, kterými je může změnit nebo odstranit. Pokud diskusi na svém serveru moderuje tím, že reviduje a maže komentáře, ISP se stává aktivním prostředníkem, na kterého lze vztáhnout odpovědnost za informace uživatelů. Pokud je předmětem daného komentáře nenávistný projev spojený s přímým ohrožením tělesné integrity výkonného umělce, poskytovatel hostingu je za něj odpovědný a nejedná se o porušení svobody projevu garantované čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.³⁴⁹ ISP proto odpovídá za protiprávní komentáře třetích osob, pokud včas nepřijal náležitá opatření, která by vedla k bezodkladnému odstranění nenávistného komentáře a to i bez upozornění poškozeného nositele práv. Avšak za vulgární a urážlivé komentáře, které nejsou zjevně protiprávním projevem ani hate speech nebo podněcováním k násilí, ISP nenes

³⁴⁵ Hate speech je forma veřejného projevu, kterým se vyjadřuje nenávist nebo vybízí k násilí vůči osobě nebo skupině osob na základě jejich domnělé rasy, náboženství, pohlaví, sexuální orientace nebo jiné charakteristiky. Viz Hate speech – definition. In Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus [online]. [cit.: 15.02.2022]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/hate-speech>

³⁴⁶ Např. nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05

³⁴⁷ Viz nález Ústavního soudu ze dne 9. února 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97

³⁴⁸ Rozsudek ESLP ze dne 10. 10. 2013, ve věci č. 64569/09, Delfi AS proti Estonsku

³⁴⁹ Tamtéž.

odpovědnost.³⁵⁰ Rozhodnutí ESLP Pihl proti Švédsku nad to umožňuje ISP zbavit se odpovědnosti za komentáře třetích osob, pokud protiprávní komentář bezodkladně odstraní a zveřejní omluvu. Tento režim ale nelze aktivovat pokaždé, vždy záleží na okolnostech individuálního případu.

Odpovědnost ISP za uživatelské komentáře spadá pod ustanovení článku 14 směrnice č. 2000/31/ES, režim safe harbour byl koncipován v době raně se formujícího digitálního trhu. ISP nemají obecnou povinnost závadný obsah vyhledávat. Tento druh odpovědnosti by měl nastupovat zejména tehdy pokud ISP věděl nebo měl vědět, že internetoví uživatelé nahráli do jeho služby nenávistné komentáře a hate speech nebo je tam teprve nahrají.³⁵¹ Rychlý vývoj digitálního prostředí ukazuje na skutečnost, že systém notice-and-takedown je velmi rigidní a je velmi sporné, zda je jeho prostřednictvím možné zjednat adekvátním způsobem nápravu za všech okolností.³⁵²

Návrh Nařízení Evropského Parlamentu a Rady o jednotném trhu digitálních služeb

Digitální technologie hrají v životech lidí stále významnější úlohu, pandemie COVID-19 tuto skutečnost jen potvrzuje. Evropští zákonodárci si očividně uvědomují limitace stávající právní úpravy. Snaha vytvořit z internetu bezpečné a předvídatelné prostředí, stejně tak jako snaha aktualizovat na dnešní poměry zastaralou směrnici č. 2000/31/ES, byly jedny z hlavních důvodů, proč se Evropská komise rozhodla vypracovat návrh Nařízení Evropského Parlamentu a Rady o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES.³⁵³ Návrh aktu byl Evropskou komisí přijat dne 16. 12. 2020, k prvnímu čtení byl Evropskému parlamentu předložen dne 20. 01. 2022. Návrh aktu o digitálních službách bude aktualizovat způsoby vymezení odpovědnosti jednotlivých typů ISP (prostý přenos informací, caching a hosting). Z hlediska osobní působnosti, akt o digitálních službách bude dopadat na všechny ISP, pro které existuje tzv. podstatné spojení s EU, tj. poskytují své služby na půdě EU bez ohledu na místo jejich usazení nebo pobytu. Podstatné spojení bude dáno v okamžiku, kdy ISP bude mít provozovnu na půdě EU. Pokud ISP provozovnu v EU nemá, podstatné spojení

³⁵⁰ Viz rozsudek ESLP ze dne 2. 2. 2016, ve věci č. 22947/13, Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku

³⁵¹ Rozsudek ESLP ze dne 10. 10. 2013 ve věci č. 64569/09 Delfi AS proti Estonsku

³⁵² Jako nechvalně proslulý případ lze označit kauzu tzv. Facebook papers. Společnost Meta provozující síť Facebook a Instagram zanedbávala své povinnosti a dostatečným způsobem nemoderovala obsah nahraný uživateli. Jedním z důvodů byla skutečnost, že automatizované oznamovací mechanismy (elektroničtí agenti) fungující na bázi notice-and-takedown, se ukázaly být pomalé a neefektivní při rozpoznávání a odstraňování závadného obsahu v podobě hate speech a násilných komentářů. Toto pochybení se projevilo ve formě diskriminace, politické nestability a závažné trestné činnosti v reálném světě. Viz např.: <https://edition.cnn.com/2021/10/26/tech/facebook-papers-takeaways/index.html>

³⁵³ Dále jen jako návrh aktu o digitálních službách

bude existovat pro ty ISP, kteří své služby budou cílit na významný počet uživatelů v jednom nebo více členských státech EU nebo kteří své služby budou cílit na jeden či více členských států EU. Návrh aktu o digitálních službách dále zakotvuje premisu, že případné porušení práv v kybernetickém prostředí (práv na ochranu osobnosti, autorských a souvisejících práv...) by nemělo být výhradně řešeno zaměřením se na odpovědnost a povinnosti ISP. Náprava má být zjednávána též prostřednictvím jiných subjektů např. moderátora skupiny v uzavřeném online prostředí.³⁵⁴ ISP, kteří nejsou mikropodniky nebo malé podniky ve smyslu doporučení komise 2003/361/ES, by pro zajištění transparentnosti měli každoročně vydávat zprávu o moderování nahraného obsahu včetně informací o opatřeních přijatých za účelem uplatňování nebo vymáhání jejich smluvních podmínek. Zcela zásadní bude ukotvení povinnosti poskytovatelů hostingových služeb zavést náležité oznamovací mechanismy, s jejichž pomocí budou uživatelé moci označovat informace, které považují za ilegální obsah. Akt o digitálních službách i nadále vychází ze systému notice-and-takedown. Nicméně, pokud se ISP rozhodne odstranit určitý obsah, měl by o důvodech svého rozhodnutí informovat dotčeného uživatele. Součástí „odůvodnění“ by měla být též informace o dostupných možnostech, kterými lze rozhodnutí napadnout, včetně možnosti domáhat se nápravy soudní cestou.

Další důležitou změnou bude zavedení tzv. důvěryhodných oznamovatelů. Dle slov užitých v odůvodnění návrhu aktu o digitálních službách by měl být tento status přiznán pouze subjektům (nikoliv fyzickým osobám). Při užití jazykového a logického výkladu, z odůvodnění vyplývá, že se má jednat o orgány veřejné moci,³⁵⁵ právnické osoby veřejného práva³⁵⁶ a právnické osoby soukromého práva.³⁵⁷ Status jim přiznává tzv. koordinátor digitálních služeb členského státu EU, když prokáže splnění kumulativních podmínek:

- 1) mají zvláštní odborné znalosti a způsobilost pro účely odhalování, určování a oznamování nezákonného obsahu;
- 2) zastupují kolektivní zájmy a nejsou závislí na žádné online platformě;
- 3) vykonávají činnosti za účelem podávání oznámení včas, objektivně a s náležitou péčí.³⁵⁸

³⁵⁴ Viz bod 26 odůvodnění Aktu o digitálních službách

³⁵⁵ Odůvodnění na prvním místě uvádí vnitrostátní donucovací orgány, tj. „*policejní, celní nebo jiný orgán členského státu (EU), který může předcházet trestné činnosti, odhalovat a vyšetřovat trestné činy a přijímat proti nim opatření*“ (srov. § 67 odst. 1 z. č. 17/2012 Sb.).

³⁵⁶ Jako příklad je uvedena Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (EUROPOL).

³⁵⁷ Odůvodnění mimo jiné uvádí tzv. nestátní neziskové organizace, jde tedy např. o spolek (§ 214 a násl. OZ), fundaci (§ 303 a násl. OZ) nebo ústav (§ 402 a násl. OZ).

³⁵⁸ Čl. 19 odst. 2 Návrhu Nařízení Evropského Parlamentu a Rady o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES

ISP je povinný přednostně se zabývat jejich oznámeními o ilegálním obsahu. Subjekt zajišťující ochranu autorských a souvisejících práv se může stát důvěryhodným oznamovatelem při splnění příslušných podmínek.

Ve vztahu k velkým hráčům na digitálním trhu návrh aktu o digitálních službách zakotvuje nový pojem tzv. velmi velkou online platformu. Stává se jí služba informační společnosti, pokud počet jejich příjemců překročí prahovou hodnotu 10 % obyvatel EU, tj. 45 milionů. Úprava je primárně cílena na sociální sítě typu Facebook, Twitter nebo YouTube. Velmi velké platformy by měly být podrobeny nejpřísnějšímu standardu povinné péče vzhledem k jejich značnému dopadu na společnost.³⁵⁹ Evropský zákonodárce velmi velkým platformám ukládá dvě zcela zásadní povinnosti. Za prvé se bude jednat o povinnost zajistit, aby byl internetový uživatel informován o povaze obsahu umístěného v prostředí dané služby. Z důvodů zajištění transparentního online prostoru budou muset velmi velké online platformy poskytovat internetovému uživateli také jasné a srozumitelné informace o doporučovacích systémech, které určují, jaký obsah je uživateli předkládán. Druhou povinností bude zajistit, aby uživatelé měli možnost ovlivnit, jaký obsah se jim zobrazí. Na řádné plnění povinností velmi velkých online platform by měl dohlížet tzv. koordinátor digitálních služeb. Půjde o vnitrostátní orgán veřejné moci, který členský stát EU za tímto účelem vytvoří, nebo se bude jednat o již existující orgán veřejné moci, jenž bude obdařen náležitou pravomocí.

Při zběžném prostudování návrhu tohoto právního předpisu lze shrnout, že snahou evropského zákonodárce je posilovat koncept přehledného a předvídatelného digitálního trhu. Tohoto cíle se snaží dosáhnout vytvořením konceptu podstatného spojení, který umožňuje zasáhnout i proti těm ISP, kteří sice poskytují na půdě EU své služby, avšak nejsou zde usazení ani zde nemají pobyt. Zcela zásadním je zavedení pojmu velmi velkých online platform a úprava jejich odpovědnosti za uživatelský obsah, která se snaží reflektovat míru jejich vlivu na celosvětovou společnost. Nicméně, je třeba zdůraznit, že se stále jedná o návrh, který je vášnivě diskutován. Je proto možné, že konečná verze dozná značných změn.

³⁵⁹ Tyto platformy ukazují uživatelům obsah na základě jejich preferencí a předchozí aktivity. Tato skutečnost má za následek vznik sociálních bublin, které mohou značně zkreslovat obraz reality a tím pádem zásadně ovlivňovat společenské smýšlení a diskurz.

Závěr

Trochu nadneseně lze říct, že internet je prostorem neomezených možností a přelomových změn. Od devadesátých let dvacátého století, kdy na něj začala pronikat široká veřejnost, proměňuje s neuvěřitelnou rychlostí a intenzitou všechny možné způsoby mezilidské interakce, v dobrém i špatném smyslu. Projekt, který původně vznikl jako decentralizovaná informační síť, tj. nástroj pro usnadnění komunikace, dnes ze všeho nejvíc připomíná živý organismus tvořený miliardami buněk – nositeli práv, poskytovateli služeb informační společnosti, uživateli a konzumenty.

Cílem této práce bylo analyzovat jakým způsobem do stále se vyvíjejícího internetového organismu zapadají výkonní umělci a jakým způsobem je v tomto unikátním prostředí poskytována ochrana jejich výlučných práv. Tyto otázky byly zkoumány v kontextu právních řádů České republiky a Evropské unie.

Ochrana práv výkonných umělců v internetovém prostředí je velké a poměrně komplikované téma. To je dáno kombinací několika důležitých skutečností. Denně dochází na internetu ke střetům nejrůznějších zájmových skupin (výkonných umělců, ISP, uživatelů, konzumentů...). Přičemž všechny tyto skupiny se snaží prosazovat a realizovat své (často i protichůdné) zájmy. Objem dat a informací v kybernetickém prostředí je ohromný a jeho velikost se neustále zvětšuje. Z tohoto důvodu je naprostá většina technologických procesů v kyberprostoru automatizovaná. Internet je relativně anonymním prostředím, a navíc je v neustálém pohybu. Vznikají nové přelomové technologie, mění se způsoby, jakými internetoví uživatelé Síť používají, mění se též jejich preference a návyky. Zákonodárci proto stojí před nelehkým úkolem. Musí poměřovat odlišné zájmy a usměrňovat nejrůznější tendence. Přitom si však musí počínat nejvýše opatrně. Internet je delikátní systém, a proto i dobře míněná změna, která posiluje postavení jedné zájmové skupiny, může mít naprosto negativní dopad na všechny zbylé skupiny.

Kvalita právní ochrany výkonného umělce se neustále zvyšuje. To lze vidět na sbližování úpravy práv výkonného umělce s úpravou práv autora, co do rozsahu či délky doby jejich trvání. Česká autorsko-právní úprava je též schopná poměrně pružně reagovat na nové trendy v oblasti uměleckých performancí, pro které jsou čím dál běžnější nejrůznější fúze uměleckých žánrů, technik a vypravěčských postupů. Ovšem existují též oblasti, kde je přístup českého zákonodárce velmi problematický. Jako významný příklad lze jmenovat právní status divadelního režiséra.

Významná část této práce byla věnována způsobům, jakými mohou výkonní umělci a jiné osoby užít umělecký výkon. Internet nabízí výkonným umělcům (a jiným nositelům práv) stále nové možnosti distribuce a hospodářského využití uměleckých výkonů v bezprecedentním měřítku. Tato skutečnost se však neobejde bez problémů. Při používání internetu dochází ke tvorbě ohromného množství rozmnoženin, ať v rámci úmyslné činnosti, či v důsledku technologických procesů nezbytných pro správné fungování internetové sítě. Z tohoto důvodu bylo klíčové určit, kdy akt rozmnožení chráněného předmětu představuje zásah do autorských a souvisejících práv a kdy nikoliv. Evropská zákonodárci ve směrnici 2000/31/ES zakotvili tzv. dočasné úkony rozmnožení, které pokrývají nejběžnější internetovou činnost – browsing. Jemné nuance tohoto pojmu pomohl svou judikaturou objasnit SDEU. Prosté prohlížení internetu proto nezasahuje do výlučných práv výkonného umělce, přestože dochází k tvorbě rozmnoženin chráněných předmětů na obrazovce a ve vyrovnávací paměti technologického zařízení internetového uživatele. Komplikovanější byla situace v případě hypertextových odkazů, a to především v otázkách opětovného sdělení chráněného předmětu a udělení přístupu k protiprávně sdělovanému chráněnému předmětu. SDEU vyřešil většinu palčivých otázek v sérii rozhodnutí označovaných jako hyperlinková trilogie. Problematika NFT, ukázala, že stále existují otázky ohledně hypertextových odkazů, kterými se SDEU v budoucnu nejspíše bude muset zabývat. Je též více než pravděpodobné, že NFT neuniknou bližší pozornosti evropských a českých zákonodárců. Jedná se o relativně novou technologii, která má svá využití v oblastech smluvního práva a autorského práva (largo sensu). Avšak relativně volná právní úprava této technologie z ní dělá ideální prostředí pro bujení nejrůznější ilegální činnosti. Navíc, potenciální investoři jsou schopni do chráněných předmětů zpřístupněných prostřednictvím technologie investovat horentní částky, aniž by si často plně uvědomovali rizika s tím spojená. Pro výkonné umělce hraje nezastupitelnou roli streaming, který v nelehkých dobách pandemie COVID-19 mnohým posloužil jako záchranný kruh. Otázky panují především okolo právní kvalifikace lineárního streamingu, který nelze zcela jednoznačně podřadit pod konkrétní formu sdělování. To má za následek růst právní nejistoty, jelikož kolektivní správci přistupují rozdílně k licencování chráněných předmětů užitých prostřednictvím této technologie.

Pro účely ochrany autorských a související práv jakožto i všeobecných práv na ochranu osobnosti bylo klíčové zkoumat vztah výkonného umělce a ISP. Jedná se o vztah poměrně komplikovaný, a ještě potrvá, než bude možné mluvit o symbióze. ISP zpravidla plní roli pasivního prostředníka, avšak jeho služba bývá často užívána způsoby porušujícími práva výkonného umělce. V takovém případě bylo třeba zabývat se rozsahem jejich odpovědnosti.

Pokud jde o rovinu autorských a souvisejících práv, evropský zákonodárce na tuto problematiku reagoval prostřednictvím směrnice 2000/31/ES, která zakotvila režim safe harbour a proceduru notice and takedown. Jak se ukázalo, tento přístup nebyl dostatečně efektivní. Na zjištěné nedostatky odpověděl evropský zákonodárce směrnicí 2019/790, která reviduje režim safe harbour a zavádí pojem poskytovatele služeb pro sdílení obsahu online. Výkonní umělci a jiní nositelé práv získávají nové nástroje, pomocí kterých mohou chránit svá výlučná práva. Výrazně se tak posiluje jejich postavení vůči tzv. technologickým obrům (Google, Meta, Twitter...) a jiným významným hráčům na digitálním trhu. Velmi kriticky je třeba hodnotit v tomto ohledu liknavé počínání českých zákonodárců. Úprava směrnice 2019/790 zatím nebyla transponována do AZ, čímž Česká republika porušuje své závazky vůči EU.

Velmi důležitou byla též otázka ochrany všeobecných osobnostních práv výkonných umělců. Nejružnější zvěsti, drby, pomluvy a osobní útoky se v digitálním prostředí šíří velmi rychle a stávají se pravdami dříve, než by si kdokoliv dal práci ověřit všechny relevantní informace a fakta. Ochrana všeobecných osobnostních práv výkonného umělce je i nadále poměrně komplikovaná. Největší problém spočívá v identifikaci osoby autora protiprávního příspěvku v internetové síti a v jeho (ne)možnosti takový příspěvek změnit či odstranit. Z toho důvodu je bylo důležité řešit meze odpovědnosti ISP. Pro jejich určení je naprosto nepostradatelnou judikatura ESLP. Evropský zákonodárce odpovědnost ISP za uživatelské komentáře upravuje ve směrnici 2001/31/ES. Ukazuje se však, že tento právní předpis je poměrně zastaralý a nedokáže dostatečně pružně reagovat na vyvíjející se potřeby digitálního věku. Evropská zákonodárce v reakci na tuto skutečnost připravili návrh aktu o digitálních službách, který upravuje problematiku velmi velkých online platform (především masových sociálních sítí) a jejich transparentnost. Tento právní dokument se snaží zavést takový rámec odpovědnosti velmi velkých online platform za uživatelský obsah, který by reflektoval jejich vliv na celosvětovou veřejnost. Jedním z jeho cílů je učinit prostředí velmi velkých online platform více transparentní pro internetovou veřejnost. Je otázkou, zda bude tento cíl skutečně dosažen. Návrh aktu o digitálních službách spíše odráží technokratické smýšlení evropských zákonodárců. Transparentnosti má být dosahováno především prostřednictvím auditů a výročních zpráv, tj. nástrojů, které jsou pro převážné množství internetových uživatelů obtížně srozumitelné.

Internet se neustále proměňuje a platné právo na tento fakt musí reagovat. Ve veřejném prostoru neustále rezonuje potřeba zjednodušit systém autorských a souvisejících práv. Snahy evropských zákonodárců však ukazují na opačný trend. Právní úprava je roztržena v mnoha

právních předpisech, vznikají nové právní instituty regulující práva autorská a související, ISP jsou podrobováni stále novým povinnostem. Takto vzniká poměrně hutná a komplikovaná právní úprava. Tuto situaci rozhodně nelze označit za ideální. Subjekty používající internet přicházejí každodenně do kontaktu s autorskými a souvisejícími právy, ať si to uvědomují, či nikoliv. Pokud však pro ně bude tato skupina práv pouze vzdáleným a neuchopitelným fenoménem, nikdy nebude možné chránit práva výkonného umělce v kybernetickém prostředí. Proces proměny, který vynález internetu nastartoval, nabírá na intenzitě a je v zásadě nemožné jej zvrátit či zastavit. Jak se ukazuje, internet se bude neustále vyvíjet, často i právu navzdory. Právní úprava by proto měla tento proces usměřňovat, a nikoliv mu stavět překážky.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, Praha 1996, 1627 s., ISBN 80-7184-311-3
- WIENER, Norbert. *Kybernetika a společnost*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 216 s. ISBN 21-030-63
- BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 768 s. ISBN 978-80-7400-528-2
- TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 1320 s. ISBN: 978-80-7400-748-4
- POLČÁK, Radim a kol. *Právo informačních technologií*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 656 s. ISBN 978-80-7598-045-8
- POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. 392 s. edice Téma. ISBN 978-80-87284-22-3. str. 388
- SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 416 s. ISBN 978-80-7502-240-0.
- HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Překlad Dušan Prokop. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995. 229 s. ISBN 8020504788
- CHALOUPKOVÁ, Helena, Petr HOLÝ. *Autorský zákon. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 392 s. ISBN 978-80-7400-671-5
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2262 s. ISBN 978-80-7400-852-8
- CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P., URBÁNEK, J. *Mediální právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 560 s. ISBN 978-80-7400-725-5
- JANSA, Lukáš, Petr OTEVŘEL, Jiří ČERMÁK, Petr MALIŠ, Petr HOSTAŠ, Michal MATĚJKA a Ján MATEJKA. *Internetové právo*. Brno: Computer Press, 2016, 432 s. ISBN 978-80-251-4664-4
- JANSA, Lukáš. *Internetové právo: Praktický průvodce*. Praha: Nakladatelství Computer Press, 2016, 432 s. ISBN 978-80-251-4664-4
- ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*, 1. vydání, Linde Praha, a. s., 2001, 195 s, ISBN 80-7201-295-9
- DONÁT, J., TOMÍŠEK, J., *Právo v síti. Průvodce právem na internetu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 352 s. ISBN 978-80-7400-610-4
- TELEC, Ivo. Souhlas, nebo licenční závazek? In *Právní rozhledy*, 2013, č. 13–14, s. 457
- WIPO, Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO and glossary of copyright and related rights terms. WIPO Publication No. 891(E), 2004. 318 s. ISBN: 978-92-805-1200-7

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Elektronické knižní zdroje

HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 1692 s. ISBN 978-80-7598-049-6. In Wolters Kluwer [online]. [cit.: 24.05.2022].

BELLIA, Anthony J., Contracting with Electronic Agents, 50 Emory L. J. 1047 (2001). In Scholarship.law.nd.edu [online]. [cit.: 22.09.2021]. Dostupné z: https://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship/101

Studie, závěrečné zprávy, přehledy

EUIPO, European Union intellectual property office. Online copyright infringement in the European union music, films nad TV (2017-2020), Trends and Drivers. 2021.[online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/online-copyright-infringement-in-eu/2021_online_copyright_infringement_in_eu_en.pdf

EUIPO, European Union intellectual property office. European citizens and intellectual property: Perception, awareness, and behaviour – 2020 [online]. [cit.: 19.01.2022]. Dostupné z: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Perception_study_2020/Perception_study_full_en.pdf

IVIR – Universiteit van Amsterdam. Global Online piracy study. In Ivir.nl [online]. [cit.: 16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Global-Online-Piracy-Study.pdf>

World Internet Users Statistics and 2021 World Population Stats. In Internet World Stats - Usage and Population Statistics [online] [cit.: 01.03.2021]. Dostupné z: <https://www.internetworldstats.com/stats.ht>

Issues in labor Statistics 1999. U.S. Department of Labor. In Bls.gov [online]. [cit.: 12.10.2021]. Dostupné z: <https://www.bls.gov/opub/btn/archive/computer-ownership-up-sharply-in-the-1990s.pdf>

Net Neutrality: A Free and Open Internet. In Whitehouse.gov [online]. [cit.: 14.08.2021] Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/net-neutrality>

Net Neutrality 2020 Legislation. In Ncsl.org [online]. [cit.: 14.08.2021] Dostupné z: <https://www.ncsl.org/research/telecommunications-and-information-technology/net-neutrality-2020-legislation.aspx>

Total data volume worldwide 2010-2025. In Statista.com [online]. [cit.: 19.10.2021]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/871513/worldwide-data-created/>

RIPEANU, Matei. Peer-to-Peer Architecture Case Study: Gnutella Network. In Uchicago.edu [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: <https://people.cs.uchicago.edu/~matei/PAPERS/gnutella-rc.pdf>

Národní federace hudebního průmyslu. Právní aspekty P2P. In Ifpicr.cz [online]. [cit.: 01.12.2021]. Dostupné z: <https://www.ifpicr.cz/pravni-aspekty-p2p/>

SCHULZE, H., MOCHALSKI, K. Internet Study 2008/2009. Ipoque GmbH. In Ucsb.edu [online]. [cit.: 27.11.2021]. Dostupné z:

<https://sites.cs.ucsb.edu/~almeroth/classes/W10.290F/papers/ipoque-internet-study-08-09.pdf>

CISAC. Global Collections Report (2021). In Cisac.org [online]. [cit.: 04.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cisac.org/Newsroom/global-collections/global-collections-report-2021>

KEMP, Simon. Digital 2021: Global overview report. In DataReportal [online]. [cit.: 06.12.2021]. Dostupné z: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>

Upozornění na rizika investic do alternativních investičních produktů (tokeny, participace). In Cnb.cz [online]. [cit.: 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/upozorneni-pro-verejnost/Upozorneni-na-rizika-investic-do-alternativnich-investicnich-produktu-tokeny-participace/>

Global top websites by monthly visits 2020. In Statista – The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. [cit.: 14.01.2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1201880/most-visited-websites-worldwide>

Internetové články

ZANDL, Patrik, Historie českého Internetu II. In Lupa.cz [online]. [cit.: 23.06.2021]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/historie-ceskeho-internetu-ii/>

MORGAN, Steve. Humans On The Internet Will Triple From 2015 To 2022 And Hit 6 Billion. In Cybersecurityventures.com [online] [cit.: 01.03.2021]. Dostupné z: <https://cybersecurityventures.com/how-many-internet-users-will-the-world-have-in-2022-and-in-2030/>

VOJÁČEK, Jiří. Lidé.cz: Kruhová obrana českých komunit. In Lupa.cz [online]. [cit.: 14.08.2021]. Dostupné z: <https://blog.lupa.cz/produktak/lide-cz-1-kruhova-obrana-ceskych-komunit/>

OBAR, Jonathan, Steven WILDMAN. Social Media Definition and the Governance Challenge: An Introduction to the Special Issue. SSRN Electronic Journal 2015. In Reserchgate.org [online]. [cit.: 28.06.2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/315455917_Social_Media_Definition_and_the_Governance_Challenge_An_Introduction_to_the_Special_Issue

PETERKA, Jiří, Sítě s přepojováním okruhů vs. sítě s přepojováním paketů. In Jiří Peterka: Archiv článků a přednášek Jiřího Peterky [online]. [cit.: 30.06.2021]. Dostupné z: <https://www.earchiv.cz/a96/a618k150.php3>

NEŠPŮREK, Robert, Richard OTEVŘEL, Monika MATYSOVÁ, Rozhodnutí Breyer a dynamická IP adresa jako osobní údaj. In Právní prostor. [online]. [cit.: 24.09.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhodnuti-breyer-a-dynamicka-ip-adresa-jako-osobni-udaj>

DREDGE, Stuart. What is Tor? A beginner's guide to the privacy tool. In The Guardian. [online]. [cit.: 24.09.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2013/nov/05/tor-beginners-guide-nsa-browser>

ČERMÁK, Jiří. Právní aspekty odkazů (hyperlinks) – část I: Úvod. In ITprávo – server o internetovém a počítačovém právu. [online]. [cit.: 08.11.2021]. Dostupné z: <https://itpravo.cz/index.shtml?x=71655>

FORDE, Eamon. Oversharing: how Napster nearly killed the music industry. In *The Guardian*. [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2019/may/31/napster-twenty-years-music-revolution>

BRATSKÝ, Petr. Smart contracts v českém právu. In: *Právní rádce* 03/2019, str. 32-34. [online]. [cit.: 02.05.2022]. Dostupné z: https://www.havelpartners.cz/wp-content/uploads/2019/04/prvn-rdce_smart-contract_petr-bratsk.pdf

KHUN, Eric. NFT misconception: JPEG aren't on the Blockchain. In *Erickhun.com* [online]. [cit.: 07.05.2022]. Dostupné z: <https://erickhun.com/posts/nft-misconception-image-arent-on-blockchains/>

PIPOLO, Julian. NFTs And The Law: What Do I Actually Own?. In *Law Technology Today* [online]. [cit.: 05.05.2022]. Dostupné z: <https://www.lawtechnologytoday.org/2021/06/nfts-and-the-law-what-do-i-actually-own/>

MAJOCHA, Courtney. Memes for Sale? Making sense of NFTs. In *Harvard Law Today* [online]. [cit.: 09.12.2021] Dostupné z: <https://today.law.harvard.edu/memes-for-sale-making-sense-of-nfts/>

THADDEUS-JOHNS, Josie. What Are NFTs, Anyway? One Just Sold for \$69 Million. In *The New York Times* [online]. [cit.: 09.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nytimesn7cgmftshazwhfgzm37qxb44r64ytbb2dj3x62d2lljsciyyd.onion/2021/03/11/arts/design/what-is-an-nft.html>

BEAUMONT, Mark. HMLTD on 'Leaving' – the first “ever-evolving song” with layers to be sold as NFTs. In *Nme.com* [online]. [cit.: 16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.nme.com/news/music/hmltd-nft-leaving-interview-evolving-song-layers-auction-2914861>

DODGSON, Lindsay. YouTubers' Channels Are Being Held Hostage With Fake Copyright Claims. In *Insider* [online]. [cit.: 18.05.2022]. Dostupné z: <https://www.insider.com/youtubers-channels-are-being-held-hostage-with-fake-copyright-claims-2020-6>

TASSI, Paul. Whatever Happened To The War On Piracy?. In *Forbes* [online]. [cit.: 21.01.2022]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/insertcoin/2014/01/24/whatever-happened-to-the-war-on-piracy/>

VISSER, Dirk J.G. Trying to Understand Article 13. In *Ssrn.com* [online]. [cit.: 31.08.2021]. dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3354494

Ostatní

Internet: Definitions. In *Department of Computer Science, Columbia University* [online]. [cit.: 21.06.2021] Dostupné z: <https://www.cs.columbia.edu/~hgs/internet/definition.html>

"What is the difference between the Web and the Internet?". In *World Wide Web Consortium* [online]. [cit.: 30.06.2021]. Dostupné z: <https://www.w3.org/Help/#webinternet>

Upload Definition & Meaning. In *Merriam-Webster. Dictionary by Merriam-Webster*. [online]. [cit.: 28.01.2022]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/upload>

Peer-to-peer network. In *The IT Law Wiki*. [online]. [cit.: 24.11.2021]. Dostupné z: https://itlaw.fandom.com/wiki/Peer-to-peer_network

FRANKENFIELD, Jake. Hash Definition. In *Investopedia* [online]. [cit.: 01.05.2022] Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/h/hash.asp>

Doxing – definition. In Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus [online]. [cit.: 19.05.2022]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/doxing>

Smluvní podmínky Společnosti Google. [online]. [cit.: 14.01.2022]. Dostupné z: https://www.gstatic.com/policies/terms/pdf/20220105/it7r24p9/google_terms_of_service_cs_eu.pdf

Smluvní podmínky společnosti Twitter. [online]. [cit.: 18.01.2022]. Dostupné z: <https://twitter.com/en/tos#intlTerms>

Smlouvné podmínky služby Twitch. [online]. [cit.: 18.01.2022]. Dostupné z: <https://www.twitch.tv/p/en/legal/terms-of-service/#7-license>

O licencích – Creative Commons. When we share, everyone wins. In Creative Commons [online]. [cit.: 24.04.2022]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=cs>

Culture Matters. Webinář Autorské právo v hudbě: OSA nebo Creative Commons? [online]. [cit.: 25.04.2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=eCWRzLdD2kg&t=3s>

Creative Commons Uved'te původ 4.0 Mezinárodní Veřejná licence. In Creative Commons [online]. [cit.: 28.04.2022]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>

Hate speech – definition. In Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus [online]. [cit.: 15.02.2022]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/hate-speech>

3. Seznam použitých právních předpisů

Všeobecná deklarace lidských práv.

Mezinárodní pakt a hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Revidovaná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl.

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS).

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském.

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech.

Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy

Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES ("nařízení o zákazu geoblockingu")

Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 185/2015 Z. z., Autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů

Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia

Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz)
Inhaltsübersicht

Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz). StF: BGBl. Nr. 111/1936

Código de Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Conforme Alternado de Acordo com Lei N.º 45/85 de 17 de setembro 1985

Návrhy právních předpisů

Návrh Nařízení Evropského Parlamentu a Rady o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES

Pozměňovací návrh poslankyně Kláry Kocmanové ze dne 19. dubna 2022 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 31), [online]. [cit.: 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207526>

Pozměňovací návrh poslankyně Kláry Kocmanové ze dne 19. dubna 2022 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., [online]. [cit.: 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=207530>

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém

Sdělení, rezoluce, stanoviska

Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet, A/HRC/RES/38/7. In Undocs.org [online] [cit.: 02.11.2021]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/38/7>

Zpráva Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu Výboru a Výboru Regionů o prvním krátkodobém přezkumu nařízení o zeměpisném blokování. COM/2020/766 final

Stanovisko Generálního Advokáta Macieje Szpunara přednesené dne 15. ledna 2020, Ve věci C-753/18, Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå u.p.a. (Stim), Svenska artisters och musikers intresseorganisation ek. för. (SAMI) proti Fleetmanager Sweden AB, Nordisk Biluthyrning AB, ECLI:EU:C:2020:4

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek ESLP ze dne 10. 10. 2013, ve věci č. 64569/09, Delfi AS proti Estonsku

Rozsudek ESLP ze dne 2. 2. 2016, ve věci č. 22947/13, Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku

Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006, Věc C-162/10, Phonographic Performance (Ireland) Ltd v. Irsko a Attorney General, ECLI:EU:C:2012:141

Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA, ECLI:EU:C:2006:764

Rozhodnutí Soudního Dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2011 ve věci C-324/09, L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další. ECLI:EU:C:2011:474

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 4. října 2011 ve věci C-403/08, Football Association Premier League Ltd a další v. QC Leisure a další, ECLI:EU:C:2011:631

Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 15. března 2012, ve věci C-135/10; Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso. ECLI:EU:C:2012:140

Rozsudek Soudního Dvora (velkého senátu) ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp., ECLI:EU:C:2012:407 Bod 59

Rozsudek Soudního Dvora (čtvrtého senátu) ze dne 7. března 2013 ve věci C-607/11, ITV Broadcasting Ltd a další v. TVCatchup Ltd, ECLI:EU:C:2013:147

Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 13. února 2014 ve věci C 466/12, Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd proti Retriever Sverige AB, ECLI:EU:C:2014:76

Rozsudek Soudního Dvora (čtvrtého senátu) ze dne 10. dubna 2014 ve věci C-435/12, ACI Adam a další v. Stichting de Thuiskopie a Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding, ECLI:EU:C:2014:254

Rozsudek soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 5. června 2014 ve věci C 360/13, Public Relations Consultants Association Ltd proti Newspaper Licensing Agency Ltd a další, ECLI:EU:C:2014:1195

Usnesení Soudního Dvora (devátého senátu) ze dne 21. října 2014 ve věci C-348/13 BestWater International GmbH v. Michael Mebes, Stefan Potsch, ECLI:EU:C:2014:2315

Rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 8. září 2016 ve věci C 160/15, GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker, ECLI:EU:C:2016:644

Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 12. října 2016 ve věci C-166/15, Aleksandrs Ranks a Jurijs Vasiļevičs v. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūra a Microsoft Corp. ECLI:EU:C:2016:762

Rozsudek Soudního Dvora (druhého senátu) ze dne 14. června 2017, Ve věci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, ECLI:EU:C:2017:456

Rozsudek Soudního Dvora (třetího senátu) ze dne 3. 10. 2019, ve věci C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited ECLI:EU:C:2019:821

Nález Ústavního soudu ze dne 9. února 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03

Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.09.2004, sp. zn. 4 Tz 124/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.02.2007, sp. zn. 30 Cdo 1873/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.04.2008, sp. zn. 30 Cdo 1123/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.03.2009, sp. zn. 5 Tdo 234/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 07.11.2019, sp. zn. 25 Cdo 478/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2021, 23 Cdo 2793/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 5 As 38/2008

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 10. 2021, sp. zn. 22 Co 185/2021

Arrêt Darnel Arrêt de la Cour de Paris du 8 juillet 1971 (dit "arrêt Darnel")

Arrêt de la Cour d'appel de Paris, 5 février 1958

Corte Cassazione, Sez. 1 -, Ordinanza n. 17565 del 18/06/2021 (Rv. 661593 - 01)

OLG Frankfurt, 04.12.1975 - 6 U 156/75 „Götterdämmerung“

Rozhodnutí odvolacího soudu pro devátý obvod ve věci Recording Industry Association of America v. Napster, Inc, 239 F.3d 1004. [online]. [cit.: 01.12.2021]. Dostupné z: <https://openjurist.org/239/f3d/1004/amrecords-inc-v-napster-inc>

United States District Court of Nebraska Case No. 19-353. [online]. [cit.: 12.05.2022]. Dostupné z: <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.ned.84712/gov.uscourts.ned.84712.1.0.pdf>

5. Seznam ostatních zdrojů.

LEŠKA, Rudolf. *Právní ochrana uměleckého výkonu, Disertační práce*, Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016, 180 s., Školitel autora disertační práce: prof. JUDr. Dr. iur. h. c. Jan Kříž, CSc.

JANSA, Petr. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008. 105 s., 30 s. příloh. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

Práva výkonných umělců a jejich ochrana ve sféře internetu a sociálních sítí

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá aspekty právního postavení výkonného umělce v digitální době. Masivní rozvoj internetu a sociálních sítí staví tradiční instituty autorského práva a práv souvisejících před stále nové výzvy. Práce mapuje způsoby, jakými může výkonný umělec užít své výkony v kybernetickém prostředí a analyzuje právní předpisy Evropské unie a České republiky, které se věnují této problematice. Zvláštní pozornost je věnována způsobům, jakými reflektují specifika virtuálního světa. Tato práce též zkoumá otázky spojené s všeobecnou ochranou osobnosti umělce ve sféře internetu a sociálních sítí.

Práce je členěna do pěti částí. První se zabývá historií a technickou stránkou internetu, dále jsou v ní vymezeny základní pojmy práva informačních technologií. Druhá část popisuje základní pojmy upravující právní postavení výkonného umělce v českém právním řádu. Dále je zde popsán historický vývoj právní úpravy výkonného umělce v systémech českého a československého práva. Třetí část se zabývá jak základními, tak i specifickými způsoby užití uměleckého výkonu v kybernetickém prostředí. V této souvislosti je velká pozornost věnována judikatuře SDEU, která sehraje významnou roli v chápání jednotlivých přenosových technologií. Čtvrtá část pojednává o problematice oprávněného a neoprávněného užití uměleckých výkonů. V jejím úvodu jsou rozebrány licence, které výkonný umělec uděluje poskytovateli služby informační společnosti (zejména služby sociální sítě), kdykoliv se rozhodne využívat jeho informační infrastrukturu. Pozornost je dále věnována licencím creative commons, zvláště jejich vztahu k institutu kolektivní správy. Závěr této části zkoumá fenomén internetového pirátství. Pátá část pojednává o tématu odpovědnosti poskytovatelů služeb informační služby. Jejich informační infrastruktura je často zneužívána k porušování práv výkonného umělce, navíc se zpravidla jedná o jediné subjekty, které jsou schopné zamezit porušování práv. První polovina této části je věnována problematice ochrany všeobecných osobnostních a majetkových práv výkonného umělce ve světle režimu safe harbour. Dále je zde rozebrán institut poskytovatele služby pro sdílení obsahu online zakotvený směrnicí 2019/790, kterým evropský zákonodárce reaguje na velké online platformy a sociální sítě, které své obchodní modely postavily na sdílení cizího obsahu. Druhá polovina se zabývá odpovědností poskytovatele služby informační společnosti za uživatelské komentáře. Toto téma je analyzováno v rovině všeobecné ochrany osobnosti výkonného umělce.

Klíčová slova: internet; výkonný umělec; autorské právo a práva související

Performers' rights and their protection in the sphere of the internet and social networking services

Abstract

This thesis explores aspects of performers' legal status in the digital era. Massive expansion of the internet and social networking services in recent decades poses many challenges for the copyright law and neighbouring rights. The thesis investigates the most frequent means in which protected performances can be used and performers can exercise their rights in the cyberspace. Also there is an analysis of current European and Czech legislation that apply to this matter. Special attention is focused on the ways these legal texts reflect on peculiarities of the digital world. The thesis also researches aspects of performers' personality protection, such as their reputation and honour in the sphere of the internet and social networking sites.

The thesis is divided into five chapters. The first chapter describes brief history and technical aspects of the internet. Essential concepts of information technology law are also included. Legal regulation of neighbouring rights applicable to performers is explored in the second chapter. A part of this chapter also recounts historical development of performers' legal status in Czech and Czechoslovak legal systems. The third chapter describes and examines both primary and specific methods of use of the protected performances in the cyberspace. For proper understanding of these methods, rigorous attention is focused on the case law of the Court of Justice of the European Union as it plays crucial role in legal interpretation of information technologies. The fourth chapter studies subject of legal and illegal use of protected performances. Licences that the performer grants the information service provider are examined at the beginning of the chapter. A considerable portion of this chapter is dedicated to creative commons licences. Special attention is concentrated on the interactions between institutions of collective administration of copyright and neighbouring rights and these peculiar licences. The end of the chapter focuses on the problem of internet piracy. The fifth chapter explores the topic of information service provider's liability. Information services are often misused in ways that infringe performers' rights and information service providers are usually the only subjects capable to redress such misdeeds. The first half of the chapter examines the relation between performers' rights regulation and safe harbour protection of information service providers. It also explores the important topic of the online content-sharing service provider. European legislators introduced this institution in directive 2019/790 as a reaction to growing influence of big social networking sites and other platforms that base their business model on sharing user generated content. The second half of the chapter deals with the topic of performer's personality protection

in the cyberspace, with the main focus on the information service provider's liability for the internet user's commentaries.

Key words: Internet; performer; copyright law and neighbouring rights